

S L U Ž B E N E   N O V I N E
KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 220

Srijeda, 29. jula 2009.

Na osnovu člana 18 (b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01 i 28/04), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj 29. jula 2009. godine, donijela je

ZAKON

**O PRESTANKU VAŽENJA ZAKONA O PROVODENJU
ZAKONA O OBRTU U KANTONU SARAJEVO**

Član 1.

Zakon o provođenju Zakona o obrtu u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 9/04) prestaje da važi.

Član 2.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-02-21854/09
29. jula 2009. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Dr. **Denis Zvizdić**, s. r.

Na osnovu člana 12. stav 1. taka f) i l), člana 18. stav 1tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01 i 28/04) i člana 44. stav 4. Zakona o prostornom uredenju ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 7/05), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj 29.jula 2009. godine, donijela je

ODLUKU

**O USVAJANJU PROSTORNOG PLANA PODRUČJA
POSEBNIH OBILJEŽJA ZAŠTIĆENI PEJZAŽ
"BIJAMBARE"**

Član 1.

Usvaja se Prostorni plan područja posebnih obilježja Zaštićeni pejzaž "Bijambare" (u daljnjem tekstu: Plan).

Član 2.

Plan se sastoji od tekstualnog i grafičkog dijela.

Tekstualni dio sadrži:

1. Ciljeve prostornog razvoja
2. Projekciju prostornog razvoja
3. Odluku o provođenju prostornog Plana.

Grafički dio sadrži:

Karta 1. Prostorni plan Kantona Sarajevo za period od 2003. do 2023. godine - Izvod iz Plana	R 1:100 000
Karta 2. Sintezni prikaz postojećeg stanja	R 1:10 000
Karta 3. Hipsometrijski prikaz terena	R 1:10 000
Karta 4. Analiza korisnika zemljišta	R 1:10 000
Karta 5. Karta ograničenja	R 1:10 000
Karta 6. Šume i šumska zemljišta i poljoprivredno zemljište	R 1:10 000
Karta 7. Vode, vodne površine i vodna infrastruktura	R 1:10 000
Karta 8. Turizam, sport, rekreacija, stanovanje i društvena infrastruktura	R 1:10 000
Karta 9. Infrastrukturni sistemi	R 1:10 000
Karta 10. Karta ugroženosti od mina - podaci "BH MAC"	R 1:10 000
Karta 11. Režimi gradijanja	R 1:10 000
Karta 12. Sintezni prikaz	R 1:10 000

Član 3.

Plan je izrađen u analognom i digitalnom obliku.

U analognom obliku grafički dio Plana izrađen je u mjerilima utvrđenim u članu 2. ove Odluke, a u digitalnom obliku grafički dio Plana moguće je, po potrebi, raditi i u drugim mjerilima.

Član 4.

Po usvajanju, predsjedavajući Skupštine Kantona Sarajevo ovjerit će u analognom (stampatom) obliku tri primjera Plana potpisom i pečatom, koji će se čuvati u arhivama Skupštine Kantona Sarajevo, Ministarstva prostornog uredenja i zaštite okoliša i Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo.

Sastavni dio originala je ova Odluka o usvajanju Plana potpisana od strane predsjedavajućeg Skupštine Kantona Sarajevo.

Svaka kopija Plana treba biti ovjerena od strane Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, potpisom i pečatom čime se potvrđuje da je kopija vjerna originalu.

Digitalni oblik Plana čuva se u arhivama Nosioca pripreme Plana, Nosioca izrade Plana i Ministarstva prostornog uredenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo.

Tekstualni dio Plana objavit će se u cijelosti u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Član 5.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-21855/09
29. jula 2009. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Dr. **Denis Zvizdić**, s. r.

Na osnovu člana 12. stav 1. taka f) i l), člana 18. stav 1tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01 i 28/04) i člana 47. stav 1. Zakona o prostornom uredenju ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 7/05), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj 29.jula 2009. godine, donijela je

ODLUKU

**O PROVOĐENJU PROSTORNOG PLANA PODRUČJA
POSEBNIH OBILJEŽJA ZAŠTIĆENI PEJZAŽ
"BIJAMBARE"**

Uvod

Član 1.

Ovom Odlukom uređuje se provođenje Prostornog plana područja posrednih obilježja Zaštićeni pejzaž "Bijambare" (u dalnjem tekstu: Plan) i sastavni je dio Plana.

Ovom Odlukom naročito se uređuju: granica obuhvata Plana, osnovna namjena prostora, zone zaštite, zaštita prirodnog naslijeda, mještajne zaštite prava lica sa smanjenim tjelesnim sposobnostima, mjere zaštite od elementarnih nepogoda, prirodnih i tehničkih katastrofa, postupanje sa otpadom, urbanističko - tehnički uslovi za izgradnju građevina i uređenje gradevinskog zemljišta, programi mjera prostornog uredenja, mjeri provedbe, uslovi održavanja prostora i druge odredbe kojima se uređuju odnosi u prostoru.

Član 2.

U provođenju Plana obavezno se primjenjuju važeći i zakonski propisi Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Kantona Sarajevo iz oblasti prostornog uredenja, zaštite okoliša, zaštite prirode, gradenja, zaštite voda, zaštite šuma i šumskog zemljišta, zaštite poljoprivrednog zemljišta, saobraćaja, energetike, zaštite vazduha, zaštite od buke i svidruži propisi koji na bilo koji način uređuju odnose u oblasti uredenja prostora i zaštite životne sredine.

Navedeni propisi u prethodnom stavu primjenjuju se na području obuhvata Plana samo u obimu koji je u nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine i Kantona Sarajevo.

Član 3.

Poslovi provođenja Plana, koji nisu uredeni propisima iz prethodnog člana, obavljat će se u skladu sa najšire prihvaćenim stručnim standardima.

Granica obuhvata Plana

Član 4.

Granica ukupnog obuhvata polazi od tačke br 1 koja se nalazi na mediji između parcela k.č. 1640 i 1613 (put) a ima koordinate y = 6 540 756 i x = 4 881 084, zatim nastavlja dalje na jugozapad sijekući parcele k.č. 1613 (put Sarajevo-Tuzla) i 1038/1 te dolazi na granicu između parcele k.č. 1038/1 (K. O. Bijambare) i 917 (K.O. Nišići) u tačku br. 2 sa koordinatama y = 6 540 573, x = 4 881 048. Granica nastavlja medama parcela k.č. 917, 910, 909 ne obuhvata ih i dolazi na tromedu parcela 908/1, 909 i 905/2 (put), presijeca spomenuti put i dolazi do tromede parcela k.č. 905/2 (put), 870 i 867, produžava na sjeverozapad medama parcela k.č. 870, 871, 875, 876, 851, 850 i 849, obuhvata ih i dolazi na granicu katastarskih općina K.O. Nišići i K.O. Kamenica utačku, br.3 sa koordinatama y = 6 540 040 i x = 4 881 635, koja se nalazi na potoku Bjelila. Granica obuhvata produžava u pravcu z. apada idući granicom iz među katastarskih općina K.O. Nišići i K.O. Kamenica (potok Bjelila), zatim se lomi na sjever idući medama parcela k.č. 2194,2192 (obuhvata ih) i dolazi u tačku br. 4 koja se nalazi na mediji između parcele k.č. 2180 (put) i 2192, a ima koordinate y = 6 539 285 i x = 4 883 215, granica zatim skreće u pravcu sjeveroistoka idući preko parcele k.č.2192 (šumska staza) i dolazi u tačku br. 5 koja se nalazi na parcelei k.č. 2192 (raskrsće šumskih staza), a ima koordinate y = 6 539 965 i x = 4 883 561, zatim se lomi na sjever preko parcele k.č.2192 u dužini od 150 m i dolazi do granice između katastarskih općina K.O. Kamenica i K.O.Bijambare. Granica obuhvata nastavlja u istom pravcu idući pomenutom granicom katastarskih općina i dolazi u trigonometar br. 459, zatim se lomi u pravcu istoka idući granicom političke općine Ilijas i dolazi u tačku br. 6 koja se nalazi na parcelei k.č. 1276/1, a ima koordinate y = 6 541 150 i x = 4 884 005, potom se lomi u pravcu juga sijekući u pravoj liniji parcele k.č. 1622 u dužini od 422m i dolazi u tačku br.7 koja se nalazi na parcelei k.č. 1622, a ima koordinate y = 6 541 181 i x = 4 883 580, granica se zatim lomi na jugoistok sijekući parcele k.č. 1622220, 221 i 222 (put) KO. Bijambare i dolazi na tromedu parcela k.č. 218 (put), 223 i 222 (put), nastavlja dalje na jug medama parcele k.č. 218 (put), 197, 198 (obuhvata ih) dolazi do tačke naredni parcele k.č. 198 i 222 u tačku sa koordinatama y = 6 541 466, x = 4 882 959 tu se granica lomi i ide na jugoistok presijeca put k.č. 1602 K. O. Bijambare ide medama parcele k.č. 154, 155, 154, 152, 577 (obuhvata ih) i dolazi do tromede parcele k.č. 579, 577 i 578, tu se granica lomi i ide na sjeveroistok medom parcele 579 (obuhvatajući je) do tačke sa koordinatama y = 6 541 727, x = 4 882 144, tu se lomi i ide na jugoistok sijekući parcele k.č. 579 i 582 dolazi na mediju tačku između parcele k.č. 582 i 583, presijeca parcele k.č. 583, nastavlja medama parcele 586 obuhvata je i dolazi do tromede parcele 586, 1604 (put) i 585 odatle nastavlja na jugoistok presijecajući, u pravoj liniji k.č. 1604 (put), 523, 522, 519 (put) i 518 te dolazi u tačku sa koordinatama y = 6 541 849, x = 4 881 822, zatim nastavlja u pravcu juga pada idući magistralnim putem M18 Sarajevo - Tuzla (obuhvata ga) i dolazi do mjesta odakle je opis obuhvata i počeo.

Površina obuhvata je 497,00 ha.

Osnovna namjena prostora

Član 5.

U obuhvatu Plana definisane su slijedeće namjene:

- Gradevinsko zemljište
- Infrastrukturni pojasevi
- Zone sanitarnе zaštite
- Šume i šumsko zemljište - šumski ekosistemi
- Poljoprivredno zemljište - nešumski ekosistemi

Gradevinsko zemljište

Član 6.

Gradevinsko zemljište obuhvata površinu koja se ovim Planom utvrđuju za namjene: stanovanje (vikend), društvena

infrastruktura, sport i rekreacija, saobraćajna i ostala infrastruktura.

Član 7.

Gradevinsko zemljište namijenjeno za stanovanje:

1. Junakovac

Granica obuhvata počinje sa tromede parcele k.č. 879, 876 i 889/1 i ide u smjeru sjeveroistoka medama parcele k.č. 889/1, 889/2, 890, 899/2, 891, 894, 895, 896, 897, 898, (obuhvata ih) i dolazi do tromede K.O. Nišići, Bijambare i Kamenica, zatim se lomi u smjeru juga i ide medama parcele k.č. 898, 899/1 (obuhvata ih) i dolazi na tromedu parcele k.č. 899/1, 904/1 i 904/2, sa koje produžava u smjeru jugozapada sijekući put k.č. 899/1, zatim nastavlja u pravcu jugozapada i sjeverozapada idući medama parcele k.č. 903, 883, 884/1, 899/3, 885, 888, 889/1, (obuhvata ih) i dolazi na tromedu parcele k.č. 879, 876 i 889/1, odnosno do mjesta odakle je opis obuhvata i počeo. Sve gore navedene parcele se nalaze u K.O. Nišići, Općina Ilijas.

Površina obuhvata je 2,50 ha.

1. Motike

Granica obuhvata počinje sa tromede parcele k.č. 1602 (put), 201 i 218 (put) i ide u smjeru sjeverozapada i sjeveroistoka medama parcele k.č. 218 (put), 202, 203, 204, 205, 206, 208, (obuhvata ih) i dolazi na tromedu parcele k.č. 208, 209 i 218 (put). Potom siječe put k.č. 218 i dolazi na tromedu parcele k.č. 1602 (put), 218 (put) i 227, odnosno na granicu obuhvata Prostornog plana Bijambare, kojom produžava u smjeru juga do tromede parcele k.č. 1602 (put), 154, 194, zatim ide u smjeru jugozapada putem k.č. 1602 (obuhvata ga) i dolazi do tačke broj 1 sa koordinatama y = 6541361, x = 4882882, koja se nalazi na zajedničkoj mediji parcele k.č. 135 i 1602 (put) zatim presijeca u pravoj liniji put k.č. 1602 i dolazi na tromedu parcele k.č. 1602 (put), 201 i 218 (put), odnosno do mjesta odakle je opis obuhvata i počeo.

Sve gore navedene parcele se nalaze u K.O. Bijambare, Općina Ilijas.

Površina obuhvata je 1,60 ha.

Član 8.

Gradevinsko zemljište namijenjeno za društvenu infrastrukturu:

1. Edukaciono - rekreacioni Eko kamp

Opis obuhvata počinje od tačke broj 1 sa koordinatama y = 6541140, x = 4881857 koja se nalazi na sjeverozapadnoj mediji parcele k.č. 20 i ide u pravcu jugozapada u dužini od 16 m i dolazi do tačke broj 2 sa koordinatama y = 654126, x = 4881848 koja se nalazi na parcelei k.č. 1623, zatim skreće na sjever sijekući parcele k.č. 1623 i dolazi u tačku broj 3 sa koordinatama y = 6541074, x = 4881922 koja se nalazi na parcele k.č. 1623. Granica obuhvata produžava na sjever idući granicom zone sanitarnе zaštite Bjelila - Brodić i dolazi u tačku broj 4 sa koordinatama y = 6541290, x = 4882192, koja se nalazi na parcelei k.č. 121, nastavlja u pravcu istoka, te sjevera idući u blagom luku preko parcele k.č. 121 do tačke broj 5 sa koordinatama y = 6541311, x = 4882237, koja se nalazi na mediji između parcele k.č. 121 i 124, potom nastavlja u pravcu juga idući granicom zone 1 (Sport i rekreacija-prostor bivšeg heliodroma i vojnog poligona) i dolazi do tačke broj 1, odnosno do mjesta odakle je opis obuhvata i počeo.

Sve gore navedene parcele se nalaze u K.O. Bijambare, Općina Ilijas.

Površina obuhvata je 2,70 ha.

2. Lokalitet Borak

Granica obuhvata počinje od tromede parcele k.č. 868, 870 i 871 i ide u pravcu sjevera medama parcele k.č. 870 i 872 (obuhvata ih) i dolazi na tromedu parcele k.č. 871, 874 i 872, zatim nastavlja u smjeru istočne granice parcele k.č. 872 (obuhvata je) i dolazi do tačke broj 1 sa koordinatama y =

6540262, x = 4881252, koja se nalazi na zajedničkoj medi parcela k.č . 874 i 872.' Granica se potom lomi u smjeru jugoistoka sijekući u pravoj liniji parcele k.č . 872, 905/2 (put) i 908/1 i dolazi do tačke broj 2 sa koordinatama y = 6540340, x = 4881152 koja se nalazi na zajedničkoj medi parcela k.č . 908/1 i 907/1. Iz tačke broj 2 ide u smjeru jugozapadagranicom parcele k.č . 908/1 (obuhvata je) i dolazi na tromedu parcele k.č . 908, 907/1 i 910/1, odnosno do granice obuhvata Prostornog plana Bijambare, zatim nastavlja u smjeru jugozapada, sjeverozapada, te sjevera granicom obuhvata Prostornog plana Bijambare i dolazi do tromede parcela k.č . 868, 870 i 871,tj. do mjesta odakle je opis obuhvata i počeо. Sve gore navedene parcele se nalaze u K.O. Nišići, Općina Ilijas. Površina obuhvata je 1,70 ha.

3. Lokalitet Motel/Pansion

Opis obuhvata počinje iz tačke broj 1 sa koordinatama y = 6541594, x = 4881793 koja se nalazi na zajedničkoj medi parcela k.č. 9 i 10 i ide u smjeru sjeveroistoka obuhvatajući parcelu k. 9 i dolazi na tromeđu parcela k. č. 9, 10 i 117 (put), produžava u istom smjeru sječući u pravoj liniji parcelu k.č. 17 (put) i dolazi do tačke broj 2 sa koordinatama y = 6541644, x = 4881853 iz koje produžava u smjeru jugoistoka idući medom parcele k.č.117 - put (obuhvata ga) i dolazi na tromeđu parcela k.č. 117 (put), 520 i 521, zatim nastavlja u smjeru sjevera i jugoistoka obuhvatajući parcelu k.č. 520 i dolazi do zaštitnog koridora magistralnog puta M-18 , produžava u smjeru zapada pomenutim koridorom do tačke broj 1, odnosno do mjesta odakle je opis obuhvata i počeо. Sve gore navedene parcele se nalaze u K.O. Bijambare, Općina Ilijas.

Površina obuhvata je 0,70 ha.

Član 9.

Gradevinsko zemljište utvrđeno za razvoj sporta i rekreacije:

Zona 1 - Prostor bivšeg heliodroma i vojnog poligona

Opis obuhvata počinje od tačke broj 1 sa koordinatama y = 6541318, x = 4882244 koja se nalazi na zajedničkoj medi parcela k.č. 124 i 1602 (put) i ide u smjeru juga međama parcele k.č. 1602 (put), i 1 i 2 (ne obuhvata ih) i dolazi do tačke broj 2 sa koordinatama y = 6541427, x = 4881983 koja se nalazi na zajedničkoj medi parcela k.č. 2 i 118, zatim siječe u pravoj liniji put k.č. 118 i dolazi do tačke broj 2 sa koordinatama y = 6541426, x = 4881975 koja se nalazi na zajedničkoj medi parcela k.č. 16 i 118 (put), nastavlja u smjeru jugozapada međama parcele k.č. 16, 15, 18, 19, 21, 20, (ne obuhvata ih) i dolazi do tačke broj 3 sa koordinatama y = 6541 140, x = 4881858, koja se nalazi na sjeverozapadnoj medi parcele k.č.20, zatim skreće na sjever idući granicom uz kompleks bivše kasarne (društvena infrastruktura) i dolazi do tačke broj 4 sa koordinatama y = 6541312, x = 4882237 koja se nalazi na južnoj medi parcele k.č. 124, proizvaja međom parcele k.č. 124 (ne obuhvata je) i dolazi do tačke broj 1, odnosno do mesta odakle je opis obuhvata i počeo.

Sve gore navedene parcele se nalaze u K.O. Bijambar, e, Općina Ilijas.

Površina obuhvata je 5,00 ha.

Zona 2 - Lokalitet Borak

Granica obuhvata počinje od tromede parcela k.č. 852, 851 i 876 i ide u smjeru istoka sijekući u pravoj liniji parcele k.č. 876, 875, dolazi na tromedu parcela k.č. 875, 877 i 874 i produžava u istom smjeru zajedničkom medom parcela k.č. 874 i 877, te nastavlja u istom smjeru sijekući u pravoj liniji parcelu k.č. 872 i dolazi na tromedu parcela k.č. 872, 873 i 881 s koje produžava u smjeru jugoistoka zajedničkom medom parcela k.č. 881, 873, sječe put k.č. 905/2 i dolaž do tačke broj 1 sa koordinatama $y = 6540\ 377$ i $x = 4\ 881\ 326$, koja se nalazi na zoni sanitarne zaštite Junakovac. Iz ove tačke ide granicom sanitarnе заštite Junakovac u smjeru juga i dolazi do tačke broj 2 sa koordinatama $y = 6\ 540\ 339$ i $x = 4\ 881\ 151$, koja se nalazi na zaje dnešnjoj medi parcela k.č. 907/1, 908/1, lomi se i ide u smjeru sjeverozapada sijekući u

pravoj liniji parcele k.č. 908/1, 906/2 (put), 872 i dolazi do tačke broj 3 sa koordinatama $y = 6\ 540\ 262$ i $x = 4\ 881\ 253$, koja se nalazi na zajedničkoj medji parcela k.č. 872 i 874 i produžava u pravcu zapada zajedničkom medjom istih parcela i dolazi na tromeđu parcele k.č. 872, 871 i 874 te se lomi i ide u smjeru juga međom parcele k.č. 871 (obuhvata je) i dolazi do tromeđe parda k.č. 868, 870 i 871, odnosno do granice obuhvata PBijambare i nastavlja granicom obuhvata PP Bijambare u smjeru sjeverozapadu do tromeđe parcele k.č. 852, 851 i 876, od koje je opis obuhvata i počeо.

Sve gore navedene parcele se nalaze u K.O. Nišići, Općina Iljaš.

Površina obuhvata je 5,00 ha.

Član 10.

Komunalne građevine, nekategorisani putevi, šumski putevi i parking svojom površinom uklaze u pretežne namjene prostora u okviru koje se nalaze.

Član 11.

Rekreacija unutar druge namjene

Obuhvata rekreative površine unutar šumskog zemljišta, poljoprivrednog zemljišta i zona sanitarnе заштите на којима се дозвољава намјенско уредење. Припадају намјени спорт и рекреација и описују се у дијелу који се односи на грађевинско землjiшte, иако рекreatивне površine nisu грађевинско землjiшte.

Član 12.

Površine sa r_ekreativnim sadržajima unutar namjene "poljoprivredno zemljište" nalaze se na površinama privatnog sektora.

Granica obuhvata polazi od tačke br1 koja se nalazi na mali između parcela k. č. 9 i 10, a ima koordinate y = 6541593, x = 4881793, zatim produžava na jugoza pad idući uz zaštitni koridor magistralnog puta M18 (Sarajevo -Tuzla) ne obuhvata ga i dolazi u tačku br2 koja se nalazi na mali između parcela kč. 29 i 1623, a ima koordinate y = 6541017, x = 488506, zatim nastavlja u pravcu sjevera idući medama parcela k.č. 29, 28, 27, 26, 22, 23, 18, 15, 16, 2, 1, 1602, 124, 128, 129 (obuhvata ih), granica se potom lomi na istok te jug idući medama parcela k.č. 129, 128, 127, 126, 125, 1, 2, 6, 7, 8, 118, 10 (obuhvata ih) i dolazi do mjesta odakle je opis granice zone i počeо.

Član 13.

Rekreativne površine unutar namjene "šume i šumska zemljišta" nisu posebno opisana jer se nalaze (unutar datih površina) na površinama koje pripadaju državnom sektoru.

Infrastrukturni pojasevi

Član 14.

Zaštitni pojas magistralnog puta M-18 SARAJEVO-TUZLA

Zaštitni pojas magistr alnog puta M-18 (k.č. 1 19) polazi sa tromede parcela k.č. 596,597 i 1 19 (put), potom produžava u pravcu jugozapada idući putem k.č. 119 (to je ujedno i granica Prostornog obuhvata) obuhvata ga i dolazi do tačke br 1 koja se nalazi na rubu puta k.č. 119, a ima koordinate $y = 6540755$, $x = 4881085$, potom ide na zapad u dužini od 50 m do tačke br2 koja se nalazi na koridoru magistralnog puta M18 (Sarajevo-Tizla), a ima koordinate $y = 6540706$, $x = 4881072$, granica potom ide na sjeveroistok zaštitnim pojasom magistr alnog puta, a preko parcela k.č. 1038/1, 1038/2, 1623,23, 30, 12, ll, 10, 9, ll7, 522, 519, 518, i dolazi do granice Prostornog obuhvata kojim produžava na jug u dužini od 35 m i dolazi do mjesta odakle je opis granice i počeо.

Sve gorenje navedene parce nalaze se u K.O. Bijambarje, Općina Ilijaš.

Površina obuhvata je 5,10 ha.

Član 15.

Zaštitni pojas dalekovoda

Pojas 10 kV dalekovoda, koji prolazi preko predmetnog obuhvata iznosi ukupno 7 metara (po 3,5 m sa jedne i druge strane od ose dalekovoda).

Zone sanitarne zaštite

Član 16.

Zone sanitarne zaštite utvrđuju se za vrelo Junakovac i vodotoke Bjelila-Brodić.

1. Junakovac

Granica obuhvata polazi od tromede parcele k.č 908/1, 910, 907/1 zatim ide na sjever međom parcele k.č. 907/1 u dužini od 85 m (obuhvata je) i dolazi u tačku br. 1 sa koordinatama y = 6540339, x = 4881152 koja se nalazi na zajedničkoj medi parcela k.č. 907/1 i 908/1, granicu a potom produžava u istom pravcu sijekući parcelu k.č. 908/1 i dolazi do tromede parcele k.č. 908/1, 908/2 i 905/2 (put), zatim nastavlja u istom pravcu idući putem k.č.905/2 (ne obuhvataga) i dolazi u tačku b2 sa koordinatama y = 6540451, x = 4881401 koja se nalazi na medi između parcela k.č. 905/2 (put) i 905/1, zatim skreće u prave u istoka sijekući u pravoj liniji parcele k.č. 9052, 899/1 i 904/2 i dolazi do granice između kata starskih općina K. O. Bija mbare i K.O . Nišići, granica potom produžava u pravcu istoka idući granicom između pomenutih katastarskih općina, te putem k.č. 1038/2 i dolazi u tačku br.3 sa koordinatama y = 6540532, x = 4881387, koja se nalazi na medi između parcela k.č. 1038/2 (put) i 1623. Granica obuhvata nastavlja u pravcu juga sijekući parcele k.č. 1038/2, 1038/1 i dolazi u tačku br.4 sa koordinatama y = 6540576, x = 481283 koja se nalazi na medi između parcele k.č. 1038/2, 1039, nastavlja u istom pravcu idući medom parcele k.č. 1039 (obuhvata je) i dolazi na njezin jugoistočni rub, te nastavlja u pravcu juga sijekući parcelu k.č. 1038/1 u dužini od 128 m i dolazi do granice obuhvata Prostornog plana Bijambare kojom produžava u pravcu za pada i dolazi do mjesta odakle je opis granice zone Junakovac i počeо.

Sve gore navedene parcele nalaze se u K.O. Nišići i K.O. Bijambare, Općina Ilijaš.

Površina obuhvata je 7,60 ha.

2. Bjelila-Brodić

Granica obuhvata polazi od tromede parcele k.č. 848 , 849 i 850, zatim produžava u pravcu sjevera idući granicom obuhvata Prostornog plana Bijambare i dolazi u tačku b1 sa koordinatama y = 6539631, x = 4881777 koja se nalazi na parceli k.č. 2194, granica zone potom ide na istok sijekući u pravoj liniji parcele k.č. 2194, zatim idući u blagom luku preko parcele k.č. 2192 (udaljena 15 m od južne međe parcele k.č. 2194) i dolazi u tačku broj 2 sa koordinatama y = 6539980, x = 4881756, koja se nalazi na parceli k.č. 2192, granica zone produžava u istom pravcu sijekući u pravoj liniji parcele k.č. 2192 i dolazi do tačke br.3, koja ima koordinate y = 6540079, x = 4881759, koja se nalazi na parceli k.č. 2192, granica zone potom ide na istok te sjever idući u blagom luku preko parcele k.č. 2192 i dolazi u tačku broj 4 sa koordinatama y = 6540925, x = 4882835 koja se nalazi na medi između parcele k.č. 2192 i 1619 (put), granica zone produžava u pravcu sjevera idući putem k.č. 1619 (ne obuhvata ga) i dolazi u tromedu parcele k.č. 1619 (put), 1620 (put) i 1622. Granica se potom lomi na jug te zapad idući u blagom luku preko parcele k.č. 2192 i dolazi u tačku broj 5 sa koordinatama y = 6540041, x = 4882856, koja se nalazi na parcele k.č. 2192, granica potom produžava u pravcu sjevera u blagom luku do tačke br.6 sa koordinatama y = 6539988, x = 4882950, koja se nalazi na parcele k.č. 2192, zatim nastavlja na sjeverozapad te sjeverozapad te sjeveroistok u blagom luku do tačke br.7 sa koordinatama y = 6540045, x = 4883108 koja se nalazi na parcele k.č. 2192, granica potom nastavlja na istok i dužini od 216 m i dolazi u tačku 8 sa koordinatama y = 6540253, x = 4883164, koja se nalazi na parcele k.č. 2192.

k.č. 2192, potom produžava na sjever idući u blagom luku preko parcele k.č. 2192 u dužini od 183 m i dolazi u tačku 9 koja se nalazi na granici obuhvata Prostornog plana Bijambare (k.č 292), a ima koordinate y = 6549944, x = 4883553, zatim nastavlja na sjever idući granicom obuhvata Prostornog plana Bijambare u dužini od 256 m i dolazi u tačku br. 10 sa koordinatama y = 6540000, x = 4883789, koja se nalazi na parcele k.č. 1618, granica zone se potom lomi na jugoistok idući u blagom luku preko parcele k.č. 1618 dolazi u tačku br 11 sa koordinatama y = 6540276, x = 4883408, koja se nalazi na parcele k.č. 1648, granica zone se potom lomi na istok idući u blagom luku preko parcele k.č. 1618 u dužini od 433 m i dolazi u tačku 12 sa koordinatama y = 6540686, x = 4883455 koja se nalazi na parceli k.č. 1648, zatim nastavlja na jug izohipsom 945, te u istom pravcu lomeći se u blagom luku preko parcele k.č 1622 i 121 i dolazi do tačke 13 sa koordinatama y = 6541 184, x = 4882627 koja se nalazi na zaje dnečkoj medi parcele k.č. 1619 i 121, zatim produžava u istom pravcu putem k.č. 1619 u dužini od 45m, nastavlja u pravcu juga sijekući kaskadno parcele k.č. 121 i dolazi do tačke br. 14 sa koordinatama y = 6541289, x = 4882193, koja se nalazi na parceli k.č. 121, tj. do granice namjene građevinskog zemljišta (stanovanje i društvena infrastruktura). Zona sanitarne zaštite produžava u pravcu juga uz granicu namjene građevinskog zemljišta koja se nalazi na parceli k.č. 1623 i 121 (lokalitet bivše kasarne) i dolazi u tačku broj 15 sa koordinatama y = 6541075, x = 4881922, koja se nalazi na parcele k.č. 1623, granica zone sanitarne zaštite produžava u pravcu zapada idući u blagom luku preko parcele k.č. 1623 i dolazi u tromedu parcele 1623, 898 i 904/1, potom ide na sjever te jugozapada idući medama parcele k.č. 898, 897, 896, 895, 894 (neobuhvata ih) i dolazi u tromedu parcele k.č. 891, 894 i 876. Granica zatim nastavlja na zapad sijekući parcele k.č. 876 i 850 i dolazi u tačku 16 sa koordinatama y = 6540159, x = 4881617, koja se nalazi na zajedničkoj medi između parcele k.č. 849 i 850, potom produžava u pravcu jugozapada da idući međom parcele k.č. 849 (obuhvata je) i dolazi do mjesta odakle je opis zone sanitarne zaštite i počeо.

Sve gore navedene parcele nalaze se u K.O. Nišići i K.O. Bijambare, Općina Ilijaš.

Površina obuhvata je 95,90 ha.

Napomena: Opis granica namjena površina je raden na podlogama slijedećih razmjera: R= 1:1000; R= 1:2500; R= 1:5000.

Član 17.

Unutar zona sanitarne zaštite, opisanim u prethodnom članu, primjenjuju se mjere i propisi utvrđeni važećom regulativom u oblasti voda.

U skladu sa „Pravilnikom o uslovima za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode koja se koriste ili pliniraju da korište za piće“ ("Službene novine Federacije BiH", br. 51/02), izvršiti definisanje (razgraničenje) I-e i II-e zone sanitarne zaštite.

Poseban režim očuvanja i korištenja područja

Član 18.

Zaštićene zone

Utvrđuju se tri zaštićene zone u obuhvatu Plana.

Zaštićene zone su definisane granicama koje se na terenu trebaju označiti, i na njih se odnose mјere zaštite preči ziranje Zakonom o proglašenju Zaštićenog pejzaža "Bijambare".

Član 19.

I. zaštićena zona - nukleus

Granica obuhvata polazi od tromede parcele k.č 2170 (potok Bijela), 2192 i 2195 (potok Bjelila K. O. Kamenica) i ide na sjeverozapad sijekući parcele k.č. 2192 K.O. Kamenica i dolazi do tačke br1 koja se nalazi na parcele k.č. 2192 , a ima koordinate y = 6540301, x = 4881958, zatim skreće na sjeveroistok sijekući

parcele k.č. 2192, 1619 (put), 1622, 1618 i dolaždo tačke br2 sa koordinatama y = 6 540 515, x = 4 883 380 koja se nalazi na parceli k.č. 1618 K.O. Bijambare, tu se granica lomi na sjeverozapad u dužini od 214 m i dolazi do tačke br.3 koja se nalazi na parceli k.č. 1618, aima koordinate y = 6 540 451 i x = 4 883 588, zatim skreće na sjeveroistok u dužini od 17 m do tačke br.4 koja ima koordinate y = 6 540 557 i x = 4 883 635, a nalazi se na parceli k.č. 1618, granica se potom lomi na istok u dužini od 185m to tačke br. 5 koja se takođe nalazi na parceli k.č. 1618, a ima koordinate y = 6 540 738 i x = 4 883 639, potom skreće na jugoistok do tačke br.6 koja se nalazi na granici i ukupnog obuhvata (k.č. 1618), a ima koordinate y = 6 540 800 i x = 4 883 604, granica potom nastavlja na istok idući granicom ukupnog obuhvata u dužini od 205 m i dolazi do tačke br.7 koja ima koordinate y = 6 541 000, x = 4 883 608 koja se nalazi na parceli k.č. 1622, tu se granica lomi idući na jugoistok do tačke br.8 koja se nalazi na šumskoj stazi, a ima koordinate y = 6 541 031 i x = 4 883 553, zatim nastavlja na jug pomenutom stazom preko parče k.č. 1622, presijeca put k.č. 1602 i dolazi u tačku br.9 sa koordinatama y = 6 541 178, x = 4 882 646, zatim nastavlja medama parcela k.č. 121 K.O. Bijambare, 122, 1623 (obuhvata ih), dolazi do tačke br.0 sa koordinatama y = 6 541 135, x = 4 881 851 koja se nalazi na tromedi parcela k.č. 20, 21 i 1623, tu se granica lomi, skreće na jugoza pad sijekući parcelu k.č. 1623 i dolazi do tačke br.11 sa koordinatama y = 6 541 062, x = 4 881 827, lomi se i ide na zapad do tačke br.12 sa koordinatama y = 6 540 807, x = 4 881 863, zatim se lomi i u blagom luku ide na jugozapad dolazi do tačkebr.13 sa koordinatama y = 6 540 690, x = 4 881 859 zatim nastavlja u istom smjeru do tačke br.14 čije su koordinate y = 6 540 564, x = 4 881 805 pa do tačke br.15 sa kordinatama y = 6 540 480, x = 4 881 725, tu se lomi i dolazi do tromede k.č. 876, 878, 1623 i 1672 (potok), potom presijeca potok i dolazi do tromede k.č. 2170 (potok) K. Kamenica, 2195 (potok Bijela) i 2192 K.O. Ka menica, odakle je opis ovog područja-zone i počeo.

Površina Prve zaštićene zone je 137,00 ha.

Član 20.

II. zaštićena zona

Granica obuhvata treće zone počinje od tačke br.1 koja se nalazi na medi između parcele k.č. 221 i 222 (put), a ima koordinate y = 6 541 41 1, x = 4 883 278, zatim produžava na zapad te jug idući medama parcela k.č. 218, 211, 207, 203, 202, 201 (obuhvata ih) i dolazi do tromede parcela k.č. 136, 1602 i 1620, zatim skreće na jugoistok sijekući u pravoj liniji parcele k.č. 136, 137 i dolazi u tromedu parcela k.č. 136, 137, 138, granica potom nastavlja na jug idući medama parcele k.č. 138, 153, 146, 147, 151, 150, 117 i 6 (obuhvata ih), potom i dolazi do tromede parcela k.č. 6 , 7 i 18 (put), potom presijeca parcelu k.č. 118 (put) i dolazi u tromedu parcela k.č. 118, 13 i 11. Granica obuhvata produžava na zapad sijekući u pravoj liniji parcele k.č. 13, 14, 15, 18 i dolazi u tačku br2 koja se nalazi na medi između parcela k.č. 19 i 18, a ima koordinate y = 6 541 238 , x = 4 881 858, zatim produžava na jugozapad idući medama parcele k.č. 19, 21, 22, 26, 27, 1623, 1038/2, 908/2 (obuhvata ih) i dolazi do tačke br.3 koja se nalazi na m edj između parcela k.č. 905/2 i 905/1, a ima koordinate y = 6 540 377, x = 4 881 326, granica potom skreće na sjeverozapad idući medom parcele k.č. 873 (obuhvata je) i dolazi do tromede parcela k.č. 873, 881, 872, potom u pravoj liniji presijeca parcelu k.č. 872 dolazi u tromedu parcela k.č . 877, 872 i 874.Granica a obuhvata nastavlja na sjeverozapad, te jug idući medama parcela k.č . 874 i 875 (obuhvata ih) i dolazi do granice ukupnog obuhvata, kojom produžava na istok, te sjeveroistok i dolazi do mjesta odakle je opis granice III zone i počeo.

Površina Druge zaštićene zone je 308,00 ha.

Član 21.

III. zaštićena zona

Granica obuhvata Treće zone počinje od tačke br.1 koja se nalazi na medi između parcele k.č. 221 i 222 (put), a ima koordinate y = 6 541 41 1, x = 4 883 278, zatim produžava na zapad te jug idući medama parcela k.č. 218, 211, 207, 203, 202, 201 (obuhvata ih) i dolazi do tromede parcela k.č. 136, 1602 i 1620, zatim skreće na jugoistok sijekući u pravoj liniji parcele k.č. 136, 137 i dolazi u tačku br2 koja se nalazi na medi između parcela k.č. 19 i 18, a ima koordinate y = 6 541 238 , x = 4 881 858, zatim produžava na jugozapad idući medama parcele k.č. 19, 21, 22, 26, 27, 1623, 1038/2, 908/2 (obuhvata ih) i dolazi do tačke br.3 koja se nalazi na m edj između parcela k.č. 905/2 i 905/1, a ima koordinate y = 6 540 377, x = 4 881 326, granica potom skreće na sjeverozapad idući medom parcele k.č. 873 (obuhvata je) i dolazi do tromede parcela k.č. 873, 881, 872, potom u pravoj liniji presijeca parcelu k.č. 872 dolazi u tromedu parcela k.č . 877, 872 i 874.Granica a obuhvata nastavlja na sjeverozapad, te jug idući medama parcela k.č . 874 i 875 (obuhvata ih) i dolazi do granice ukupnog obuhvata, kojom produžava na istok, te sjeveroistok i dolazi do mjesta odakle je opis granice III zone i počeo.

Površina Treće zaštićene zone je 52,00 ha.

Opis granice je uzet sa listova novog premjera po razmjeri 1:1000, 1:2500 i 1:5000.

Parcele se nalaze u K.O. Bijambare i K.O. Nišići.

Zaštita prirodnog naslijeda

Član 22.

Zaštita područja Plana

U Prvoj zaštićenoj zoni mjeru zaštite obuhvataju konzerviranje specifičnih prirodnih obilježja, a odnose se na:

- zabranu narušavanja ambijentalne vrijednosti
- zabranu sječe šume
- zabranu eksploatacije mineralnih sirovina
- zabranu iskorištavanja fosilnih resursa
- zabranu lova i ribolova
- zabranu sakupljanja ljekovitih biljaka
- zabranu prikupljanja primjeraka divlje flore i faune
- zabranu namjernog unošenja invazivnih vrsta
- zabranu pašarenja
- zabranu izgradnje u zona ma postojećih vrela i slivnom području
- zabranu isušivanja visokih i niskih tresetišta
- zabranu mijenjanja mreže vodotoka
- zabranu saobraćaja
- zabranu upotrebe otvorenog plamena
- zabranu odlaganja čvrstog otpada

U Drugoj zaštićenoj zoni mjeru odnose se na:

- zabrana sječe drveta osim sanitarno sječe
- zabrana lova i ribolova
- zabrana sakupljanja ljekovitih biljaka
- zabrana prikupljanja primjeraka divlje flore i faune
- zabrana namjernog unošenja invazivnih vrsta
- zabrana masovnog saobraćaja putničkim automobilima
- zabrana izgradnje u zonama postojećih vrela
- zabrana svih ostalih aktivnosti koje mogu remetiti namjenu zone.

U Trećoj zaštićenoj zoni mjeru zaštite su usmjereni na očuvanje Prve i Druge zaštićene zone i održavanje izvornog

stanja, a obuhvataju zabranu privrednih i drugih aktivnosti koje nisu u skladu sa statusom zaštićenog područja.

Prirodna baština - geomorfološki spomenici

Član 23.

Unutar obuhvata Plana kao gradevine posebnog obilježja utvrđuju se geomorfološki spomenici:

- Srednja Bijambarska pećina
- Gornja Bijambarska pećina
- Donja Bijambarska pećina
- Đuričina pećina
- Ledenjača
- Ponor potoka Bjelila/Dimšina pećina
- Ledenica
- Nova pećina

Očuvanje navedenih gradevina je obezbijede no utvrđenim ograničenjima i mjerama zaštite precizirane Zakonom o proglašenju Zaštićenog pejzaža "Bijambarje".

Ovim Planom nisu precizirane aktivnosti unutar pećina. Utvrđuje se obaveza da se z a sve intervencije unutar i okolo registrovanih pećina u pojasu od 100 m mora pribaviti saglasnost kantonalnog Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajeva.

Utvrđuje se obaveza da se, od strane Upravitelja i stručnih specijalista sa podnošenjem godišnjeg izvještaja, odvija kontinuirani monitoring svih elemenata prirodne sredine.

Prirodni sistemi-biološki sistemi

Član 24.

Biološke sisteme čini spek tar šumskih i nešumskih ekosistema. Definišu se kao namjene "šume i šumska zemljišta" i "poljoprivredno zemljište".

Na području Zaštićenog pejzaža zabranjene su radnje koje mogu prouzročiti promjene ili oštećenja na ovim površinama, koje mijenjaju prirodni izgled i narušavaju njegove pejzaže ne vrijednosti.

Zabranjene su radnje koje mijenjaju i narušavaju prirodni vodni režim, nadzemnih i podzemnih voda ili ih neposredno onečišćuju, a može imati direktni uticaj na ove ali i drugi elemente.

Zabranjeno je vadenje mineralnih sirovina, kao i bilo koja druga eksploatacija prirodnih izvora ili mijenjanje pejzaža.

Zabranjeno je unošenje i sadnja stranih (alohtonih), hibridnih i kloniranih biljnih i gljivljih vrsta na čitavom području.

Uspostaviti stalno praćenje (monitoring) svih parametara prirodne sredine, zdravstvenog stanja, strukture i kapaciteta divljači a s ciljem postizanja stanja koje po svim karakteristikama odgovara stanišnim uslovima.

Održati Planom utvrđen odnos površina ovih sistema kao namjena površina: "šume i šumska zemljišta" i "pojoprivredno zemljište" i unutar namjene površina "zona sanitarnе zaštite" i "sport i rekreacija".

Šuma i šumsko zemljište - šumski ekosistemi

Član 25.

Površine šumskih ekosistema u namjeni "šume i šumska zemljišta" (dominantne površine) imaju karakter šuma i šumskog zemljišta posebne namjene. Ka o dio unutar drugih namjena imaju karakter zaštitnih šuma.

Unutar ovih sistema aktivnosti po nivou, obimu i karakteru moraju osigurati očuvanje vrijednosti po osnovu kojih su u utvrđene zone zaštite.

Upotpunosti ispoštovati Planom precizirane aktivnosti po zonama zaštite u pogledu sječe, unapredjenja strukture površina, sakupljanja šumskih proizvoda, a s ciljem uskladivanja sa nivoima ukupne zaštite ovog područja.

Poljoprivredno zemljište - nešumski ekosistemi

Član 26.

Površine nešumskih ekosistema obuhvataju površine koje se po osnovu vrijednosti flormih elemenata moraju zaštiti i površine čije se korištenje usmjerava na neki oblik poljoprivredne proizvodnje organizovane po principu organske proizvodnje tj. proizvodnje koja uvažava principe koji će osigurati zaštitu svih vrijednosti područja i osigurati odredene proizvode za ličnu potrebu korisnika/vlasnika površina.

Dodatnim istraživačima izdvojiti su ale vrsta koje se po osnovu florističke diferencijacije moraju zaštiti. Kartografski ih prikazati, a na teren u vidno obilježiti i isključiti iz dotadašnjeg načina korištenja.

Za slučaj registrovanja ugroženosti nekog od sistema treba zaustaviti korištenje površina kao proizvodnog potencijala.

Ove površine, ali i one unutar drugih namjena koristiti na način kako je Planom utvrđeno.

Mjere očuvanja šuma i šumskog zemljišta-šumski sistemi

Član 27.

Na Prvu zaštićenu zonu (nukleus) odnosi se režim stroge zaštite. Zabranjuje se sjeća šuma i kojom bi se mogla narušiti utvrđena struktura šumskih sistema i vrijednosti u njima.

Za slučaj utvrđenih, u dijelu zone, patoloških promjena poduzeti tzv. sanitarno-higijenske mjeru zaštite (saniranje bolesnih stabala) a s ciljem izbjegavanja opasnosti od proširenja evidentiranog oboljenja (patološkog stanja).

Nije dopušteno sakupljanje šumskih plodova, ljekovitih i jestivih biljaka, gljiva.

Na Drugu zaštićenu zonu (pufer), uspostavljenu prevashodno s ciljem zaštite vrjednosti Prve zaštićene zone, odnosi se samo nužna sanitarno-higijenska sjeća (sanitarna sjeća). Zabranjuje se sakupljanje ljekovitog bilja, šumskih plodova i gljiva osim za vlasnike privatnih posjeda (po zakonu dozvoljene količine).

Za T reču zaštićenu zonu poduzimati ograničene i kontrolisane zahvate s ciljem zaštite, uredenja i napredovanja stanja. Postizanjem stanja, koje po svim karakteristikama odgovara stanišnim uslovima, poduzimati mjeru preborne sjeće.

Za površine šuma i šumskog zemljišta (unutar Prve i Druge zaštićene zone) s a rekreativnim sadržajima pro voditi mjeru zaštite koje se odnose na biološke sisteme, a koje su kompatibilne sa mjerama zaštite zona sanitarnе zaštite. Površine redovno čistiti i održavati bez ugrožavanja osnovne namjene u bilo kom smislu.

Na površine šuma i šumskog zemljišta unutar namjene "sport i rekreacija" odnose se samo sanitarno mjeru zaštite.

Mjere očuvanja poljoprivrednog zemljišta-nešumski sistemi

Član 28.

Upravljanjem će se očuvati stanje utvrđene strukture površina a s ciljem očuvanja uspostavljenih interakcijskih odnosa i relacija unutar ekosistema ali i između njih.

U Drugoj zaštićenoj zoni isključuju se svaki oblik korištenja poljoprivrednih površina osim kojeg enjem održavanja površina livada.

Površine u Trećoj zaštićenoj zoni se mogu koristiti na način kojim se ne ugrožava spektar vrijednosti područja a na način kako je Planom precizirano.

Mjere očuvanja zdravstvenog stanja površina

Član 29.

U pogledu očuvanja zdravstvenog stanja (potkornjak, imela razni drugi štetnici, vjetrolomi, snjegolomi i u opće higijen a sastojine) ukupnih površina (državni i privatni sektor) provoditi aktivnosti precizirane u tekstuallnom dijelu Plana, a prema dinamici koju utvrđi Upravitelj područja.

Zabranjeno je zaprašivanje hemijskim sredstvima ili na drugi način masovno uništavanje kukaca, biljaka ili gljiva, upotrebom herbicida, insekticida i fungicida.

Mjere unapređenja stanja faune

Član 30.

U području uzgajati autohtone vrste divljači po osnovu općih pogodnosti područja za opstanak određene vrste ne prelazeći kapacitet područja i uspostavljajući prirodnu ravnotežu.

Područje opremiti određenim objektima: solila (po jedno solilo na 40-50 ha), hranilišta, osmatračnice i sl.

Vode, vodne površine i vodna infrastruktura

Član 31.

Vodne resurse u obuhvatu Plana štititi sa aspekta hidroloških vrijednosti, čime će se ujedno obezbijediti i očuvanje prirodne ravnoteže i ekosistema vezanih za vodu, te obezbijediti resurs za snabdijevanje stanovništva pitkom vodom.

Član 32.

Za prostore koji su ovim Planom predviđeni za sanitarnu zaštitu donijeti posebnu Odluku o zaštiti sa programom mjera provođenja te Odluke.

Odluka o zaštiti mora biti zasnovana na posebnim, uskospjecijalističkim, istražnim radovima i sadržavati definisane zone sanitarne zaštite sa propisanim normativnim i tehničkim mjerama zaštite.

Program mjera za provođenje Odluke de finije nosioce pojedinih aktivnosti, rokove realizacije i način obezbjedenja finansijskih sredstava za njeno provođenje.

Član 33.

Izvršiti hitnu sanaciju postojećeg izvorišta Junakovac i ograditi užu zaštitnu zonu.

Član 34.

Nastaviti će se sa već započetim istražnim radovima od strane JKP "Vodostan" u svrhu pronaalaženja dodatnih količina vode za snabdijevanje stanovništva pitkom vodom.

Član 35.

Snabdijevanje pitkom vodom za potrebe lokaliteta Brodić obezbijediti nezavisnim sistemom vodosnabdijevanja, odnosno kaptiranjem postojećeg izvora na vlastitoj parceli.

Član 36.

Za pojedinačne zgrade, disperzno rasporedene unutar obuhvata, zavisno od položaja, snabdijevanje vodom moguće je obezbijediti preko vlastitih čatrnja.

Član 37.

Kod kaptiranja bilo kojeg izvora obavezno voditi računa o ekološki prihvatljivom proticaju koji predstavlja minimalni proticaj koji obezbjeduje očuvanje prirodne ravnoteže i ekosistema vezanih za vodu, a u skladu sa članom 62. Zakona o vodama FBiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 70/06). Minimalni proticaj se određuje ispitivanjima za svaki konkretni slučaj pojedinačno.

Član 38.

Za postojeće gradevine na širem lokalitetu Borka i Eko kampa obavezno je izgraditi nepropusnu kanalizacionu mrežu koja će otpadne vode doveći do planiranih lokalnih uređaja za biološko prečišćavanje sa monitoringom funkcionalnosti uređaja i kvaliteta efluenta prije upuštanja u vodotok Bjelila.

Član 39.

Za pojedinačne gradevine, disperzno rasporedene unutar obuhvata Plana, za visno od položaja i uticaja na zaštitne zone, kroz stručno mišljenje, definisati konkretnе urbanističko-tehnicike uslove, vodeći računa o kvalitetu i kvantitetu vodnih resursa.

Za pojedinačne objekta u Trećoj zaštićenoj zoni izuzetno se mogu dozvoliti septičke Jame uz obavezu sklapanja ugovora sa ovlaštenom firmom za pražnjenje i odvoz krutog sadržaja.

Član 40.

Upravitelj je dužan, organizovati postavljanje mobilnih WC kabina u Trećoj zaštićenoj zoni i sklopiti ugovor sa firmom koja je registrovana za tu vrstu djelatnosti o redovnom pražnjenju WC kabina i odvoženju sadržaja na zato određeno mjesto izvan obuhvata Plana.

Član 41.

Sistem odvodnje oborinskih voda sa parkinga, cesta i staza u obuhvatu Plana, mora imati pojačane mјere zaštite, separatore ulja i masti sa organizovanim pražnjenjem i odvozom sadržaja a obrada i održavanje kolovozne konstrukcije mora biti u skladu sa aspektima očuvanja kvaliteta i kvantiteta vodnih resursa.

Član 42.

Kod budućih radova na rekonstrukciji ili proširenju magistralnog puta M-18 Sarajevo – Tuzla, obavezno obezbijediti da se polaganjem nepropusnih folija ispod kolovozne konstrukcije i odvodnih jaraka, spriječi zagadivanje vrela Junakovac, doticajima sa ove saobraćajnice, koje je evidentno, a posebno u zimskom periodu.

Član 43.

U najkraćem roku izvršiti čišćenje nanosa u koritu potoka Bjelila, na potez u uzvodno od ponora do Eko kampa. Radovi izvoditi pod stručnim nadzorom, ručno ili lakšom mehanizacijom, kako se ne bi poremetile hidrogeološke i ostale karakteristike ponora.

Unutar obuhvata Plana dozvoljeni su samo radovi na kontinuiranom održavanju i čišćenju vodotoka, bez ikakvih radova na regulaciji, a zaštita od velikih voda (V.V.1/100) je obezbijedena time što unutar linije plavljenja nije utvrđeno gradevinsko zemljište kao planirana namjena zemljišta.

Član 44.

Obzirom da se veliki dio sливног područja nalazi izvan obuhvata Plana, na vodotocima Brodić i Bjelila, oba vezani povezani monitoring (4x godišnje) kako bi se konstativali negativni uticaji i blagovremeno otklonile posljedice uticaja unutar obuhvata Plana.

Rezultati monitoringu se mogu koristiti i za praćenje stanja izvan obuhvata Plana i biti osnova za aktivnosti i mјere izvan obuhvata Plana u cilju zaštite voda i vodnih površina u obuhvatu Plana.

Član 45.

Korištenje zemljišta, bez obzira na nanjenu definisanu ovim Planom, kao i sve ostale aktivnosti, moraju biti u skladu sa aspektima očuvanja kvaliteta i kvantiteta vodnih resursa, a u skladu sa važećim propisima o zaštiti voda.

Urbanističko - tehnički uslovi za izgradnju gradevina i uređenje gradevinskog zemljišta

Član 46.

Stanovanje

Planom su utvrđene zone stanovanja: Junakovac i Motike (Dolovi).

U okviru zona stanovanja mogu se graditi i gradevine sadržaja koji su u funkciji stanovanja.

Član 47.

Na površinama namijenjenim za stanovanje, a za koje je ovim Planom utvrđena obaveza izrade provedbeno-planske dokumentacije, rekonstrukcija, dogradnja, nadzidivanje i sanacija gradevina vršiti će se na osnovu tog Plana.

U Trećoj zaštićenoj zoni, na površini namijenjenoj za stanovanje, moguća je sanacija i rekonstrukcija gradevina, kao i nova izgradnja, dogradnja i nadzidivanje prema slijedećim

urbanističko-tehničkim uslovima: BGP gradevine do 100,00 m², visine max 3 etaže (suteren+prizemlje+sprat ili prizemlje+sprat+potkrovљe).

Za pojedinačne objekte u drugim namjenama (locirane disperzno u prostoru) dozvoljena je rekonstrukcija i sanacija postojećih građevina i obnova devastiranih građevina u prvoj biti.

Obliskovanje i materijali u skladu sa ambijentom, po uzoru na autentičnu arhitekturu lokalnog podneblja.

Član 48.

Sport i rekreacija

Na površinama u namjeni "sport i rekreacija" (Zona 1. i Zona 2.):

- sadržaji će se deci dno precizirati kroz izradu, Planom i ovom Odlukom, utvrđenom provedbenom i tehničkom dokumentacijom,
- dozvoljena je samo "izgradnja" otvorenih sportskih terena koji su rješenjem i obradom površina prilagođeni karakteru i ambijentu prostora,
- izgradnjom, upotrebom i održavanjem ispoštovati, Planom i ovom Odlukom, precizirane mјere zaštite z a pripadajuću zaštićenu zonu.

Član 49.

Društvena infrastruktura

Objekti na lokalitetu Borak i Eko kamp ređizirat će se prema urbanističko tehničkim uslovima provedbenog plana (Regulacioni plan Junakovac) i tehničke dokumentacije (Eko kamp).

Objekat M otel/Pansion realizovat će se prema sljedećim urbanističko tehničkim uslovima:

- namjena smještajno ugostiteljski objekat tipa motela;
- max. BGP objekta 1000,00 m²,
- max. spratnost 3 etaže (prizemlje+sprat+potkrovљe),
- uvažiti zaštitni pojas prema magistralnoj cesti od 20,00 m i distancu od 10,00 m prema lokalnoj,
- infrastrukturnu opremljenost rješiti u skladu sa Planom.

Član 50.

Planinarski dom mijenja namjenu u objekat za potrebe upravitelja zaštićenog područja. Objekat ima funkciju informativno-edukacionog-servisnog punkta. Moguća je rekonstrukcija u skladu sa mjerama Prve zaštićene zone.

Član 51.

Izgradnja objekata društvene infrastrukture, kapacitetima i arhitekturom mora obezbijediti očuvanje prirodnih vrijednosti okruženja.

Član 52.

Gradevinska pravila za slobodne gradevine unutar gradevinskog zemljišta namijenjenog stanovanju su veličine 400-600m².

Za gradevine izgrađene u šumskom i poljoprivrednom zemljištu, nadležno općinsko vijeće će, na osnovu ovog Plana, donijeti odluku kojom će utvrditi gradevinsku parcelu veličine tlocrte površine gradevine i istu proglašiti gradevinskim zemljištem.

Urednje otvorenih površina

Član 53.

Otvorene rekreativne površine su mjesta na kojima je moguće kretanje i zadržavanje posjetilaca i izletnika. Zauzimaju površine unutar namjena šumskog, poljoprivrednog zemljišta i zone sanitarno zaštićene i ne predstavljaju gradevinsko zemljište.

Korištenje ovih prostora uključuje: šetnju, odmor, okupljanje, edukaciju, fotografisanje i druge rekreativne aktivnosti.

Prostor opremiti mobilijarom u materija lima i formi pripadajućeg okruženja.

Dozvoljeno je: postavljanje klupa, grupacija za sjedenje, zaštitne ograde, posud za smeće, kabina sa s uhim toaletima, dalekozora, informativnih tabli, putokaz i ostalog sličnog mobilijara.

Svi elementi uređenja se tretiraju kao "planinski" mobilijar, postavljeni i korišteni uz uslov nenarušavanja prirodnog ambijenta, tj. bez zašjećanja, podzidivanja, iskapanja i nasipanja terena.

Kapacitet i razmještaj pojedinih elemanta mobilijara vršiti na Planom defisanim površinama.

Gradevine i koridori infrastrukture

Član 54.

Saobraćaj

Zaštitni pojas uz magistralni put

Zaštitni cestovni pojas je zemljinski pojas na kojem važi poseban režim gradnje i uspostavlja se s ciljem zaštite javne ceste i prometa na njoj od stetnih utjecaja različitih akcivnosti u prostoru pored javne ceste.

Sirina zaštitnog pojasa u kojem se ne smiju graditi, podizati ili postavljati poslovni, stambeni, pomoćni i slični objekti iznosi najmanje 20 m. Sirina zaštitnog pojasa računa se od cestovnog pojasa s obje strane ceste-Zakon o cestama Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br.6/02).

Član 55.

Uslovi građenja saobraćajnica

Na magistralni put mogu se priključiti nekate gorisane i prilazni putevi, ako se dobije saglasnost nadležnog ministarstva, koje upravlja putem na koji se traži priključenje.

Saobraćajnice unutar prve zaštićene zone raditi u makadamskom stroju bez upotrebe betona i bitumena. Unutar druge i treće zaštićene zone moguća je savremena kolovozna konstrukcija.

Odvodnju atmosferskih voda rješavati jarcima ili rigolima.

Pješačke staze, definisane Planom, realizovati i održavati u prirodnim materijalima pripadajućeg okruženja, a u iznimnim slučajevima u interesu sigurnosti, moguća je primjena metala u kombinaciji sa drvetom.

Član 56.

Zabranjuje se ulazak motornih vozila u obuhvat zaštićenog područja, izuzev interventnih vozila i vozila pod nadzorom Upravitelja.

Vozila po sjetilaca se zaustavljaju na Planom utvrđenom receptivnom punktu. Predviđena parkirna površina na ulazu u zaštićeno područje (istočno od pristupne komunikacije) je u funkciji posjetitelja područja i pod nadzorom je Upravitelja.

Član 57.

Telekomunikacije

Obezbjeduju se putem postojećeg TK pretplatničkog i optičkog kabla koji se nalazi u kontaktnoj zoni predmetnog obuhvata. Omogućava priključke planiranih novih sadržaja i kapaciteta, a koji će biti definisani kroz investiciono-tehničku dokumentaciju i uslove distributera.

Energetska infrastruktura

Član 58.

Elektroenergetika

Postojeći elektroenergetski sistem rekonstruisati zamjeno m postojećih 10 (20) kV kablova novim srednjenaonskim univerzalnim kablovima kao i zamjenom postojećih uljnih transformatorskih jedinica novim suhim transformator skim jedinicama.

S L U Ž B E N E N O V I N E

KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 228

Srijeda, 29. jula 2009.

Niskonaponsku 0,4 kV mrežu planirati kao kablovsku, gdje za to postoje uslovi, a gdje se ne može realizirati ka blosvska 0,4 kV mreža, koristiti nadzemnu izolovanu mrežu, pri čemu se moraju ispoštovati uslovi i preporuke J.P. EP BiH, Podružnica "Elektrodistribucija" Sarajevo.

Član 59.

Priklučenje planiranih objekata vršit će se u skladu sa elektroenergetskom saglasnošću nadležnog distributera.

Član 60.

Termoenergetika

Obzirom na položaj, kao i utvrđene mјere zaštite, dopušteno je koristiti elektičnu energiju i tečni naftni plin, a za skladištenje je potrebno pažljivo odabratи veličinu i lokaciju tankova vodeći računa o urbanističko-ambijentalnim vrijednostima.

Isključuje se mogućnost korištenja čvrstih i tečnih goriva za veće objekte. Za male individualne objekte može se koristiti drvo.

Mјere zaštite prava lica sa smještanjenim tjelesnim sposobnostima

Član 61.

Posjetu invalidnih lica omogućiti do ciljnih tјaka pješačkim komunikacijama i ili regulirati odgovarajućim režimom prevoza u organizaciji upravitelja područja.

U postupku donošenja odobrenja za gradenje, organi vlasti, u zavisnosti od nivoa, nadležnosti i djelokruga rada, odnosno nadležne službe su dužne obezbijediti da se primjeni Uredba o urbanističko-tehničkim uvjetima, prostornim standardima i normativima za otklanjanje i sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih barijera za kretanje invalidnih lica koja koriste tehnička i ortopedска pomagala ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 5/00).

Mјere zaštite od elementarnih nepogoda, prirodnih i tehničkih katastrofa, i ratnih djelovanja

Član 62.

Objekti za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara, moraju se obezbjediti u skladu sa članom 52. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj 39/03 i 22/06).

Član 63.

Upravitelj područja dužan je u svojim aktima dosljedno propisati uslove i mјere za postupke zaštite od požara, mina, poplava, klizišta i drugih eventualnih prirodnih i tehničkih katastrofa u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj 39/03 i 22/06).

Član 64.

Prije bilo kakvih aktivnosti uredenja i korištenja prostora a ispred bivše linije VRS, naznačenog kaо "rizično područje", potrebno izvršiti generalno izvidanje, te odrediti protuminsku akciju i izvršiti deminiranje zahvećenog terena.

Postupanje sa otpadom

Član 65.

Postupanje sa otpadom i održavanje komunalne čistoće obraditi posebnim propisom o održavanju čistoće u ljetnim i zimskim uvjetima i propisom o diktiranju komunalnog otpada.

Komunalni otpad skupljati u posebne posude i prema potrebi organizovano odvoziti na gradsku sanitarnu deponiju.

Mjesto, način odlaganja i odvoz otpada osigurava upravitelj.

Gradevinski i drugi kabasti otpad odmah odvoziti van obuhvata zaštićenog područja.

Mјere provedbe Plana

Član 66.

Mјere provedbe Plana su:

a) Za planiranu namjenu i definisana područja zemljišta (gdje je uređenje od bitnog uticaja po šire okruženje) utvrđuje se obaveza izrade dokumentacije i to:

- Regulacioni plan Junakovac-radi se za obuhvat (21,84ha) koji objedinjuje Planom utvrđene površine u namjeni: stanovanja, društvene infrastrukture, sporta i rekreacije, kao i zone sanitarne zaštite. Kao prethodnu aktivnost izvršiti definisanje zona sanirane zaštite izvořišta Junakovac.
- Projektna dokumentacija na nivou urbanističkog projekta za obuhvat koji objedinjuje namjene: Edukaciono-rekreacioni EKO KAMP (2,7ha) i sportsko-rekreacionu Zonu 1 (prostor bivšeg heliodroma i vojnog poligona, 4,91 ha);

- b) Izgradnja novih i rekonstrukcija ranijih gradevina u skladu sa ovim Planom;
- c) Uređenje otvorenih rekreativnih i drugih površina u skladu sa ovim Planom.

Član 67.

Mјere za provodenje Plana utvrđene u ostalim odredbama ove Odluke smatraju se također mjerama za provodenje Plana.

Član 68.

Vlasnici nekretnina imaju pravo na novčanu na knadu zbog ograničenih mogućnosti korištenja zemljišta, a ta prava će moći ostvariti kod nadležnih organa samo na osnovu zemljišno knjižnog izvataka kojim dokazuju pravo vlasništva.

Član 69.

Sve promjene koje nastanu u vezi razgraničenja posjeda privatnog i državnog sektora moraju se evidentirati.

Uspostavljena evidencija predstavlja pravni osnov za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.

Član 70.

Granice obuhvata i zaštićenih zona (I, II i III) utvrđene i opisane ovom Odlukom u članovima: 4, 19, 20, 21 predstavljaju osnov za izmjene granica obuhvata i zaštićenih zona utvrđenih u članovima 3, 6, 8, 10 Zakona o proglašenju Zaštićenog pejzaža "Bijambare" ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 21/03) kao i grafičkog prikaza na topografskim kartama razmjeru 1:10.000 iz člana 10. istog Zakona.

U skladu sa prethodnim stavom izmijenjene granice, u tekstualnom i grafičkom prikazu, treba ugraditi u Zakon o proglašenju Zaštićenog pejzaža "Bijambare".

Uslovi održavanja

Član 71.

Održavanje prostora je u nadležnosti osnovane institucije upravitelja područja, koja organizuje, upravlja, sinhronizuje i kontroliše sve djelatnosti, funkcije i pojave unutar zaštićenog prostora u planskim okvirima i prema datim opredjeljenjima.

Član 72.

Upravitelj područja, u cilju organizacije, upravljanja, sinhronizacije i kontrole svih djelatnosti, funkcija i pojave unutar zaštićenog prostora, na prilazima i unutar prostora uspostavlja nadzor i kontrolu kretanja posjetilaca i zaposlenih u službi definisanih namjena, kao i mehanizme praćenja i poduzimanje sankcija za kršenje utvrđenih mјera zaštite.

Razradu ovih aktivnosti i detaljne mјere po ovom pitanju treba precizirati dokument "Plan upravljanja područjem zaštićenog pejzaža Bijambare" k ojeg don osi VI ada Kanton a Sarajevo.

Završne odredbe

Član 73.

Ova Odluka je sastavni dio Plana, a stu pa na snagu osmog dana od dana objavljuvanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevu".

Broj 01-05-21855-1/09
29. jula 2009. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Dr. **Denis Zvizdić**, s. r.

Na osnovu člana 12. stav 1. taka f) i l), člana 18. stav 1tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01 i 28/04) i člana 47. stav 1. Zakona o prostornom uredjenju ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 7/05), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj 29.jula 2009. godine, donijela je

PROSTORNI PLAN

PODRUČJA POSEBNIH OBILJEŽJA ZAŠTIĆENI PEJSAŽ "BIJAMBARE"

1. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA

1.1. OPĆI CILJEVI

- Maksimalno afirmirati kate goriju zaštite objekta prirodnog nasljeda kategorije "zaštićeni pejsaž";
- U skladu sa novom korigovanom granicom obuhvata ovog zaštićenog objekta prirodnog nasljeda izvršiti uskladivanje iste u razvojno-palnskom dokumentu Prostorni plan Kantona Sarajevo za period od 2003. do 2023. godine kao i u Zakonu o proglašenju Zaštićenog pejsaža "Bijambare";
- Cjelovitu zaštitu provoditi na ukupnom prostoru predmetnog obuhvata a u cilju održavanja diverziteta pejsaža i staništa;
- Zaštita raznolikosti područja na način da se mogući pritisci na postojeće sisteme preduhitre u pogledu promjena i fragmentacije staništa, o nečišćenja vode i zraka, iskorištanja prirodnih izvora, unošenja alohtonih sorti sl.;
- Težiti održivom razvoju koji će biti koncipiran na postulatima brige o okolišu, tehnički podoban, privredno provodiv i društveno prihvatljiv;
- Integriranje zaštićenog pejsaža Bijambare u šire okruženje u cilju stvaranja jedinstvene turističke ponude i razvoja komplementarnih djelatnosti;
- Uvjete korištenja prostora, kao i urbanističko-tehničke uslove za postojeće i planirane sadržaj i defini sati u skladu sa uvjetima zaštite kvaliteta i kvantiteta vo dnih resursa;
- Uvjete korištenja prostora i programe posjećivanja odrediti na temelju stepena zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti i odredene graditeljske intervencije u prostoru precizirati u skladu sa utvrđenim ograničenjima i mjerama zaštite;
- Uspostaviti primjerenu turističku konceptciju i tome odgovarajuće upravljanje u skladu sa uvjetima zaštite i kapacitetima prostora, utemeljenu na cjeplovitom prostorno-funkcionalnom programu;
- Podsticati naučne i obrazovne aktivnosti koje će doprinijeti razumijevanju i jačanju podrške stanovništva o značaju zaštićenih područja.

1.2. POSEBNI CILJEVI

- Obveznjiti očuvanje i zaštitu postojećih valoriziranih vrijednosti prirodnog nasljeda u skladu sa mjerama zaštite preciziranim Zakonom o proglašenju Zaštićenog pejsaža "Bijambare";

- Uspostaviti trajni monitoring prirodnih vrijednosti po svim segmentima kroz sistem trajnih ploha a u ekosistemima sa najvećim biološko-ekološkim značenjem kao i ekosistema sa najvećim stopenjem ugroženosti;
- Dati prilog zona sa karakterne zaštite za izvore šta Studenac, Bačevac i Junakovac, te potoka Brodić i Bjelila, ko je treba u narednim fazama terenskim istraživanjima potvrditi i provesti proceduru usvajanja;
- Definisati novu namjenu i dati uslove adaptacije gradevinu bivše kasarne u skladu sa utvrđenim mjerama zaštite pripadajućeg okruženja, te iskoristiti postojeće fizičke strukture za društveno koristan javni sadržaj;
- Zadržati postojeće gradivine (stambene) u sadašnjim kapacitetima, omogućići rekonstrukciju i eventualno novu izgradnju, poštujući utvrđene mjere zaštite i prihvatajući uslove korištenja i nadzora utvrđene aktom proglašenja pripadajućeg područja zaštićenim;
- U skladu sa utvrđenim zoniranjem prostora omogućiti nadzor i uspostaviti kontinuitet kretanja posjetilaca uz glavni prilazni put do određenih ciljnih tačaka razgledanja ili površina i mesta odmora;
- Kretanje motornih vozila regulisati u skladu sa mjerama utvrđenim po zonama zaštite.

2. PROJEKCIJA PROSTORNOG RAZVOJA

2.1. PRIRODNI IZVORI I USLOVI

Geodetske podloge

Za potrebe izrade Prostornog plana područja posebnih obilježja Zaštićeni pejsaž "Bijambare" koriste se geodetske podloge razmjera od $R=1:1000$ do 1:25.000 kao i podaci novog katastarskog premjera koji su dobiveni od općinske službe za katastar. Na osnovu tih podataka dobiven je uvid u evidenciju o razgraničenju posjeda privatnog i državnog sektora, i kao takav, korišten tokom izrade Plana. Gruntovnim stanjem posjednika Zavod ne raspolaže.

Geografski položaj

Prostor Bijambare se nalazi na sjevernom dijelu Kantona Sarajevo i Općine Ilijaš, neposredno uz magistralnu cestu Sarajevo-Tuzla. Zahvata površinu od 497 ha i sa ukupnom dužinom obuhvata od 10.178 m. Zaštićeni pejsaž až Bijambara je smješten između 44°4'20,9" i 44°6'4" sjeverne geografske širine te između 18°29'26,3" i 18°31'21,3" istočne geografske dužine sa centralnom tačkom čije su tačne geografske koordinate 44°5'13,4"N i 18°30'23,8"E. Rastojanje između na sjevernije tačke prostora i najjužnije iznosi 3,2 km a između zaštićenih padina i istočne tačke dužina je 2,5 km. Bijambarska pećina pripada prostoru središnjih bosanskih Dinarija, smještena između planina Zvjezdane na sjeveru i sjeveroistoku, Ozrena na jugu i jugoistoku i Čemerske planine na zapadu i jugozapadu. Nalazi se na oko 25 km zračne linije sjeverno od Sarajeva, na platou Nišićke visoravni i između sela Nišići i Krivajevići.

Granica obuhvata, sa južne strane, ide magistralnom cestom M18 Sarajevo-Tuzla, sa istočne strane prolazi kroz selo Motike idući prema sjeveru do granice Kantona Sarajevo koja je ujedno i sjeverna granica obuhvata. Od kote 1044 (Ačkerov grob) granica se spušta prema jugu i ide istočno od naselja Gajevi, Dautovići i Nanići dolazeći do rijeke Bjelila odakle se spušta kroz naselje Borak do magistralne ceste Sarajevo-Tuzla.

Karakteristike reljefa

Ovo područje predstavlja izrazitu planinsku oblast sa dijapazonom visina od 915-1044 m.n.v. - Ačkerov grob. Rijeka Bjelila protiče kroz središnji dio Nišićke visoravni i kroz kraču klisuru urezanu između brda Kopitovac (1013) i Bijambare (989), ulazi u dolinu Bijambare nazvana nu po tome što je periodično plavljenja, kadase u podnožju Kopitovca stvaraju bare

sa dužim zadržavanjem. Otuda se dio doline u gornjem toku Bjelila naziva Barice.

Specifični geomorfološki fenomeni ovog kraja su raznovrsni karstni oblici: pećine, ponori, vrtače i škarpe. Oni su uglavnom očuvani u zapadnom i sjeverozapadnom dijelu ovog područja gdje je teren izgrađen od krečnjaka i, podredeno, dolomita srednjeg trijas-a.

U području Krivajevića i Motika vide se istaknuti grebeni izgrađeni od kartifikovanih krečnjaka. Utakvom terenu se nailazi na vrtače i škarpe, zahvaćene okršavanjem i raspadanjem. Ovi procesi su inicirani tektonskim procesima i egzogenim erozionim agensima, koji su tu ispoljeni dugom vremenskom periodu. Sistem ponora i pećina je razvijen od ponora Bjelila do Bijambarskih pećina, ali je prisustvo raznovrsnih kraških oblika poznato i prema jugozapadu.

Značajan ograničavajući i geomorfološki faktor pri prostornom planiranju predstavlja nagib terena. Zbog toga je uradena karta nagiba te rena sa veličinom grida od 1 m. Nagibi terena izraženi u postotcima kreću se u slijedećim površinama i to:

nagibi terena u %	0-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	>50
površina u ha	84,5	75,6	73,9	72,8	100,5	49,3	21,7	18,7

Najbolju sliku terena područja sa svojim jako izraženim pravcima rasjedanja pokazuje analiza terena prema ekspoziciji i kardinalnoj orientaciji. Ravn dijelovi zauzimaju 34,3 ha terena, na istočne ekspozicije otpada 69,9 ha, južne (J, J, JZ) 181,8 ha, zapadane 60,2 ha i sjeverne (SZ, S, SI) otpada 149,8 ha teritorija.

orientacija terena	F ravan teren	N sjever	NE sjevero istok	E istok	SE jugoistok	S jug	SW jugo zapad	W zapad	NW sjevero zapad	N sjever
površina u ha	34,3	22,8	66,3	69,9	53,8	53	76	60,2	40,9	19,8

Geološke karakteristike

U geološkoj građi Zaštićenog pejsaža "Bijambare" i bliže okoline, učestvuju sedimenti donjeg i srednjeg trijasa. Nešto istočnije, u gornjem dijelu sliva potoka Studenac, donji trijas je navučen preko jurško-krednog fliša, koji, po svoj prilici, nije zastupljen oko pećinskog sistema Bijambara.

Najmladi sedime nti pripadaju alu vijumu riječice Bjelila, nataloženom u proširenim dijelovima B jelile i, znatno manje, u koritu Dubokog potoka i potoka Brodić. Debljina aluvijuma je 1-3 m. U nižim dijelovima preovladaju šljunkovi, pretežno sitnozrni i srednjezrni, na kojima slijede gvoždevite i manganovite gline. U periodima visokih voda, kada ponori ne mogu da prime povećane količine vode, formira se plića vodna akumulacija.

Tektonska grada ovog prostora je dosta složena. U njoj učestvuju slijedeće strukture:

- Kraljušt Bij ambare zahvata teren n a isto čnoj s trani obuhvata. Pruža se pravce m SSZ-JJI i ide od grebena Bijambara, kroz dolinu Bjelile, do zaseoka Duševine.
- Rasjed Bi jambare-Krivajevići s e pruža od padina Kozlovca, pa ispod karbonatnog masiva Bijambarskih pećina, pravcem SSZ-JJI, ide do puta Sarajevo-Tuzla.

Na osnovu Studije "Karta mineralnih sirovina Kantona Sarajevo" ovaj prostor je izdvojen kao područje perspektivno za istraživanje metala.

Bijambarske pećine, ka o i druge karstne pojave u okviru Zaštićenog pejsaža "Bij ambare" p redstavljaju jedins tvenu geološku pojavu u Dinaridima Bosne i Hercegovine, a rijetke su pojave i u Južnoj grani Alpa. Zbog toga je ova prirodna rijetkost potrebitno uvrstiti u registar objekata od posebne geološke važnosti.

Graditeljsko nasljeđe

Unutar predmetnog obuhvata nisu registrovane gradevine graditeljskog nasljeđa. Najблиži lokalitet, evidentiran Prostornim planom Kantona Sarajevo za period od 2003. do 2023. godine, je nekropola stećaka Mramorje.

Prirodna baština - geomorfološki spomenici

Evidentirane vrijednosti prirodne baštine su geomorfološki spomenici - pećine.

Područje Bijamabara je svoj značaj i pravnu zaštitu dobilo prije svega po osnovu prisutnih geomorfoloških fenomena evidentiranih u sklopu kompleksa pećina i ponora na sjevernom dijelu obuhvata.

Srednja (Glavna) Bijambarska pećina je najduža, najatraktivnija i najviše istražena pećina na ovom prostoru. Prvi detaljan opis potiče od I. Baušića i V. Ržehaka iz 1959. godine a detaljno geološko-speleološko istraživanje izvšio je M. Malez 1968. koji je snimio i grafički prikazao cijeli objekt. Ulaz u pećinu leži na 945 m n/v i udaljen je oko 150 m uredenim stromom stazom od planinarskog doma. Dužina pećine je 420 m koliko ima uredenih osvijetljenih staza a koje prolaze kroz 4 povezane dvorane od kojih je posljednja i najveća, zbog odlične akustičnosti, nazvana "Mužička dvorana". Tlo je prekriveno vlažnom glinom koja je mjestimično očvrsmuta kalcitnom korom sa brojnim kamenicama, mnoge ispunjene vodom. Na kalcitnoj kori se naročito u središnjem dijelu dvorane nalaze brojni stalaktiti. Po svojim ukrasima, najraznovrsnijim po veličini, obliku i boji, ova dvorana spada među najljepše ukrase našeg podzemlja. Temperatura zraka je slabo podložna varijacijama u razmjeni s vanjskim kolebanjima i unutar pećine se kreće u rasponu od 4-6 °C, relativna vlažnost je vrlo visoka i rezultat je slabe cirkulacije između vanjskog prostora i unutrašnjosti i pećine. Rađovi na uredenju su započeli krajem 60-tih godina XX stoljeća i sa prekidima traju do danas. Tako u okom 2007. godine su uložena značajna sredstva na poboljšanju rasvete, sanaciji i proširenje pješačkih staza pri čemu je ukupan prostor unaprijeden za posjetu i razgledanje.

Gornja Bijambarska pećina se nalazi iznad i desno od Glavne pećine na udaljenosti cca 60 m. Ulaz na 973 m n/v otvara jedno veće pećinsko proširenje iza kojeg se nastavljaju 2 pojedinačna hodnika u pravcu S-Z i S-I. Široko predvorje orijentisano prema jugozapadu je suho i bogato osvijetljeno pa pogodno kao prahistorijsko sklonište.

Ova pećina je načinjeno arheološko nalazište i dobro je opisana u djelu Meleza (1968). Od tada, nisu provedena daljnja istraživanja, pa vjerujemo da su rezultati koji su predstavljeni u tom djelu još uvijek aktuelni. Stratigrafsko-paleontološki nalazi slojeva iz traživačkih sođišta su u pokazala m aterijalne os tatke životinja iz ledeno doba i pećinskih ljudi iz doba paleolita.

Donja Bijambarska pećina je u stvarni aktivni ponor potoka Brodić. Leži južno-jugozapadno od srednje pećine na udaljenosti oko 100 m, na koti 915 m n.v. Visinska razlika prema Srednjoj pećini je 30 m i ona je hipsometrijski niža od ponora Bjelila. Njeni oblici podsjećaju na tipičnu evoluciju u uvjetima otvorenog kanala. Osim ulaznog prostora ostatak pećine je vrlo uzak, dužina kanala je oko 60 m.

Durićina pećina je locirana oko 600 m od Srednje pećine u pravcu sjevero-istok. Od otvora se pruža oko 40 m dubok kanal, na čijem dnu se nalazi snijeg do kasno u ljeto. Vertikalni kanal se pri dnu proširuje u jednu prostoru iju - dvoranu čije dno je djelimično prekriveno debelom kalcitnom korom. Do pećine se prolazi ispod kamenog svoda pred kojim je manja vrtača. Objekt je nenarušen, prolaz obrastao brojnim endemičnim i reliktnim biljnim vrstama, nedovoljno istražen i nije topografski snimljen, a ulaz je nepodesan za posjetioce.

Dimšina pećina se nalazi kod ponora Bje lila uz put za Bijambarske pećine. Imala je širok kanal visine 2 m koji odmah nakon ulaza postaje vrlo strm. Položaj ove pećine pokazuje da je ona u nedavnoj geološkoj prošlosti imala ulogu ponora koji je

drenirao vodu Bjelila i pritoka. Istu ulogu je preuzeo sadašnji ponor nakon što je snižen erozioni nivo rječice Bjelila. Iz mape ovog područja se vidi da se Đurićina i Dimšina pećina djelimično prepišu.

Novim speleološkim istraživanjima, tokom 2006. godine registrovane su još tri pećine (Ledenjača, Led enica, Nova pećina), a ranije dati podaci su djelimično revidovani i dopunjeni za Katastar speleoloških objekata BiH.

Klimatske karakteristike

Šire područje Bijambara se nalazi u Centralnom dijelu Bosne i Hercegovine. Obuhvata oblast sjeverno od Sarajevske kotline, na Nišićkoj visoravni. Na ovu oblast ima uticaj umjereno kontinentalne klime iz panonske nizije sa sjevera i planinska klima sa juga, pa sa klimatološke tiske gledišta predstavlja dosta složeno područje. Zahvaljujući prosječnoj nadmorskoj visini od 950 metara može se reći da se nalazi u poluosu umjeren o kontinentalne klime pretplaninskog tipa. Srednja godišnja temperatura ovog prostora kreće se oko $7,2^{\circ}\text{C}$; maksimalna temperatura u julu i avgustu može ići i do 34°C , a minimalna u januaru i do -26°C . Najhladniji mjesec u godini je januар sa srednjom temperaturom oko $-2,5^{\circ}\text{C}$, a najtoplij iuli sa srednjom temperaturom oko 16°C .

Raspored padavina po mjesecima je dosta ravnomjera, a najkišovitiji mjeseci su maj, jun i novembar. Godišnja suma padavina za širi lokalitet Bijambara je oko 1000 l/m^{-2} (T). U pogledu intenziteta padavina, ovo područje spada u pljuskovita područja, posebno u ljetnjem periodu.

Dominantni pravci vjetra su sjeverozapadni i sjeverni, a da sa velikim procentom zabilježeno je i prisustvo jugoistočnog vjetra. Jaki vjetrovi pušu najčešće zimi i u proljeće, dok su u ostalo doba godine mogući, ali rijedi.

Pedološke karakteristike

Izražena heterogenost geološke podloge, hidrogeoloških karakteristika kao i klimatskih prilika uslovili su visoku diferenciranost tipova zemljišta. Zemljište, kao ekološki faktor, u uskoj vezi s biljnim zajednicama tako da se zakonitost iskazuje i na predmetnom području.

U zavisnosti od stepena razvijenosti i načina na vlaženju a u predmetnom obuhvatu diferenciraju se zemljišta iz grupe automorfnih i hidromorfnih zemljišta. Automorfna tla u potpunosti dominiraju i pokrivaju velike površine. Predmetnom području poseban značaj i obilježje daju zemljišta tipa tresetista. Glavna genetska karakteristika ovih zemljišta je hidromorfizam. Jedna od posljedica tog procesa je usporeno razlaganje organske materije. Za predmetno područje vršena su istraživanja tresetnog zemljišta na dva lokaliteta koja su opisana i analizirana u materijalu "Valorizacija prirodnih vrijednosti turističko-rekreacionog kompleksa Bijamabare".

Površine su, u odnosu na bonitetnu vrijednost, razvrstane u 3 kategorije i to: IVb, V i VI kategorija, od kojih je V najmanje zastupljena dok se ostale iskazuju kao dominantne u odnosu na ukupnu površinu poljoprivrednog zemljišta.

Na nivoj sadašnjeg stanja ovi prostori se koriste najvećim dijelom kao livade i pašnjaci, a manjatno kao obradive površine.

Izražen stepen heterogenosti prirodnih faktora (reljef, geološka podloga, tipovi zemljišta, klimatski parametri i sl.) uslovio je veliku biološku raznolikost posmatranog područja, a koja se iskazuje kroz singenetske specifičnosti šumskih i nešumskih ekosistema.

Vegetacijske karakteristike

U pogledu hidromorfoloških karakteristika, florističkih i faunističkih vrijednosti, vrijednosti ekosistema u cijelini, pejsažnih osobenosti područje karakteriše niz specifičnost, tako da cijeli obuhvat dobiva karakteristike složenog, senzitivnog sistema neprocjenljive vrijednosti.

Ukupnost interakcijskih osnosa biotičkih i abiotičkih faktora predmetnog područja rezultirala je visokim stepenom diverziteta

živog svijeta i životnih zajednica. Na posmatranom području konstatovane su 133 različite životne zajednice nivoa asocijacije. Njihovu strukturu čini preko 800 vrsta viših biljaka. O broju algi, gljiva, životinja, posebno insekata, te nižih oblika i formi organizacije života gotovo da nije potpuno egzaktnih podataka. Osnovano se prepostavlja da su vrijednosti veoma visoke. Javljuju se i brojni predstavnici faune-sisari, ptice, gmizavci, vodozemci, mukovi, insekti i druge grupe životinja na nižem stupnju razvoja.

Procjenjuje se da na ovom području egzistira značaja dio biljnog svijeta Bosne i Hercegovine. Biljni i životinjski oblici ovog prostora organizovani su u oko 133 ekološka sistema nivoa asocijacije, 51 nivoa vegetacija s veze i podsveze, 35 vegetacijskih redova, 22 sistema nivoa vegetacija ijske klase. U vegetacijsko-ekološkom pogledu ovo područje spada u oblast sa najvišim stupnjem vegetacijske i ekološke raznolikosti. Konzumentska komponenta je također veoma raznovrsna. Izražen stepen diverziteta među vrstama faune generisan je općom visokom raznolikošću ekoloških uvjeta i životnih zajednica.

U granici posmatrana najzastupljenija namjena je "šume i šumska zemljišta". U strukturnom smislu iskazuju se kao visoke šume, izdvanačke šume, goleti sposobne i nesposobne za pošumljavanje, a što potvrđuje i sintaksonomski pregled biljnih zajednica.

Područje karakteriše veliko bogatstvo vrsta koje po osnovu fiziološko-farmakološkog djelovanja spada u grupu medicinske flore. Imaju dosta lječivočih, jestivih, aromatičnih i vitaminskih biljaka, koje u prirodnom ambijentu obrazuju interesantne mozaike i samom području daju posebnu oblikovnu notu u periodu behara, cvijetaju i ili plodonošenja. U granici posmatranja zastupljeno je i različito medonosno bilje.

Karakteristike faune

Područje zaštite čini pejsaž "Bijambar" odlikuje se i izuzetnom faunističkom raznovrsnošću, a što se naročito očituje u pojedinim skupinama organizama. Evidentna je veza populacije životinja i producentske komponente ekosistema. U ekosistemima tamnih i etinarskih šuma, međuzofilnih liščarsko-listopadnih šuma, šibljaka i šikara, termofilnih liščarsko-listopadnih zaje, dnice, liva, adskim ekosistemima, vodenim ekosistemima brojne vrste sisara, ptica, gmizavaca, vodozemaca, raznih insekata i sl. nalaze svoje stanište. Mnoge vrste su endemične te i sa ovog aspekta prostor iskazuje niz specifičnosti.

Hidrološke karakteristike

Područjem Bijambara u hidrološkom smislu dominiraju dva vodotoka Bjelila i Brodić, kojim se vrši transport voda sa Nišića prema ponorskim zonama na lokalitet Bijambarskih pećina. Ne postoje podaci o osmatranju i mjerjenju ovih vodotoka, te stoga nije poznat i njihov režim. Formiranje retencije na širem području Bijambara u direktnoj je vezi sa kapacitetom poniranja. Ponorska zona u donjoj Bijambarskoj pećini nesmetano evakuira sve vode potoka Brodića, a ponorska zona u području Dimšine pećine bez problema prihvata male i srednje male vode, dok se u srednjim i velikim vodama na tom prostoru formira retencija.

U dosadašnjem periodu ovo područje sa hidrološkog aspekta nije razmatrano. Ne postoje dostupni podaci o bilo kakvim mjerjenjima na osnovu kojih bi bilo moguće kvantificirati količine voda koje se evakuju putem ponorskih zona. Nije poznat ni mehanizam za gušenja poniranja, ni faktori koji na to utiču.

Od izvora unutar predmetnog zaštićenog obuhvata locirano je vrelo Studenac, Banjevac, Junakovac, Babina voda, Dragina voda, Hadžino vrelo. Sva izvorišta su sa relativno malim izdašnostima.

Na zapadnoj granici tretiranog obuhvata locirano je vrelo Studenac koje je kaptirano za potrebe planinarskog doma na Bijambarama.

Najznačajnije izvorište u obuhvatu je Junakovac. Izvorište je kaptirano za potrebe seoskog stanovništva i vikend naselja Borak.

Unutar lokaliteta je kaptirano i vrelo Babinavoda za potrebe lokaliteta koji je poslije rata gradila Armija BiH, a koji se sada praktično ne koristi.

2.2. STVORENI UVJETI

Postojeća izgradenost

Postojeća izgradnja unutar obuhvaćenog prostora je zastupljena na više odvojenih lokaliteta u vidu različitih sadržaja koji zajedno sa pripadajućim uredenjem predstavljaju jedinstvenu namjenu gradevinskog zemljišta. Prisutne su grupacije i pojedinačne gradevine (stanovanje), planinarski dom, kompleks bivše kasarne i turistički kompleks u izgradnji na području Borka.

Nema cje lovitiog naselja sa loka lnim ruralnim stanovništvom, odnosno za jednu manju grupaciju vikendica se može reći da pripadaju rubnoj zoni naselja Krivajevići.

Registrirane gradevine su isključivo kuće za odmor , odnosno povremeni sezonski boravak korisnika koji žive u urbanim zonama Ilijala ili drugih gradskih općina. Nekoliko raštrkanih starih kuća i posjeda domicilnog stanovništva je devastirano i napušteno. Sada je najveća grupacija vikend kuća evidentirana uz potok Junakovac gdje su ranije izgrađene i tokom rata destruirane kuće, većim dijelom, ponovo obnovljene.

Druga lokacija je grupacija više kuća uz istočnu granicu obuhvata u području Dolova gdje su sve registrirane gradevine devastirane i napuštene.

Posebna namjena obuhvata je prostor unutar ograde kompleksa bivše kasarne "Zamo Dučić". Prostornim planom Kantona Sarajevo za period od 2003. do 2023. godine je ova namjena prikazana na većoj površini koja obuhvata državnu šumu. Raspuštanjem Vojske Federacije je kompleks izgradenog zemljišta uz potok Bjelila ustupljen Kantonu za odgovarajuću javnu funkciju a šumsko zemljište preko potoka ostalo kao državno dobro. Sadašnje stanje na gradevinskoj parceli obuhvata pet montažnih baraka BG P 2.200 m², prečistač otpadnih voda, bunar, propust i zacevljenje dijela povremenog potoka , te pripadajući okolni prilazni i manipulativni prostor . Mimo gradevinske parcele evidentirani su još otvoreni hladnjak uz potok i ulazna kapija sa rampom i portirnicom. Prilaz objektima je kroz kapiju novom internom saobraćajnicom dok je evidentirani nekategorisani put van funkcije.

Registriran je planinarski dom izgrađen 1971. za PD Zvijezda-Ilijas koji je u funkciji, (Dom i jenakon ratnih djelstava obnovljen i uz stalnog domara otvoren za javnost). Kapacitet objekta je 30 ležaja u sobama sprata i potkovlja, prize mlje se boravkom i kuhinjom i mogućom uslugom na terasi ispod kuće.

Na lokalitetu Borka smještena je grupacija ruralnih objekata sa naglašenim ambijentalnim karakteristikama.

Prema uvidu na terenu i dostupnim podacima, unutar obuhvaćenog područja nema stalnih stanovnika. Takođe cijele godine otvoren je jedino planinarski dom sa prisutnim domarom i rendžerima koji su u službi Upravitelja. Vikiend naselje kao i turističke gradevine se koriste uglavnom sezonski, još su u fazi izgradnje i bez stalno prijavljenih stanovnika.

Infrastrukturni sistemi

Saobraćaj

Udaljenost Bijambara je oko 30 km od saobraćajne ptiče na dionici autoputa na koridoru 5c u Jošanici (Vrgošča) i oko 40 km od centra Sarajeva, te oko 50 km od Zenice.

Magistralni put M18 sa saobraćajnim tehničkim elementima primjerom ovoj kategoriji, u dužini cca 1,4 km prolazi ivicom zaštićenog prostora i praktično predstavlja njegovu jugoistočnu granicu. U skladu sa zakonskom regulativom, u obuhvatu nema drugih kategorisanih puteva, odnosno, ostali putevi su

nekategorisani sa funkcijom zadovoljenja potreba i pristupa postojećim objektima i prostorima.

Pristup je moguć sa istočne strane iz pravca Krivajevića, sa jugozapadne iz pravca Borka i zapadne iz pravca Crne rijeke ili Kamenice. To su završeci seoskih puteva rubnih dijelova naselja koji doteču granicu područja i kroz zaštićeno područje se produžavaju kao šumske staze. Dionica puta prema planinarskom domu od magistralnog puta do raskršča ka domu u dužini od 1,9 km je sa asfaltnim kolovozom kao i manja dionica kroz kompleks bivše vojne kasarne dok su ostali putevi u obuhvatu sa makadamskim ili zemljanim kolovozom.

Telekomunikacije

Preplatnički i optički kabl pokriva luku litet Bijambaru prečine i područje Krivajevića sa ukupnim kapacitetom od 20 tf. priključaka.

Hidrotehnika

Unutar predmetnog obuhvata locirani su izvori Studenac, Banjevac, Junakovac, Babina voda, Dragina voda, Hadžino vrelo, te po toci Bjelila i Brodić. Sva izvorišta su sa relativno malim izdajnostima.

Na zapadnoj granici tretiranog obuhvata locirano je vrelo Studenac koje je kaptirano za potrebe planinarskog doma na Bijambarama.

Najznačajnije izvorište u obuhvatu je Junakovac. Izvorište je kaptirano za potrebe seoskog stanovništva i vikend naselja Borak. Prema podacima JKP „Vodostan“-a, raspoložive količine vode na tom izvorištu su nedovoljne za sadašnje potrebe, tako da se ubrzano iznalaže mogućnosti za uvodenje dodatnih količina vode u sistem.

Unutar lokaliteta je kaptirano i vrelo Babinavoda za potrebe lokaliteta koji je poslije rata gradila Armija BiH, a koji se sada praktično ne koristi.

Prikupljanja i tretman otpadnih voda se rješava pojedinačno preko septičkih jama ili se ne vrši nikako. Pražnjenje septika nije organizованo, ni kontrolisano.

Na pomenutom lokalitetu vojske postoji manji lokalni uredaj koji je svoj efluent upuštao u potok Bjelila.

Energetika

Elektroenergetika

U okviru obuhvata postoje izgradene tri TS i jedna u rubnom prostoru naselja Krivajevići (izvan granica zaštićenog područja). Sve transformatorske stanice su priključene nadzemnim vodom sa magistralnog dalekovoda Nišići-Kriva jevići, osim TS Bijambare, koja je sa magistralnog dalekovoda priključena starim kablom na kojem su kraće dionice zamijenjene novim.

Postojeći elektroenergetski sistem zahtjeva rekonstrukciju u cilju poboljšanja sigurnosti i funkcionalnosti napajanja postojećih i planiranih objekata.

Termoenergetika

Na predmetnom obuhvatu nema izgrade nih sistema za kontinuirani dovod toplotne energije. Postojeći objekti se zagrijavaju individualnim sistemima, koristeći uglavnom čvrsta goriva ili električnu energiju.

Zaštita stanovništva i dobara

Obrana i zaštita od ratnih djelstava

Lokalitet Bijambare je specifičan iz razloga proteklih ratnih dešavanja.

Kroz izvođenje generalnog izviđanja od strane izviđačkog tima Regionalnog ureda Sarajevo, a na osnovu informacija koje su prikupljene tokom izviđanja za područje Bijambare je bilo postavljanja mina kao i uklanjanja mina tokom ratnih dešavanja i to u liniji sukoba što u mnogome usložnjava minsku situaciju, budući da je područje prostorno veliko.

Za navedeno područje je urade no 10 projekata tehničkog izviđanja (projekti iza linije sukoba) kojima se trebalo stručnim metodama potvrditi, odnosno ukloniti sumnja u miniranost na dijelu terena, a za koji je bilo indici ja tj. odr edene naznake miniranosti (informatori).

Projekti tehničkog izviđanja su provedeni tokom 2005, 2006. i 2008. godine čime je deminirana površina od 488.000 m².

Proširenjem obuhvata zaštićenog područja na sjever obuhvaćeno je rizično područje (područje ispred bivše linije VRS), površine 45,4795 ha od bivše linije konfrontacije, zakoje je potrebno izvršiti generalno izviđanje, te odrediti protuminsku akciju. Površine su registrovane na području Druge zaštićene zone u rejonu šumskog zemljišta, iznad pećina.

2.3. OGRANIČENJA I UVJETI ZAŠTITE

Spektar vrijednosti područja istaknut pojedinačno po pojedinim segmentima sredine (npr. tresetište, pećine ka o geomorfološki spomenik, poniranje vode i sl.), ali i sintezno (preklapanje vrijednosti), iskazuju se kao manja ili veća ograničenja koja, zbog opasnosti od njihovog ugrožavanja (voda, biološki sistemi i sl.), ograničava vaju i preciz iraju korištenje prostora i aktivnosti u njemu.

Nova saznanja, na osnovu urađenih ekspertiza, su upotpunila informacije o području u granicama obuhvata, ali su ukazala i na vrijednosti njegovog neposrednog okruženja. Povezanost sistema, njihova djelimična narušenost nastala neusklađenim aktivnostima, ne riješenim i nedimenz ionisanim sistemima infrastrukturne opremljenosti (posebno dispozicija otpadnih i oborinskih voda) ukazuje na potrebu opreznog poduzimanja aktivnosti u pogledu namjene, sadržaja, kapaciteta i sl.

Rezultati ekspertiza, u najkraćem obliku sumirani, ukazuju da:

- usmjerenja, zaključci i preporuke ekspertiza i o oblasti faune i zdravstvenog stanja šuma, u kvalitativnom smislu, upotpunjaju sliku područja i nemaju uticaja na granice obuhvata,
- hidrološka i hidrogeološke ekspertize, u analitičko-planerskom smislu, upotpunjaju podatke o vrijednostima područja. U kvalitativno-kvantitativnom smislu ukazuju na osobenosti koje se is tovremeno iskazuju i kao ograničenje koje se mora respektovati, na ovom nivou razvojne dokumentacije, kao zona sanitarno zaštite.

Ovim Planom preciznije određeno u pogledu urbanističko-tehničkih uslova za lov na pojedine namjene i sadržaje ne može se definisati bez izrade detaljnije provedbene i projektne dokumentacije (područje Junakovac, kompleks bivše kasarne).

Donesenim Zakonom o proglašenju Zaštićenog pejsaža "Bijambare" ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 21/03) utvrđene su zone zaštite a koje su po osnovu novih saznanja korigovane i kao takve usvojene ovim Planom. Granice obuhvata i zaštićenih zona (I, II i III) utvrđene i opisane Odlukom o provođenju ovog Plana predstavljaju osnov za izmjene granica obuhvata i zaštićenih zona utvrđenih pomenutim Zakonom.

Prva zaštićena zona (nukleus) obuhvata centralni dio središta predmetnog obuhvata sa planinarskim domom, pećinama, potokom Bjelila od Junakovca do ponora. Istočna granica vodi duž granice šumskog odjela i privatnih parcela (granicom izgrađenih kasarni) djelimično prilaznom saobraćajnicom do raskrsnice za Dolove i dalje na sjever obuhvatajući širi pojas oko pećina. Zapadna granica se od prijelaza preko Brodića približno pravolinijski i ravnicom spaja sa ušćem Junakovca u potok Bjelila, skreće prema istoku i čini južnu granicu cca 150 m, ide duž potoka Bjelila do kompleksa bivše kasarne. Ovakvo omeđen prostor zauzima površinu 137,00 ha, što je oko 27,00 % ukupnog obuhvata.

Unutar datih granica nalaže se potpuno očuvanje prirodnog ambijenta uz sljedeće zbrane: narušavanje ambijentnih vrijednosti, sječa šume, eksploracija mineralnih sirovina,

iskorištanje fosilnih resursa, lova i ribolova, sakupljanje ljekovitog bilja, prikupljanje primjera ka divlje flore i faune, namjerno unošenje invazivnih vrsta, pašarenje, izgradnja u zonama postojećih vrela i slivnom području, isušivanje visokih i niskih tresa etišta, mijenjanje mreže vodotoka, saobraćaja, upotreba otvorenog plamena, odlaganje čvrstog otpada.

Druga zaštićena zona (pufer) zauzima meduprostor od ovih granica do III zone zaštite ili vanjskih granica zaštićenog područja i obuhvata sa juga lokalitet vikendica ispod rezervoara Junakovac sa prilaznim putem do magistralne ceste, užvisinu Kopitovac, prostor poligona bivše kasarne. Istočna granica vodi medama parcela cca 350,00 m desno od puta ka domu, do meda privatnih parcela područja Dolovi/Motike. Sa zapadne i sjeverne strane zona je proširena na prostor državne šume do granice naselja i privatnog zemljišta, odnosno karakterističnih topografskih znakova i granice Kantona.

Unutar ovih granica nalaze se takođe očuvanje izvornog stanja i zabrana: sječa drvenata (osim sanitarne sječe), lov i ribolov, sakupljanje ljekovitog bilja, prikupljanje primjeraka divlje flore i faune, unošenje invazivnih vrsta, izgradnje u zonama postojećih vrela, slobodnog saobraćaja putničkim vozilima, kao i svih ostalih aktivnosti koje mogu remetiti vrijednost Prve i Druge zone i valorizovani pejsaž.

Treća zaštićena zona (tranzicijska zona) obuhvata prostor uz južnu i istočnu granicu obuhvata, pretežno privatno zemljište rubnih dijelova naselja Borak, naselja Krvavjevići i magistralnu cestu. Mjere zaštite unutar ovih granica su usmjerene na očuvanje Prve i Druge zaštićene zone i održavanju izvornog stanja, a obuhvataju zabranu privrednih aktivnosti, intenzivne poljoprivrede i svake izgradnje u obimu koji će narušiti prirodne vrijednosti područja. Mogući su tradicionalni oblici stanovanja (postojeće građevine) i pratećih aktivnosti te ograničeni i kontrolisani razvoj turističke djelatnosti.

Površine zaštićenih zona i njihova zastupljenost u ukupnom obuhvatu

Zaštićene zone	Površina	
	ha	1%
I (nukleus)	137,00	27,50
II (tampon)	308,00	62,00
III (tranzicijska)	52,00	10,50
Ukupan obuhvat	497,00	100,00

Pored ovih ograničenja na terenu su prisutna i stečena ograničenja koja se iskazuju kao prepreke za funkcioniranje postojećih namjena unutar obuhvata kao cje line. To su ograničenja u kapacitetima infrastrukturne opremljenosti, kao i površine registrovane ugroženosti od mina.

2.4. PRIRODNI SISTEMI

U granici obuhvata vrijednosti bioloških sistema, iskazane kroz spektar šumskih i nešumskih ekosistema, u ukupnoj namjeni površina imaju dominantnu zastupljenost (369,35 ha). Definišu se kao namjena: "šume i šumska zemljišta-šumski ekosistemi" i "poljoprivredno zemljište-nešumski ekosistemi". Promjenom granice obuhvata ovog zaštićenog objekta prirodno naslijeda tijekom korigovanjem južne granice, a proširenjem na sjever, sjeverozapad (do granice Kantona) i zapad, površine u namjeni "šume i šumska zemljišta" su povećane, tako da njihova površina u datim granicama iznosi 319,20 ha. Također je došlo i do promjene bilansa površina i u namjeni "poljoprivredno zemljište", te njihova površina inosi 50,15 ha.

Saznanja i usmjerena iz oblasti hidroloških i hidrogeoloških istraživanja iskazuju se i kao vrijednost, a istovremeno i kao ograničenje, i na nivou ovog razvojno-planskog dokumenta moraju se respektovati utvrđivanjem namjene "zona sanitarne zaštite".

S L U Ž B E N E N O V I N E

KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 234

Srijeda, 29. jula 2009.

Voda u predmetnom obuhvatu javlja kao temeljni fenomen koji je osnov pojave spektra bioloških vrijednosti te narušavanje uspostavljenih interakcijskih odnosa može da ugrozi očuvanje akvatičnih i semiakvatičnih ekosistema odnosno pejsaža koji ovom prostoru daju prepoznatljiv pečat.

S druge strane izgradnja područja, kako neposrednog okruženja tako i unutar predmetnog obuhvata, zbog moguće pojave zagodenja i/ili prekomjernog trošenja, dovodi u pitanje očuvanje tih si stema. Uspostavljanje ove namjene ima značaj kako sa aspekta zaštite vode, ka osnovnog elementa biološke raznolikosti, ali i kao primarnog uslova zadovoljenja potreba korisnika pitkom vodom prema raspoloživim potencijalima.

Kad je riječ o šumskim i nešumskim sistemima evidentirani su:

- kao namjene:
  - "sume i šumska zemljišta-šumski ekosistemi" i
  - "poljoprivredno zemljište-nešumski ekosistemi"
- unutar namjena:
  - "zona sanitarno zaštite" i
  - "sport i rekreacija".

U granici posmatranja vegetaciji skupi p okrivač sa strukture, očuvanosti i potencijala zahtijeva odredene aktivnosti na zaštiti, uređenju i unaprijeđenju a u skladu sa mjerama zaštite utvrđenim Zakonom o proglašenju Zaštićenog pejsaža "Bijambare".

Evidentiranje i valorizovanje vrijednosti područja bili su osnov za njegovu pravnu zaštitu. Međutim podaci se moraju aktualizirati u pogledu deta. Iznje identifikacije areala flornih elemenata, uspostavite kontinuiranog praćenja stanja kako po osnovu pojedinačnih elemenata sredine tako i na nivou sistema kao cjeline, a s ciljem trajnog očuvanja biološke raznolikosti i vrijednosti zaštićenog područja, sprječavanje štetnih zahvata i poremećaja nastalih djelovanjem čovjeka, održive upotrebe prirodnih vrijednosti na dobrobit sadašnjih i budućih naraštaja uz što manje narušavanje ravnoteže njenih pojedinih dijelova.

Uspostavom stalnog monitoringa područja identifikovat će se faktori koji mogu uticati na ili onemogućiti ostvarenje postavljenih ciljeva, a koji mogu biti:

- unutrašnji prirodni faktori-variranje pojedinih elemenata prirodne sredine izvan granica područja (zagodenje, štetočine i sl.),
- vanjski prirodni faktori-uticaji koji dolaze izvan granica područja (zagodenje, štetočine i sl.),
- unutarnji antropogeni faktori-širenje alohtonih vrsta, uznemiravanje i sl.
- vanjski antropogeni faktori-posljedice uticaja evidentiranih promjena u bližoj i široj okolini predmetnog obuhvata.

Rezultat stalnog praćenja definisanje "granice prihvatljivih promjena" a koje treba da upozori na svako prekoračenje odstupanje.

Dosadašnje poimanje zaštite kao pasivnog pristupa očuvanju vrijednosti zamjenjuje pristup održivi razvoj. Uspostavljanje interaktivne veze između potreba za zaštitom sa jedne strane i kontrolisanog "koristenja"-upoznavanja, posmatranja, izučavanja sa druge strane uz efekte dobiti (u skladu sa ograničenjima) treba da prevaziđe dosadašnji nepomičljiv aspekt očuvanja prirode i razvoja. Ovdje se govorio o efektima kvaliteta, a ne kvantiteta. Vrijednosti koje se iskazuju kao glavni atribut zaštićenog područja teško se mogu nekom metodom ekonomskog valorizovanja iskazati kao profit ovog područja, jer nedostatak objektivnih mjerila razlog je što se u društvenim bila nesima još uvjek pojavljuje samo vrijednost proizvodnih funkcija (npr. sume), a ne i vrijednosti koje treba štititi i zaštititi (polivalentne funkcije sume).

Šume i šumska zemljišta - šumski ekosistemi

U granici posmatraju se dominantni su šumski sistemi i zauzimaju površinu od 319,20 ha. Obje dinjuju površine sume i

šumskog zemljišta državnog sektora i površi ne čiji su korisnici fizička i druga prava lica. Površine državnog sektora su dominantne (308,70 ha) i iskazuju se kao kompaktna cjelina (zajedno sa površinom unutar druge namjene) čiji kontinuitet prekidaju veće ili manje čistine, koje imaju značaj u oblikovnom smislu. Kao vizurne tačke pružaju i osiguravaju pogled-panoramsku sliku na blize i šire okruženje. Na njih se nastavljaju ili se fragmentarno javljaju površine sume i šumskog zemljišta u svojini fizičkih i drugih pravnih lica. Površine su u skladu s ukupnom bilansu ove namjene se iskazuju sa znatno manjim učešćem (10,50 ha).

Obzirom na značaj šumskih sistema u očuvanju i regulisanju stabilnosti ekološke ravnoteže uopće (hidrologija, klima, diverzitet, fauna, i sl.), u ovaku zaštićenom području šumske površine dobijaju karakter šuma i šumskog zemljišta posebne namjene. Kao domina ntna namjena objedinjuju i dio ukupnih vrijednosti koje treba štititi-spektar vrijednosti biološkog i ekološkog diverziteta. Istovremeno svojim produktivnim kapacitetom (bonitetom) osiguravaju uslove života, opstanka i razmnožavanja određenih populacija faune-divljači bez kojih se područja ovakvog karaktera ne mogu ni za misliti. Zato i aktivnosti moraju biti tog nivoa, obima i karaktera koji će osigurati očuvanje vrijednosti po osnovu kojih su utvrđene zone zaštite.

U granici posmatranja površine unutar ove namjene predstavljaju:

- tri veće površine prostorno odvojene namjenom "zona sanitarno zaštite", rasprostranjene u sve tri zaštićene zone i
- tri manje površine koje se u granici posmatranja nalaze u II i III zoni zaštite, između drugih namjena i predstavljaju nastavak tih površina koje se nalaze van predmetnog obuhvata.

Površine ove namjene, posmatrane u odnosu na zaštićene zone, nisu u kontinuitetu.

Za Prvu zaštićenu zonu (nukleus) odnosi se redim stroge zaštite. Sve površine unutar ove zone su površine državnog sektora. Zabranjuje se sjeća sume kojom bi se mogla narušiti utvrđena struktura šumskih sistema i vrijednosti u njima. Za slučaj utvrđenih, u dijelu zone, patoloških promjena mogu se poduzeti tzv. sanitarno-higijenske mјere zaštite (saniranje bolesnih stabala), kako bi se izbjegla opasnost proširenja evidentiranog oboljenja (patološkog stanja). Također nije dopušteno sakupljanje šumskih plodova, ljekovitih i jestivih biljaka, gljiva. Cilj je da se sa kontrolisanim ali samo neophodnim intervencijama od strane čovjeka osigura ravnoteža sistema po prirodnim zakonitostima (kruženje mačke, lačni ishrane, kompeticija među vrstama, odnos plijen-predator). Kao takav, prostor treba prije svega da pruži uslove za obavljanje aktivnosti naučnog, istraživačkog, obrazovnog, kulturnog značaja. Samo kontrolisan i organizovan pristup posjetilaca, u vidu manjih grupa sa kraćim boravkom, treba da učini prostor dostupnim, a istovremeno da se ne ugroze vrijednosti.

Druga zaštićena zona (pufer) uspostavlja se prevashodno sa ciljem zaštite vrijednosti prve zone. Po pitanju odnosa površina po sektoru korištenja i u ovoj zoni površine državnog sektora su dominantne, dok su površine u svojini fizičkih i drugih pravnih lica zastupljene s usitnjenim, u prostoru disperzno postavljenim površinama. Korigovanjem odnosno proširenjem obuhvata najviše su se povećale površine sume i šumskog zemljišta unutar ove zaštićene zone. Ograničene su mogućnosti u smislu intervencija od strane čovjeka. To je također zona kontrolisanih aktivnosti: samo nužna sanitarno-higijenska sjeća (sanitarna sjeća), kontrolisan, ograničen i organizovan pristup posjetilaca na mjestu i do mesta koje su ovim planskim dokumentom utvrđeni kao prostori (punkt posmatranja, osmatranja, sl.) koji mogu za određeno vrijeme podnijeti "optereće" njene prisustva posjetilaca. Da bi se moglo provesti tako kontrolisane mјere zaštite dozvoljene su i određene intervencije u prostoru, a koje se odnose prije svega na uspostavljanje osmišljenog sistema

informisanosti posjetilaca koji će se po osnovu interesa, potreba i/ili obaveze markiranim stazama uputiti do svog odredišta. I u ovoj zoni se zabranjuje sakupljanje ljekovitog bilja, šumskih plodova i gljiva osim za vlasnike privatnih posjeda (po zakonu dozvoljene količine).

Unutar površina ove dvije zaštićene zone Planom su postojeće staze kao i postavljeni mobilijar (drvni grad, staze, mobilijar i sl.) evidentirani kao površine sa rekreativnim sadržajima i predstavlja dio površina sa takvim sadržajima.

Površine unutar Treće zaštićene zone također se ne iskazuju kao površine u kontinuitetu. Čine je prostorno odvojene rubno postavljene, malo zastupljene površine državnog sektora i fizičkih i pravnih lica, na koje se ne odnosi potreba za strogim oblicima zaštite. Iako se iskazuju kao fragmenti u granici posmatranja (nastavak van granice posmatranja) treba, kroz aktivnosti konverzije-rekonstrukcije, postojeće stadije održavati i unaprijediti strukturu tih površina. Održavanje stanja fonda površina šuma i šumskog zemljišta ove zone znači istovremeno i poduzimanje mjeru na dodatnoj zaštiti i unapredenu površina prethodne dvije zone po pitanju svih elemenata prirodne sredine-pedoloških, hidroloških i ukupnih vegetacijskih vrijednosti. I na ovu zonu odnosi se potreba za ograničenjem i kontrolisanim zahvatima u pogledu sječe. Postizanje stanja koje po svim karakteristima odgovara stanišnim uslovima mogu se poduzeti mjeru preborne sječe. Efekti koji se mogu ostvariti ovim putem ne mogu imati karakter tržišnog vrijednovanja, jer i ove površine bez obzira što se nalaze u trećoj zoni imaju, sa pozicije ukupnih ekoloških vrijednosti, veliki značaj za predmetno područje ali i za šire okruženje koje ima ta koder attribute vrijednosti koje trebaštiti.

Kad je riječ o šumskim sistemima unutar namjena "zona sanitarno zaštite" i "sport i rekreacija" treba istaći:

- Unutar namjene "zona sanitarno zaštite" - zbog potrebe prioritetne zaštite vode kao prirodne vrijednosti-izvora i toka, ali i kao potencijala za ograničeno kvalitetno snabdijevanje stanovništva vodom, izdvojene su kao dvije odvojene površine (objedinjuje površine I i II zone sanitarno zaštite) i to:
- veća koja se proteže centralno u granici posmatranja, uz potok Bjelila, Brodić i izvore Studenačića i Banjevac i "proteže" se kroz I i II zaštićenu zonu objekta prirodnog naslijeda.
- manja, uz južnu granicu obuhvata, uz vrelo i potok Junakovac i nalazi se u III zaštićenoj zoni objekta prirodnog naslijeda.

Unutar ovih granica površine šumskih sistema se zadržavaju u granicama u kojima su i u stanju evide nitrane. Mjere zaštite koje se na njih odnose vrijede i za evidentirane biološke sisteme unutar ove namjene a koje su kompatibilne sa mjerama zaštite zona sanitarno zaštite. Na ovom nivou utvrđene zone sanitarno zaštite predstavljaju osnovu da se kroz precizniji rad, a u skladu sa zakonskom usmjernjima u ovoj oblasti, definije-egzaktne dimenzije I odnosno II zona sanitarno zaštite. Svaka promjena u tom smislu mora biti praćena i evidentirana od strane upravitelja.

- Unutar namjene "sport i rekreacija" - unutar ove namjene izdvajaju se površine sa sportsko-rekreativnim i rekreativnim sadržajima. U šumskim površinama (državni sektor) uz potok Bjelila i pješačku komunikaciju prema pećinama, koje s e protežu kroz I i II zaštićenu zonu, postavljanjem određenog mobilijara doprinjet će se atraktivnosti glavne osi koja vodi svakog posjetioca do više markantnih tačaka. Šumske površine unutar površina sa sportsko-rekreativnim sadržajima (površine državnog sektora i fizičkih i drugih pravnih lica) koje se nalaze u II i III zaštićenoj zoni imaju karakter zaštitnih šuma i doprinose, u pejsažno-oblikovnom smislu, u ukupnom ambijentu te namjene.

Po osnovu podataka zdravstvenog stanja šuma predmetnog područja mjeru koje treba poduzeti ne mogu se iskaza ni po pojedinim zonama, ali se generalno mogu precizirati aktivnosti koje treba provoditi.

Na istraživanom području trenutno nema žarišta potkornjaka, ali zbog "hemiske klime" treba biti vrlo oprezniji sa, ili bilo koji drugi klimatski ekces mogu biti primarni faktor koji može doći do kalamiteta i ne željenih posljedica. Zbog toga se preporučuje stalni nadzor šuma tokom zime, evidencija napadnutih stabala (ubušeni otvori), njihovu eliminaciju iz zona u kojima je sjeća dozvoljena.

Treba postaviti veći broj klopki sa agregacionim feromonima, pri čemu se zbog racionaliziranja troškova preporučuje u jednu klopku postavljanje feromonskih dispenzera za oba potkornjaka smrče. Treba postaviti jednu klopku na 10-15 m³ napadnutih drvene mase smrče.

Isto tako treba postaviti klopke tipa "Theysohn" sa feromonom curviwit za kontrolu populacionog nivoa najvažnijih potkornjaka na jeli.

Kako se radi o zaštićenom području klopke sa feromonima trebaju da budu stalne i da se vodi računa o najmanjoj zaštitoj udaljenosti od najbližih zdravih stabala jele i smrče. Upravitelj područja treba odrediti koordinate klopki, te iste obilježiti na karti.

Klopke za smrčine potkornjake treba postaviti najkasnije do polovine marta naredne godine, uz stalnu kontrolu dozirane aktivne materije (u normalnim uslovima djelovanje u trajanju 50 dana). Klopke treba postavljati na čistinama, u progalamama, uz rubove sastojina, nikako u šumu, da bi se izbjeglo stvaranje vještačkih žarišta. Kontrolu (monitoring) klopki treba vršiti redovno i u vremenskim intervalima 7-10 dana. Prilikom kontrole klopki treba, također, pregledati i najbliža stabla smrče, koja su do 25 m udaljena od klopki. Mogućnost napada potkornjaka na tim smrčama može se utvrditi na osnovu ulaznih (ubušnih) otvora i na osnovu crvotočine koja se skuplja na ljušpama kore na stablu. Te znake treba tražiti na stablu u visini klopke. Napadnuta stabla treba odmah posjeći.

Ne smije se dozvoliti raspadanje insekata koji su se ulovili u klopke, jer miris koji se širi pri truljenju smanjuje efikasnost feromona.

Insekticide za suzbijanje potkornjaka ne treba koristiti radi zaštite evidentiranih vrijednosti.

S obzirom na nepostojanje feromona za kontrolu i suzbijanje svih potkornjaka jele u ugroženim sastojinama (u kojima su konstatovane s ušike, bolesna, oštećena, s tarama i abla) treba postavljati kontrolno-lovnih stabala radi kontrole gustine populacija najvažnijih potkornjaka na jeli. Polažu se u polusjeni, tako da su pola dana izložena suncu, a pola dana u sjeni. U roj položenih lovnih stabala treba da bude jedna k broju sušika. Lovna stabla se izrađuju kada se primjete prve lutke u razvoju u hodnicima.

Lovna stabla za potkornjake jele treba postavljati 50 dana prije proljetnog rojenja i 30 dana prije ljetnjeg rojenja u tri serije (I serija do 30. marta, II serija 15. maja, III serija 10. jula).

Lovna stabla za redukciju potkornjaka iz roda Pityokteines treba postavljati tako da dio dana budu izloženascunu a dio dana da budu u sjeni. Lovna stabla za redukciju C. piceae i P. pityophthorus treba postavljati tako da uvijek budu u sjeni, ali ne na vlažnom mjestu. Za redukciju P. curvidens i P. spinidens treba birati krupnija stabla, a za redukciju ostalih potkornjaka jele treba koristiti stabla manjeg promjera (do 35 cm) sa granama.

Predlaže se i uvođenje monitoringa kako u granici posmatranja al i i praćenja stanja šuma i okruženja. Redovni m praćenjem određenih pojava i simptoma mogu se sprječiti prenamnoženja štetnih insekata.

Imela se suzbija silvikulturnim metodama i stalnim održavanjem higijene pravo vremenim sanitarnim mjerama. Za slučaj pojave i mele manjeg obima, a, može se po stepenim uklanjanjem jako zaraženih stabala poboljšati zdravstvena slika.

Ukoliko podmladak nije razvijen, treba prethodno uzgojnim mjerama obezbijediti njegovu obnovu, odnosno podsijavanjem izvršiti podmladivanje, a zatim suzbijati imelu. Važno je da se pri suzbijanju imale ima u vidu značaj jele u našim prirodnim šumskim ekosistemima. Nikakve mjere borbe protiv imele koje vode ka istrijebljivanju jele ne smiju biti prihvocene. Preporučuje se, zbog toga, da se rađa jako zaraženim lokalitetima vrši uzgoj jele u smjesi sa drugim vrstama, po mogućnosti sa bukvom, i da se preferira preborna struktura bez naglog i jakog otvaranja sklopa.

Kako je higijena šuma na području "Bijambara" vrlo dobra, takav trend treba nastaviti i u budućnosti. Ovo podrazumijeva redovno nadziranje područja radi blagovremenog otkrivanja oboljelih i oštećenih stabala, štetnih insekata i drugih štetnih ika, vjetroloma i snjegoloma itd. Sva oštećena stabla za koja se očijeni da mogu stvoriti žarišta bolesti ili štetnočina treba iz šume pravovremeno ukloniti. Za sve sumnjičive pojave treba zatražiti pomoći naučne institucije.

Sa aspekta zaštite šuma i prirode uopće poseban problem je privatni posjedi (površine u svojini fizičkih i drugih pravnih lica), u kojima je higijena vrlo loša i u kojima se nalaze mnoga zaražena stabla koja također treba ukloniti.

Posebno treba naglasiti potrebu uspostave, od strane upravitelja područja, stalne kontrole zdravstvenog stanja šuma bez obzira na sektor vlasništva.

Fauna

Prioritetno mjesto u mjerama za unaprijeđenje stanja pripada mjerama zaštite staništa, ali i divljači u njemu, što se ostvaruje putem:

- praćenja združenog s tajanjem i razvojem divljači i intervencija u skladu kapacitetom staništa - bonitetna produktivnost površina, sa pravilima službe i važećih propisa,
- organizovanja čuvarske službe koja treba da sprječi svaki oblik nezakonitog korištenja divljači i staništa.

Kad je riječ o ovom segmentu sredine obuhvat zaštićenog objekta je mala površina na koju bi se mogle odnositi konstatacije, zaključci i usmjerena relevantna i od značaja za ovu temu. Područje se ne može posmatrati odvojeno od ostalog okruženja, i u kontekstu takvog stava treba precizirati i zadatke na obradi stanišnih prilika za pojedine vrste divljači iz kojih proizlaze:

- utvrđivanje veličine staništa pojedinih vrsta divljači,
- procjena boniteta, a sa njim i optimalnih kapaciteta staništa za svaku vrstu,
- dinamika razvoja pojedinih populacija i
- prosječne veličine godišnjeg prirasta.

Na osnovu ovih podataka tek se mogu precizirati intervencije u cilju zadovoljenja životnih potreba pojedinih vrsta u kriznim situacijama (hrana, voda, zaklon).

U svrhu zaštite divljači i njihovih staništa potrebno je:

- postavljanje odgovarajućih oznaka sa upozorenjima,
- postavljanje odgovarajućih osmatračnica, otvorene i zatvorene, na mjestima podesnim za praćenje kretanja ili posmatranje divljači - njihovog razvoja, zdravstvenog stanja i vrijednosti,
- postaviti na svakih 40-50 ha po jedno solilo (8-10 solila), hraništa i sl.

Poljoprivredna zemljišta - nešumski ekosistemi

U granicama predmetnog obuhvata površine nešumskih ekosistema koje se po osnovu vrijednosti florálnih elemenata moraju zaštiti i površine, čije se korištenje usmjerava za neki od oblika poljoprivredne proizvodnje, teško se mogu razgraniciti bez dodatnih terenskih istraživanja i grafičkog prikazivanja vrijednosti koje nesporno doprinose i daju prostoru vrijednost objekta prirodnog nasljeđa.

Bogatstvo vrsta koje se po osnovu florističke diferencijacije moraju zaštiti, kao vrijednost od nacionalnog interesa, zahtjeva

i opreznost kod planskog usmjerjenja površina kao resursa za neki od oblika korištenja. U svakom slučaju prednost je da zaštitni spektra vrijednosti florálnih elemenata je i predstavljaju veći i potencijal i vrijednost prostora nego, na ovim prostorima, prinos ograničenog spektra kultura. Ovom pitanju Upravitelj područja treba obratiti posebnu pažnju. U granici posmatranja evidentirane biološko-ekološke vrijednosti uglavnom se nalaze na površinama livada, pašnjaka, pukotina stijena. Kako ti podaci nedostaju, sve ovisne zeljastе vegetaciјe su prezentirane u namjeni "poljoprivredno zemljište".

Površine u namjeni "poljoprivredno zemljište", u granici posmatranja, zastupljene su sa 50,15ha. Nalaze se u Drugoj i Trećoj zaštićenoj zoni ali sa različitim zastupljenjem i očitom zastupljenjem lješnica i druge flore. U strukturi površina najviše su zastupljene livade i pašnjaci, a znatno manje ostale kulture (vrt, njiva, voćnjak).

Nalaze se uz istočnu i južnu granicu obuhvata, uglavnom, kao jedinstvena površina ispresjecana pješačkim komunikacijama, a kao manje površine nalaze se u sjeveroistočnom i jugozapadnom dijelu obuhvata. Katastarski podaci ukazuju da se radi o usitnjjenim i rascjepkanim parcelama, izraženog na slabog nagiba, na nadmorskim visinama od 950 do 1000 m.n.vi koje su isključivo u sektoru "fizičkih lica". Područje karakterišu specifične geološke karakteristike (kontakt vodopropusnih stijena i nepropusnih) što je ušlo u pojavu speleoloških objekata - pećina ali i drugih kraških oblika (vrtače, škarpe) nastalih djelovanjem vode. Naime, voda kao tzv. "temeljni fenomen" područja osim pomenutih geomorfoloških, a uslijed složenih interakcijskih odnosa, uslovila je pedološke, vegetacijske i druge specifične karakteristike. Vizuelno uočljive atraktivnosti prostora koji mu daju karakter dinamičnog visokorizičnog sistema. Voda, kao osjetljiv transportni medij, bilo kakvo zagodenje "proizvedeno" u slivovima vodotoka Bjelila i Brodić (posljedica površinskog oticanja) prenese u ova dva vodotoka preko ponora (vode potoka Brodić poniru na lokalitetu Donja Bijambarska pećina, na lokalitetu ponorske zone ispod Dimštine pećine ponire potok Bjelila) i u podzemne vode. Vode koje poniru na području Bijambare ponovo se javljaju na izvoru rijeke Orlje (vrela regionalnog karaktera) u slivu rijeke Krivaje. Sve ovo ukazuje na veliku osjetljivost prostora pa tako i velika ograničenja. Imajući na umu da se na oko 90% posmatranog obuhvata odnose stroge mjeru zaštite (Prva i Druga zaštićena zona), da je važno očuvati i zaštititi ukupni ambijent koji osigurava opstanak specifičnosti okruženja a od kojih zavisi i očuvanje pješačkih geomorfoloških spomenika i živog "svijeta" u njima, da je u granici posmatranja malo površina u namjeni "poljoprivredno zemljište" onda i planska usmjerena za neki od načina "korištenja" tih površina su takođe ograničena. Planom utvrđene površine u ovoj namjeni najvećim dijelom su u neposrednom kontaktu sa površinama namjene "zo na sani tarne zaštite" a nešto manje granice sa površinama u namjeni "sport i rekreacija".

U stanju, po strukturi, evidentirani odnos površina ima veliki značaj i doprinos u pejsažnoj dinamici područja ali i značaj u stabilnosti padine, snabdjevanju podzemlja vodom i sl. Svaka promjena strukture zemljišta predstavlja bi dodatnu opasnost kako za samu područje tako i za okruženje. Narušili bi se interakcijski odnosi i uspostavljene i već razvijene relacije unutar ekosistema ali i između njih.

U granici posmatranja dosadašnja poljoprivredna proizvodnja ima karakter povremenog bavljenja.

Podatak da su korisnici/vlasnici površina poljoprivrednog zemljišta fizička lica ukazuje na postojanje stalne i eventualno vremenski promjenljive interakcije funkcionalnih odnosa. Kapacitet površina nije veliki. Kako se radi o jedinstveno integriranim složenim sistemima onda i razmišljanje po pitanju "korištenja" površina ove namjene zahtjeva za dovoljenje određenih principa. Na površinama može se obavljati samo ona proizvodnja koja uvažava principi koji će osigurati zaštitu svih navedenih vrijednosti područja (vode, tla, biljnog, životinskog svijeta odnosno ekosistema u cjelini) odnosno komparativnih

prednosti područja, a korisnicima osigurati određeni prinos za lične a ne komercijalne potrebe. Korištenje površina treba zaustaviti na nivou na kojem se evidentira opasnost od ugroženosti nekog od sistema.

Proizvodnja organizovana po principu organske proizvodnje znači dobijanje proizvoda visokog kvaliteta bez upotrebe bilo kakvih vještački sintetizovanih materija, nego podrazumjeva korištenje bioološkog načina zaštite bilja od korova, bolesti i štetnika (primjerice plodoreda, smjena kultura, očuvanje faune tla i sl.). Ovaj princip treba primjeniti na, u stanju, evidentiranim površinama kao kulture: vrt, njiva, voćnjak. Površine pod voćnjacima su malo zastupljene. Treba ih sačuvati kao kulture i u slučaju dostignute bioološke staros ti zamjeniti ih autohtonim vrstama. U vrijeme behara ili plodonošenja doprinosis će, u pejsažno-oblikovnom smislu, koloritu prostora. Površine pod livadama i pašnjacima treba takođe i r sačuvani na nivou evidentiranog stanja. Kao prirodne travnate površine uvelikoj obogaćuju bioološku i pejsažnu raznolikost područja a istovremeno predstavljaju staništa za ispašu, snabdijevanje hrane (produktivna površina) za stoku ali i divljači područja.

Uz sve navedeno treba istaći da se ne bi trebalo da vrši promjena strukture površina poljoprivrede jednog zemljišta tj. prevođenje jedne kulture u drugu. Treba zadržati odnos i prostornu distribuciju površina onako kako se zvanično vode u katastarskim i zemljišnoknjižnim operatima.

Svako dodatno prihranjivanje zemljišta (dubriva-organska i vještačka), a s ciljem povećanja prinosa, predstavlja bi rizik za ovo područje. Upotreba vještačkih dubriva uopšte se ne smije dozvoliti. Međutim i upotreba organskog dubriva nije bezopasna. Postoji rizik od koncentracije dubriva na manjim površinama tj. ekspanziji opterećenja na jedinicu površine. Gubi se uvid (kontrola) ukupnog opterećenja područja za slučaj pojedinačnog korištenja. Posebno, u slučaju tretiranja poljoprivrednog zemljišta izvan vegetacionog perioda, prijeti opasnost od posljedica lakšeg, bržeg spiranja hranjiva. Svaka promjena u vrijednosti staništa, obzirom na tip geološke podloge, ima direktnu vezu, uticaj i predstavlja rizik za ovo područje pogledu očuvanja kvaliteta voda područja kao temeljnog fenomena koji uslovljava niz prirodnih specifičnosti, ali i voda za potrebe vodosnabdijevanja. Posebnu opasnost predstavlja čuvanje, transport i distribucija stajnjaka.

Površine poljoprivrednog zemljišta manjim dijelom se nalaze i u namjeni "zona sanitarnе zaštite", iako se n a njih odnose mjeru zaštite precizirane za te zone, na njima se ne može obavljati poljoprivredna proizvodnja osim redovnog održavanja.

Površine uz južnu granicu obuhvataju kao i uz pješačku komunikaciju prema pećinama u širini od cca 50 m istočno od samog puta, su površine na kojima se mogu postavljati rekreativni sadržaji (cca 15,30 ha). I za ove površine akcenat je na redovnom održavanju bez mogućnosti obavljanje poljoprivredne proizvodnje.

Površine oko vikend naselja i izvora Junakovac (Druga zaštićena zona), za koju je predviđena izrada regulacionog plana, dobijaju karakter zaštitnog zelenila. Iz radom provedbenog dokumenta precizirati će se korištenje tih površina a sve u skladu sa mjerama zaštite koje će se utvrditi za zone sanitarnе zaštite (I i II) s ciljem očuvanja kvaliteta vode izvora Junakovac.

U Prvoj zaštićenoj zoni (nukleus) nisu evidentirane površine u namjeni "poljoprivredno zemljište".

Druga zaštićena zona (pufer zona) obuhvata manje površine (cca 15,00ha) za padno i veću površinu istočno od pristupne komunikacije prema pećinama. U neposrednom su kontaktu sa površinama namijenjenim "zona sanitarnе zaštite" i "sport i rekreacija". S ciljem održanja biodiverziteta nešumskih sistema, uz specifične orografsko-edafске karakteristike staništa (nagib, karakteristike zemljišta, staništa), precizirane mjeru zaštite za ovu zaštićenu zonu kao i planirano "ustupanje" dijela površina za rekreativne sadržaje (cca 7,00 ha) i sključuje se svaki oblik

korištenja poljoprivrednih površina osim košenjem održavanja površina livada.

I u Trećoj zaštićenoj zoni mašta je zastupljenost površina (cca 15,0 ha). Zastupljene su kao uski pojasi između Druge zaštićene zone i granice obuhvata na istoku i magistralne saobraćajnice na jugu. Mala zastupljenost površina uz ista ograničenja kao i za Drugu zaštićenu zonu ne pružaju mogućnost bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom kao osnovnom djelatnošću. Sve površine u stanju evidentirane kao vrt, njiva i voćnjak se mogu koristiti bez mogućnosti primjene vještačkih dubriva a organska u mjeri zadovoljenja proizvodnje (monitoring i Upravitelja). Uz ograničene mogućnosti obrade proizvodnja se usmjerava na užu spektar kultura. Površine koje su u stanju evidentirane kao livada ili pašnjak treba sačuvati u smislu evidentiranog odnosa i prostorne distribucije bez ikakvog dopunskog prihranjivanja (isključena mogućnost promjene ph vrijednosti staništa) a sve s ciljem direktnog očuvanja evidentiranog bioološkog diverziteta na tim površinama a indirektno prirodne ravnoteže svih ekosistema. Površine treba održavati - redovno kosit, od strane vlasnika i/ili osoba nadležnih za upravljanje područje m. Na njima se može vršiti ispaša s toke samo vlasnika površina i uz njihov nadzor i kontrolu Upravitelja, a može se koristiti i za prehranu divljači.

Održavanje i obradu zemljišta treba vršiti ručno bez upotrebe mehanizacije kako se ne bi uslovio poremećaj pedosupstrata obzirom na ukupne orografsko-edafske karakteristike područja, blizinu vodnih resursa koje trebaštiti; zbog hidroloških vrijednosti, očuvanja prirodne ravnoteže i biljnih zajednica ali i cijelih ekosistema vezanih za vodu, očuvanja resursa vode za snabdijevanje stanovništva pitkom vodom.

Sve aktivnosti vezane za ovaj segment korištenja zemljišta treba obavljati pod strogim nadzorom Upravitelja područja i uz monitoring kako bi se konstatovali negativni uticaji i blagovremeno otklonile posljedice uticaja. Ovo se posebno odnosi na praćenje eventualnog opterećenja prostora uslijed ispaše stoke i produkcije dubriva (kruto, tečno) i individualnog korištenja na oraničnim površinama.

Treba nastaviti rad na daljim i/ili dodačnim terenskim istraživačkim i aktivnostima po pitanju vrijednosti flornih elemenata (florističke diferencijacije) i njihovog kartografskog prikaza (areali vrsta). Svako evidentiranje vrijednih, redomeničnih, rijetkih, reprezentativnih vrsta ili zajednica a koje značno doprinose specifičnosti prostora (in situ očuvati temeljne bioološke i ambijentalne vrijednosti područja) treba direktno "primijeniti" na terenu na način vidnog obilježavanja, a što onda predstavlja ograničenje za dodatno štampanje način korištenja. Tačke površine u naučno-stručnom ali i planerskom pogledu predstavljaju reperne vrijednosti o kojima Upravitelj područja neizostavno mora voditi računa.

2.5. STANOVNIŠTVO

Od 74 naseljena mjesta na području općine Ilijaš, 10 naseljenih mjesta se nalazi u zoštivacu zaštićenog područja "Bijambare".

Površina naseljenih mjesta u zoni uticaja je 46,30 km² sama zona uticaja ima površinu od 35,30 km².

U naseljenim mjestima zone uticaja u 2023. godini planira se 1.240 stanovnika. Gustina naseljenosti je 26,80 st/km², 2,3 puta je manja od prosječne gustine naseljenosti u općini Ilijaš.

Zaštićeno područje "Bijambare" ima površinu od 4,97 km² i pokriva dijelove naseljenih mjesti a Kamenice, Kravice, Duševina i Nišića. Gustina naseljenosti je mala, što je u skladu sa karakterom područja.

Redni broj	Naseljeno mjesto	Površina u km ²	Broj stanovnika	Gustina naseljenosti st/km ²
1.	Buljetovina	2,70	40	14,90
2.	Duševine	3,40	20	5,90
3.	Hadžići	3,00	30	9,90

S L U Ž B E N E N O V I N E

KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 238

Srijeda, 29. jula 2009.

Redni broj	Naseljeno mjesto	Površina u km ²	Broj stanovnika	Gustina naseljenosti st/km ²
4.	Kamenica	13,70	750	54,80
5.	Krčevine	2,20	30	13,00
6.	Krivajevići	6,90	100	14,60
7.	Ladevići	4,50	70	15,70
8.	Nišići	4,10	150	36,70
9.	Šabanci	4,90	40	8,20
10.	Zloge	1,00	10	10,10
	UKUPNO	46,30	1.240	26,80

Unutar obuhvata Zaštićenog područja "Bijambare" nema stanjućeg stanovništva.

Povremeni stanovnici područja su vikend stanovnici, vlasnici i zaposleni u objektima ugostiteljsko-turističke djelatnosti.

2.6. STANOVANJE

Planom precizirane površine za stanovanje (lokalitet Junakovac, lokalitet Borak), uz postojeće gradevine, pružaju mogućnost interpolacije novih gradevina na neizgrađenim površinama. Prestrukturiranjem gradevinskog fonda i unaprednjem kvaliteta stanovanja upotpunit će se turistička ponuda posmatranog područja.

Lokalitet Junakovac, kojeg čini grupacija kuća za odmor uz potok Junakovac i Bijela nalazi se u Drugoj zaštićenoj zoni, što ograničava prostorno širenje i izgradnju novih gradevina. Budući razvoj ovog lokaliteta prevashodno se usmjerava na podizanje kvaliteta stanovanja.

Lokalitet Junakovac nalazi se u obuhvatu prostorne cjeline za koju se propisuje izrada provedbenog dokumenta-regulacionog plana koji će dati odrednice u pogledu intervencija: dogradnje, nadogradnje, rekonstrukcije i eventualno noveizgradnje u skladu sa mjerama zaštite ovog područja, a u okviru definisanog gradevinskog zemljista.

Lokalitet Motike/Dolovi, je na granici i istočnog dijela obuhvata u T-rcjoj zaštićenoj zoni. U okviru ovog lokaliteta moguća je rekonstrukcija, dogradnja postojećih gradevina, kao i izgradnja novih. Veličina gradevina ne smije da prelazi i 100 m² BGP, a dozvoljena spratnost je max. tri etaže (Sut+P+1 ili P+1+Pot).

Uz opisane dvije grupacije vikend objekta zadržavaju se pojedinačne gradevine (stambeni objekti) locirani disperzno u prostoru. Iste se mogu rekonstruirati, a devastirane obnoviti u okviru postojećih gabarita.

2.7. RAZVOJ PRIVREDE I OSNOVNI FAKTORI RAZVOJA

Uvažavajući specifičnosti i ograničenja zaštićenog područja, kao i strategika opredjeljenja razvoja Kantona Sarajevo, razvoj zaštićenog pejsaža Bijambare temelji se na konceptu održivog razvoja. Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje sopstvene potrebe. To je proces u kojem se stvara sklad iskorištavanja resursa, usmjeravanja investicija, pravca tehnološkog razvoja i institucionalnih promjena sa sadašnjim i budućim potrebama.

Prirodni resursi zaštićenog područja i izgrađeni kapaciteti predstavljaju faktore njegovog razvoja.

Na području Bijambare nalaze se značajni prirodni resursi koji po svom obimu i raznolikosti predstavljaju vanrednu naučnu i turističku vrijednost.

Obzirom na specifičnost hidrogeoloških karakteristika, geološke raznolikosti, florističkih i faunističkih vrijednosti, vrijednosti ekosistema u cijelini, pejsažnih osobnosti, cijelo područje ima karakteristike složenog, senzitivnog sistema neprocjenljive vrijednosti.

Izgrađeni kapaciteti područja B ijambara su stvoreni kapital (gradevine za povremeno stanovanje, planinarski dom, gradevine bivše kasarne sa otvorenim površinama, grupacija gradevina sa na glašenim ambijentalnim karakteristikama, trasa preplatičkog i optičkog kabla, tri trafo stanice).

S obzirom na ograničene aktivnosti koje su utvrđene Zakonom, mogućnosti razvoja ovoga područja treba posmatrati sa aspekta dozvoljenih aktivnosti za svaku zonu.

Postojeći i planirani kapaciteti se stavljaju u funkciju razvoja zaštićenog područja.

Područja za razvoj su:

- Turizam (rekreativni i izletnički turizam, speleološki turizam, ekoturizam, obrazovni turizam, seoski turizam, planinarski turizam, ljetni, zimski, sportski turizam). Upravo, turizam treba da postane pokret za razvoja. Postojeći i planirani smještajni kapaciteti su značajna poticaj za razvoj turizma;
- Naučno istraživački rad, ima poseban značaj i uticaj kad je u pitanju praksa konzervacije prirode, i može biti osnov za strategiju, implementaciju i reviziju ostvarivanja ciljeva biodiverziteta. Ovo područje je značajno i zbog mogućnosti istraživanja na terenu.

Profiliranje održivog razvoja zaštićenog područja Bijambare ukazuje da je uz zaštitu i održavanje prirodnih vrijednosti moguće postići određene razvojne efekte, posebno u turizmu sa konceptom graničnog kapaciteta nosivosti područja.

Generiranje prihoda i profita nije osnovni cilj i svrha razvoja područja, nego upravo sredstvo za ostvarenje njegove osnovne misije (zaštita i promocija ove prirodne atrakcije). To znači da treba kontinuirano raditi na osmišljavanju postojećih i potencijalnih sadržaja, kao i na iznalaženju balaansa i među njihovih prirodno-atraktivnih vrijednosti i, sa jedne strane i komercijalnih aspekata, sa druge strane.

Niti jedno područje, a naročito tako malo obuhvat kakav je zaštićeni pejsaž Bijambare ne može se promatrati bez sagledavanja međusobnih veza i interakcija šireg područja, kao i integrisanja zaštićenog područja u strateške dokumente šireg okruženja.

Zaštićeno područje predstavlja poticaj za razvoj uže i šireg okruženja, odnosno razvoj područja u kojemu je Nišićka visoravan.

Sa stanovišta razvoja turizma u Kantonu Sarajevo ovaj zaštićeni pejsaž može biti zajedno sa Skakavcem, spomenikom prirode, novi turistički pol razvoja turizma Sarajevo.

U Strategiji razvoja turizma Federacije BiH za period 2008-2018. godine kao posebna atrakcija između ostalih istaknute je Zaštićeni pejsaž Bijambare.

Okrženje i Zaštićeni pejsaž su u direktnoj korelaciji, interakciji i međusobno se nadopunjaju. Kapaciteti i aktivnosti koje se ne mogu lokirati u zaštićenoj zoni smještaju se u kontaktnoj zoni, koja opet ima posebne vrijednosti jer se nalazi uz atraktivno područje i od njega ima višestruke koristi.

Planirani razvoj poštova sve osobnosti zaštićenog područja, unosi razvojne elemente u dozvoljenom obimu, a ujedno razvija okolno područje, omogućava zajednički koordiniran razvoj.

2.8. TURIZAM, SPORT I REKREACIJA

2.9. Turizam -prostorni aspekt

Atraktivnost ovog prostora se uvećava pažljivo odabranim sportsko - rekreativnim i turističkim sadržajima. Planira se razvoj selektivnih, a prostoru primijerenih oblika turizma.

Sa stanovišta prostornog uređenja predložena je koncepcija usmjerenja gradnje na mjesto postojećih grupacija gradevina, koje omogućavaju razvoj turizma bez daljeg zauzimanja prostora za značajniju u izgradnju. Te se mogućnosti vide i na mjestu u modernizaciji i rekonstrukciji postojećih kapaciteta uz naglašavanje sportske, rekreativne i kulturne komponente u obogaćivanju turističke ponude ovog prostora.

Razvoj turizma na ovom području trebao bi biti obuhvaće n posebnim programom, sukladno osnovnom usmjerenju na razvoj održivog turizma, a pritom računati na opravdanost organiziranog i kontrolisanog posjetiteljskog turizma. Osobito vrijedni prirodni resurs i ograničenih i uvjetovanih oblika korištenja, zahtijevaju primjenu posebnih modela turizma. Osjetljivost prirodne s strukture krajolika zahtjeva ograničene i pažljivo koncipirane zahvate u prostoru (naročito gradevinske), te orientaciju na male, prilagodljive oblike, kapaciteti i djelatnosti.

Temeljni prioriteti su mjere i akcije na području zaštite i upravljanja prirodnim i izgrađenim resursima i minimiziranju konflikta razvoja turizma i drugih aktivnosti sa snabdijevanjem vodom.

Kriteriji za raspoređ, vrstu, kapacitet i veličinu gradevina i otvorenih površina uskladieni su sa karakteristikama prostora. Prostor pruža mogućnost za atraktivne turističko-rekreacijske sadržaje, kao npr (speleologiju, planinarenje, trim staze, staze za šetnju i brzo hodanje, izletnički turizam, eko-turizam).

Turistički kapaciteti su planirani u okviru gradevinskog zemljišta (formiranje turističko - ugostiteljskih punktova, rekreativnih sadržaja, smještajnih kapaciteta, opremanje i turistički atraktivnih područja sa terenima za sport i rekreaciju).

Sport i rekreacija

Sportsko-rekreativne površine

Zona 1 - prostor bivšeg heliodroma i vojnog poligona se nalazi unutar Druge zaštićene zone, uz edukaciono-rekreacioni EKO KAMP. Ovaj prostor će se urediti kao otvorene rekreativne površine za sportska igrališta u funkciji sacionalnih i izletničkih posjetioca. Pritom je potrebno odgovarajuće terene uklopiti u prirodni pejsaž bez zasijecanja i nasipanja terena, sječe drveća ili drugih većih zahvata kako je dato uvjetima Druge zone zaštite. Ove otvorene rekreativne površine bi istovremeno služile i bile kompatibilne sa sadržajima kompleksa bivše kasarne, odnosno eko kampa. Sportsko-rekreativna namjena podrazumejava mogućnost uređenja terena za košarku, odbojku, rukomet, tenis, badminton i druge sportove uz odgovarajuće vanjsko uređenje. Izbor i razmještaj terena sa potrebnom infrastrukturom i urednjem će definisati projektna dokumentacija nivoa urbanističkog projekta.

Zona 2 - lokalitet Borak nalazi se unutar Treće zaštićene zone. Ovaj prostor će se dijelom urediti kao sportsko - rekreativna površina sa mogućnošću trasiranja staza za pješačenje, trim staza, staza za trčanje i otvorenih rekreativnih površina (tenis, badminton, odbojka i sl.) u onoj mjeri koliko to dozvoljava konfiguracija terena kao i mogućnost za razvoj rekreacijskog i selektivnog turizma (planinarenje, pješačke rute, seoski i eko turizam i sl.). Ove sportsko-rekreativne površine bi ujedno služile i bile kompatibilne sa sadržajima turističke ponude grupacije gradevina Borak, kao segmenta razvoja seoskog turizma na cijelom području Bijambare.

Rekreacija

U granici posmatranja, površine sa rekreativnim sadržajima nalaze se unutar namjene: "šume i šumska zemljišta", "poljoprivredno zemljište" i "zoni sanitarne zaštite". Rekreativne sadržaje u ovim zonomama čine: punktovi odmorista, postojeće staze-šetnice koje vode do markantnih tačaka u prostoru kao što su vrtača, pećine, vizurne i panoramske tačke, intresantni i specifični biološki sistemi i sl. Rekreativne površine unutar šumskog zemljišta prostiru se na područjima Prve i Druge zaštićene zone, te je njihovo uređenje i održavanje ograničeno na mjeru koju su utvrđene mjerama zaštite.

Rekreacija unutar namjene "poljoprivredno zemljište" zauzima površine koje se protežu kroz prostor Druge i Treće zaštićene zone, pretežno na površinama privatnog sektora. Površine sa ovim sadržajima, pozicionirane uz magistralni put i duž prilazne komunikacije za pećinu, su povoljne za uređenje

odgovarajućim mobilijarom za dnevnu izletničku piknik posjetu, slično kao i površine unutar namjene "šume i šumska zemljišta".

Uredjenje površina sa ekreativnim i održavajućim podrazumijeva pripremanje i održavanje otvorenih površina za okupljanje, sjedenje, igru i zabavno-rekreativne aktivnosti. U tu svrhu se predviđa priklađan mobilijar kao što su klape, nastreljnice, hladnjaci, informacioni panoci, putokazi, namjenske igre i instalacije na otvorenim, i drugo. Uz sve je potrebno obezbijediti odgovarajuće sanitarije, korpe za otpatke, i sličnu prateću opremu za izletnike.

"Drveni grad" je lokalitet registrovanog šumskog odsjeka gdje je površina od 0,74 ha namjenski uredena i opremljena drvenim konstrukcijama za igru djece.

Planom su definisane pješačke komunikacije. Za postojeće i nove staze potrebno je namjensko uredenje i održavaće je za izletnička kretanja i trim trčanja sa različitim preponama, kros biciklizam i slično, sve u prirodnom ambijentu i u emljanoj podlozi sa usputnim klupama, panoima i opremom u skladu sa mjestom i položajem. Ukupna dužina pješačkih staza u granicama obuhvata iznosi 12,30 km.

Na terenu su evidentirane pješačke staze koje su: dijelom markirane i održavane, dijelom loše prohodne a neke i rizične zbog blizine ratne linije razdvajanja i sumnje na moguću miniranost. Uz prethodno sistemsko izvidanje površina i čišćenje prostora, potrebno je i ovaj dio obuhvata uključiti i prezentirati posjetiocima sa mještajnim ostacima i poda cima o proteklim ratnim dejstvima.

Tačke zadržavaju, naznačene na geografskim prikazima, su pozicionirane na evidentirana istaknuta mesta prirodnog pejsaža kao što su izvori, vidikovci, raskrsnice i slično, a podrazumijevaju postavljanje klupa, informacionih tabli, dalekozora i druge priručne opreme.

2.9. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

Sadržaji društvene infrastrukture treba da upotpune turističku ponudu područja. Obzirom na ograničavajuće uslove korištenja Zaštićenog pejsaža "Bijambare", usmjerena su prije svega u iskorijenju postojećeg gradevinskog fonda promjenom namjene zatjecenih gradaevina, te manju izgradnju turističkih kapaciteta, a sve u skladu sa mjerama zaštite utvrđenih Zakonom o proglašenju Zaštićenog pejsaža "Bijambare", mjerama i sanitarnih zaštite izvorišta i vodotoka, te raspolaživim količinama pitke vode koje su vrlo ograničene. Društvena infrastruktura je zastupljena sadržajima obrazovanja, ugostiteljstva i kulture.

Edukaciono-rekreativni EKO KAMP je promijenjen na namjenu kompleksa bivše kasarne "Zam o Dučić". Zauzima centralni prostor u blizini potoka Bjelila, u Prvoj zaštićenoj zoni i obuhvata gradevinsku parcelu od 2,7 ha sa isključivo postojećim građevinama, pripadajućim prilazima i vanjskim uređenjem. Gradevine adalatcijom i uređenjem u okviru postojeće izgradjenosti i planski definisane opremljenosti, koristiti će se za smještaj, edukaciju i rekreaciju a krovnoj djece, omladinu i sportaša. Planirani kapaciteti su 100 ležaja za stacionarni boravak i 200 restoranских mjeseta.

Obavezna infrastrukturna opremljenost definisati će se izradom dokumentacije nivoa urbanističkog projekta, a u skladu sa odrednicama ovog Plana.

Kolsko kretanje unutar kompleksa moguće je samo u funkciji snabdijevanja i zaposlenih.

Lokalitet Borak nalazi se iznad kend kuća i rezervoara Junakovac, u Trećoj zaštićenoj zoni i graniči dijelom sa zonom sanitarnih zaštite potoka Junakovac, dijelom sportko-rekreativnih površina i vanjskom granicom zaštićenog područja.

Dostupan je seoskim putem, postojećim odvojcima sa magistralne ceste iz pravaca Borka i Junakovca. Čini ga grupacija gradevina izraženih etno-ambijentalnih karakteristika planiranih u funkciji očuvanja i promoviranja tradicionalne vrijednosti ruralnog razvoja, kao i specifične turističke ponude.

Unutar datog gradevinskog zemljišta i uz ekološki prihvatljiv način izgrađe, predviđeni namjeni specifične smještajno-ugostiteljske sadržaje sa gradevinama i vanjskim uređenjem primjenom planinsko-seoskom ambijentu. U okviru ovoga prostora mogu se smjestiti sadržaji kao što su: prodavnice i izložbe rukotvorina lokalnog podneblja, radionica suvenirima, restoran sa tradicionalnom kuhinjom i sl. kao i sa odgovarajućim vanjskim prostorima za okupljanje, prezentaciju lokalnih postignuća, moguće manje kulturne priredbe i rekreaciju.

Ograničavajući faktor je blizina vodozahvata i zone sanitarno-zaštite potoka Junakovac te nedostatni kapacitet postojećeg vodosnabjevanja. U skladu sa utvrđenim mjerama zaštite i datim namjenama lokalitet Borak predstavlja dio obuhvata za koji se propisuju izrada provedbenog dokumenta-regulacionog plana, koji će decidedno definisati kapacitete i sadržaje.

Motel/Pansion je smještajno-ugostiteljski objekt uz magistralni put, zapadno od ulaza u zaštićeno područje. Gradevinska parcela se nalazi unutar Treće zaštićene zone.

Na ovom prostoru planirana je izgradnja objekta tipa motel/pansion, max BGP 1000 m². Spratnost gradevine ne treba prelaziti visinu iznad tri etaže (prizemlje, sprat i potkrovljje). Kod izgradnje gradevine ispoštovati uslov distancije od 20 metara od magistrale ceste i 10 m od lokalnog puta. Arhitektura objekta kao i uređenje parcele treba da budu skladu sa tradicionalnim materijalima lokalnog podneblja. Infrastrukturnu opremljenost riješiti u skladu sa Planom.

Objekat U pravitelja nalazi se u Prvoj zaštićenoj zoni (bivši planinarski dom), i predstavlja informaciono-edukaciono-servisni punkt. Za potrebe ove namjene planirana je rekonstrukcija gradevine a u skladu sa potrebama i mjerama Prve zaštićene zone.

2.10. INFRASTRUKTURNI SISTEMI

2.10.1. Saobraćaj i veze

Saobraćaj

Akceptirajući utvrđenu kategoriju prostora i tretman zaštićenih zona, te u skladu sa planiranim aktivnostima u obuhvatu defisan je slijedeći koncept saobraćaja.

U Trećoj zaštićenoj zoni u blizini magistralnog puta na prostoru nekadašnje eksploracije kamena za potrebe osnovnih funkcija prostora, a pod kontrolom Upravitelja u skladu sa raspoloživim prostorima su planirani parking prostori za vozila posjetilaca (autobusi i putnički automobili). Na ovaj način će biti omogućeno da sva vozila koja za cilj imaju posjetu ovim primarnim atrakcijama iz pravca Tuzle i Zvornika, kao i vozila iz pravca Sarajeva odnosno Zenice putem ovadva pristupna pravca budu jednostavno dovedena do planiranih prostora za njihovo smještanje. Time se sa stanovišta saobraćajnog pristupa zadržava dosadašnje stanje. Sa zapadne strane po pravcu u pristupa zoni gradevinskog zemljišta se takođe i za planski period zadržava dosadašnji saobraćajni pristup koji je na magistralni put vezan izvan granice obuhvata Plana, kao i pristup iz pravca Crne rijeke ili Kamenice.

Duž magistralnog puta, sa obje strane obuhvaćenog prostora, će se kroz izradu provedbene dokumentacije istražiti eventualna potreba denivelisane pješačke komunikacije (preko ili ispod magistralnog puta).

Magistralni put M18 je prema zakonskoj kategorizaciji nadležnosti JP Direkcija cesta Federacije BiH gdje se u toku aktivnosti na izradi Studije opravdanosti rekonstrukcije ovog putnog pravca. Planira se povećanje računske brzine na cijeloj dužini trase od Sarajeva do Tuzle što će nametnuti i odredene korekcije položaja trase, a i "ritma" raskršća odnosno priključaka. Analizom stanja prostora unutar zaštićenog obuhvata prolaskom magistralne ceste (u dužini cca 1,4 km) uočeno je štetno djelovanje na valorizovane prirodne vrijednosti, prije svega vodozahvat Junakovac. Ovo je registrovano kao prostorni konflikt koji je moguće riješiti izmještanjem dijela trase na prostor manjeg uticaja i poželjno izvan granica zaštićenog područja. Dokumentacija

rekonstrukcije ove saobraćajnice sadrži varijantno takvo rješenje koje je sa aspekta ovog zadatka znatno povoljnije od postojeće trase.

Mreža saobraćajnica u samom obuhvatu koja je data na priloženoj situaciji je položena uglavnom po postojećoj mreži puteva. Njihova funkcija je prilaz i opsluživanje planiranih sadržaja, interventni, servisni, požarni, pristup zaposlenih, i urgentna kretanja i posebno odobreni prijevozi posjetilaca, kontrolisani ciljani prijevozi grupa posjetilača namještajnim vozilima za obilazak i razgledanje, pješačka, biciklistička i druga kretanja nemotornim vozilima. U skladu sa datom funkcijom će se vršiti njihova sanacija ili rekonstrukcija istovremenom o zadowoljavajući Pravilnik o osnovnim uslovima koje javni putevi, njihovi elementi i gradevine na njima moraju ispunjavati sa aspekta bezbjednosti saobraćaja.

Posebnu pažnju treba posvetiti osiguranju padina i škarpi, usjeka i nasipa na pojedinim dijelovima gdje se radi o terenu sa velikim nagibima.

Kroz adekvatne mjeru reguli sanja i reguli odvijanja saobraćaja treba omogućiti posjetiocima pristup motornim vozilima u skladu sa planiranim kapacitetima i uvjetima kontrole i upravljanja, a sve prema definisanim mjerama zaštite u Zakonu o proglašenju Zaštićenog pejzaža "Bijambare".

Ovo podrazumijeva zabranu saobraćaja u Prvoj zaštićenoj zoni, odnosno dozvoljavanje saobraćaja samo posebnim vozilima uz odobrenje.

U Drugoj zaštićenoj zoni adekvatni mjerama zabrani ti masovni saobraćaj putničkih automobila, tj. dozvoliti saobraćaj vozila uz odobrenje.

Treća zaštićena zona će u funkciji očuvanja Prve i Druge zaštićene zone u pogledu korištenja sa saobraćajnog stanovišta biti zona koja treba da omogući prihvat i smještaj - parkiranje svih vrsta vozila posjetilaca.

Pristupne saobraćajnjice do parkinga, i planiranih zona gradevinskog zemljišta, po svojim saobraćajno-tehničkim elementima treba da zadovolje važeće propise za saobraćajnjice tehničke grupe D iz naveđenog Pravilnika, a magistralni put u skladu sa uvjetima za magistralne puteve.

Telekomunikacije

Telekomunikaciona infrastruktura zastupljena je trasom preplatničkog i optičkog kabla. Preplatnički kabl pokriva lokalitet Bijambarske pećine i područje Krivajevića sa ukupnim kapacitetom 20 tf. priključaka. Optički spojni kabl Sarajevo-Tuzla, kapaciteta 24 SM, prolazi izvan obuhvata zaštićenog područja, trasom južno od magistralne ceste.

2.10.2. Vode, vodne površine i vodna infrastruktura

Vode i vodne površine posmatraju se sa više aspekata od kojih su najvažniji:

- Vode kao prirodnji fenomeni i vodotoci u uzročno-posljedičnoj vezi sa svim ostalim elementima prirode koju treba u maksimalnoj mogućoj mjeri sačuvati, imajući u vidu da je ovo područje svrstan u kategoriju "zaštićeni pejzaž";
- Vode koje se koriste za snabdijevanje stanovništva i posjetilaca pitkom vodom;
- Oborinske vode sa saobraćajnih površina i otpadne i oborinske vode sa ostalih izgrađenih površina i gradevina. Urbanističko-tehnički uslovi u ovoj oblasti maksimalno spriječavaju negativan uticaj na kvalitet i kvantitet voda.

Korištenje zemljišta, bez obzira na namjenu definisano Planom, kao i sve ostale aktivnosti u prostoru, moraju biti ukladu sa aspektima očuvanja kvaliteta i kvantiteta vodnih resursa.

Unutar predmetnog obuhvata locirani su izvori Studenac, Banjevac, Junakovac, Babina voda, Dragina voda, Hadžino vrelo, te ponori Brodić i Bjelila.

Kroz Zakon o proglašenju zaštićenog pejzaža "Bijambare" kao vrijednost u I i II zoni zaštite, sa aspekta hidrološke

raznolikosti, registrovani su pomenuti ponori Brodić i Bjelila, te vrela Studenac, B anjevac, Junakova c. Ovi vodotoci i vrela su tretirani i kroz ekspertizu.

Ostala, gore pomenuta vrela koja su registrovana uvidom na terenu, kroz pomenuti Zakon i ekspertizu nisu tretirani, a osnovna karakteristika svih vrela je izuzetno mala izdašnost koja se kreće uglavnom oko 0,2 l/sec, osim izvorišta Junakovac (3 l/sec).

Zone sanitarne zaštite vrela i vodotoka

Planom se predviđaju zone za sanitarnu zaštitu izvorišta jer iz toga proističu i ostali uslovi korištenja i način organizacije prostora, odnosno definisanje namjene površina.

Kroz izradu Plana i ekspertize tretiran je daleko širi prostor od obuhvata ovog Plana, odnosno posmatrano je uticajno područje (prostor sa kojeg zagadjuje, nadzemnim ili podzemnim putem). Međutim, zone s sanitarnu zaštitu e kao namjena pros tora s u definisane samo unutar granica Plana.

Definisane su zajedničke granice I i II zone sanitarne zaštite jer se sa aspekta ograničenja u prostoru minimalno razlikuju.

Zakonskom regulativom je propisano da se konkretni opis granica zo na sani tarne zaštite definiše na osnovu detaljnijih terenskih hidrogeoloških istraživanja. Takav nivo istraživanja iz objektivnih razloga nije bio moguć, te će se za potrebe izrade provedbene dokumentacije biti neophodno to uraditi. Samim tim moguće je da nakon istraživanja dođe do manjih korekcija predloženih granica. Definisanje zona sanitarne zaštite je uslov za definisanje namjene površina unutar provedbene dokumentacije čija se izrada propisuje Odlukom o provođenju Plana.

Definisana je zajednička zona sanitarno zaštiite za izvođišta Studenac i Banjevac, te potok Brodić, kao i potez sa desne strane puta, koji veže ovu površinu sa lokalitetom ponora potoka Bjelila.

Granica ove zone počinje na zapadnoj granici obuhvata Plana u zaledu izvora Studenac pruža se na sjeveroistok do potoka Brodić i granice obuhvata, zatim prati desnu obalu potoka Brodić na udaljenosti cca 100 m i protiče se ka sjeverozapadu obuhvatajući i dio iznad ulaza Bjambarske pećine. Na jugoistok se pruža od zapadne granice obuhvata do potoka Bjelila i produžava na sjeverozapad prema desnoj strani puta, prati desnu stranu puta u dužini cea 400,00 m, spaja se sa granicom zaštite vodotoka Bjelila, prati je i ponovo se vraća na sjeveroistok preko pećine spaja sa granicom potoka Brodić (vidi situaciju mjerljive 1:10 000).

Ova zona je po namjeni definisana kao zona sanitarne zaštite te se u bilansu "izuzima" iz šumskog zemljišta.

Kao zona sanitarne zaštite po namjeni, definisan je i potez u širini od 100 m lijevo i desno uz potok Bjelila do ponora i sa minimalnim odstupanjem na potezu uz lokalitet bivše kasarne (gdje poštovana linija plavljenja VV. 1/100), te se u bilansu i ova površina "izuzima" iz šumskog zemljišta. Ujedno se iz građevinskog zemljišta na lokalitetu kasarne izuzima manji dio koji je u zoni plavljenja VV. 1/100 i mijenja se u zonu sanitarne zaštite.

Kao zona sanitarno zaštitu definisano je područje na lokalitetu vrela Junakovac, koja počinje od južne granice obuhvata, spušta se desnom stranom lokalnog puta do kaptaže vrela Junakovac, obuhvat kaptažu te se penje i skreće ponovo ka granici obuhvata.

Snabdijevanje vodom

Snabdijevanje pitkom vodom će se i ubuduće vršiti najvećim dijelom sa postojećeg izvorišta Junakovac uz obavezu hitne sanacije postojeće kaptaže iogradnje uže zaštitne zone.

Nastaviti će se dalji istražni radovi na iznalaženju dodatnih količina vode i njihovom uključivanju u sistem, jer su postojeći kapaciteti na granici zadovoljenja sadašnjih potreba. Moguće je da se dodatne količine vode dovedu i sa ranije kaptiranih izvora, čiji je broj potrošača u poslijeratnom periodu značajno smanjen pa postoje mogućnosti za njihovo "prebacivanje" u sistem Junakovca, (izvorišta južno od magistralnog puta). Poznato je da je izvorište i sanitarno ugroženo pa je otklanjanje uzroka zagadenja izuzetno bitno.

Za lokalitet Bor ak snabdijevanje pitkom vodom će se obezbijediti nezavisnim sistemom vodosnabdijevanja, odnosno kaptiranjem postojećeg izvora na vlastitoj parceli, vodeći računa o ekološki prihvatljivom proticaju, zbog očuvanja ostalih vrijednosti zaštićenog područja.

Upravno-servisni objekat će se snabdijevati sa kaptiranog vrela Studenac.

Za grad evine EK O KAMP -a (bi vša kas arna) r azmotriti mogućnosti kombinovanog snabdijevanja sa Junakovc i njegovog već ranije kaptiranog vrela, sa kojim je bilo određenih problema u korištenju.

Kod eventualnog kaptiranja ostalih izvora voditi računa o ekološki prihvatljivom rotica ju koji predstavlja minima lni proticaj koji obezbijeduje očuvanje prirodne ravnote že i ekosistema vezanih za vodu.

Za pojedinačne građevine, disperzno raspoređene unutar obuhvata, zavisno od položaja i veličine, snabdijevanje vodom moguće je obezbijediti i preko vlastitih čatrnja.

Odvodnja oborinskih i otpadnih voda i tretman voda

Za postojeće građevine na širem lokalitetu Junakovca i kompleks bivše kasarne obavezno izgraditi nepropusnu kanalizacionu mrežu koja će otpadne vode dovesti do planiranih lokalnih uređaja za biološko prečišćavanje. Uredaji moraju imati instalisani monitoring funkcionalnosti uređaja, odnosno kvalitet efluenta, prije upuštanja u vodotok Bjelila.

Planirana su dva neovisna uređaja za širi obuhvat Junakovca, za kompleks bivše kasarne, jer se prepostavlja da postojeći uređaj ne može zadovoljiti traženi kvalitet efluenta.

Za pojedinačne građevine, disperzno raspoređene unutar obuhvata, dati konkretni urbanističko-tehnički uslove, zavisno od položaja i uticaja građevina na zaštitne zone, vodeći računa o maksimalnom očuvanju kvaliteta i kvantiteta vodnih resursa.

Zavisno od zone zaštite sa prirodnog aspekta, u kojoj je objekat smješten (nema planiranih građevina u zonama sanitarne zaštite), izuzetno se mogu dozvoliti septicke jame, ali samo uz uslov da vlasnik sklopi ugovor s ovlaštenom firmom za pražnjenje i odvoz krutog sadržaja u određenim intervalima, na područje na kojem je dozvoljeno deponovanje takvih materija.

Sistem odvodnje oborinskih voda sa parkinga, cesta i staza, mora imati pojedine mjeru zaštite, ugradene separatore ulja i masti sa organizovanim pražnjenjem i odvozom sadržaja izvan obuhvata, a obrada i održavanje kolovozne konstrukcije moraju biti u skladu sa aspektima očuvanja kvaliteta i kvantiteta vodnih resursa.

Kod budućih radova na rekonstrukciji ili proširenju magistralnog puta M-18 Sarajevo-Tuzla, obavezno obezbijediti da se polaganjem nepropusnih folija ispod kolovozne konstrukcije i odvodnih jaraka, spriječi zagadivanje vrela Junakovac doticajima sa ove saobraćajnice (posebno izraženo u zimskom periodu).

Uredjenje vodotoka

Predviđeni su radovi na kontinuiranom održavanju i čišćenju vodotoka, bez ikakvih radova na regulaciji. Zaštita od velikih voda (V.V.1/100) za građevine je obezbijedena time što unutar linije plavljenja nije planirana izgradnja gradevine, a u zoni plavljenja nema postojećih građevina.

Postojeći put, u zoni ponora Bjelila, bude povremeno i kratkotrajno poplavljena, ali se te velike vode brzo povuku. Jedan od razloga zašto se to dešava je i veliki nanos u koritu vodotoka, u zoni ponora, koji dugi nije čišćen. Zato je potrebno u najkraćem roku izvršiti čišćenje nanosa u koritu potoka Bjelila, na potezu uzvodno od ponora do lokalitetu bivše kasarne. Radove izvoditi pod stručnim nadzorom, ručno ili lakšom mehanizacijom, kako se ne bi poremetile hidrogeološke i ostale karakteristike ponora. Nakon ovog urgentnog čišćenja, treba kontinuirano voditi računa o održavanju vodotoka i otklanjanju nanosa iz rječnog korita.

Obzirom na veliki dio slivnog područja koji se nalazi izvan obuhvata Plana, na vodotocima Brodić i Bjelila, predviđeni povremeni moniting (četiri puta godišnje) kako bi se konstatovali uticaji i blagovremeno otklonile negativne posljedice.

Imajući u vidu da je slivno područje cca deset puta veće od obuhvata Plana, treba u skladu sa postojećim zakonskim mogućnostima u oblasti prostor no-planske regulative nastojati da se i na dijelovima slivnog područja koje je izvan obuhvata, u najvećoj mogućoj mjeri ograniče aktivnosti koje bi ugrozile vrijednosti zaštićenog pejsaža, a vodnih resursa posebno. Urbanističko-tehničke uslove maksimalno prilagoditi aspektima zaštite.

2.10.3. Energetska infrastruktura

U posmatranom obuhvatu zadržati će se dosadašnji osnovni koncept snabdijevanja energijom i energijama, preko izgradenog elektroenergetskog sistema, kao i preko pojedinačnih isporuka tečnog naftnog plina i drveta putem cestovnog saobraćaja.

Elektroenergetika

Na predmetnom lokalitetu su izgrađeni sljedeći elektroenergetski kapaciteti, transformatorske stanice i to:

- kablovska transformatorska stanica TS 10/0,4 kV Bijambare, broj 1885 snage 100 kVA,
- stubna betonska transformatorska stanica STS 10/0, 4 kV - PTT Repetitor Krivajevići broj 1903, snage 50 kVA,
- stubna željezorešetkasta transformatorska stanica STS 10/0, 4 kV Krivajevići, vojna, broj 1902 snage 250 kVA, koja je bila u vlasništvu vojske Federacije
- stubna, betonska transformatorska stanica STS 10/0, 4 kV Krivajevići broj 1883, snage 50 kVA,
- 10(20) kV dalekovod nadzemni,
- 10(20) kV dalekovod kablirani.

Sve transformatorske stanice su priključene nadzemnim vodom sa magistralnog dalekovoda, TS 35/10 kV Nišići-Krivajevići, osim TS 10/0,4 kV Bijambare, koja je priključena sa magistralnog dalekovoda, starim kablom na kojem su kraće dionice zamijenjene novim.

Postojeći elektroenergetski sistem zahtijeva rekonstrukciju i sanaciju u cilju poboljšanja sigurnosti i funkcionalnosti napajanja postojećih i planiranih građevina, u smislu zamjene postojećih 10 (20) kV kablova novim srednje naponskim univerzalnim kablovima, kao i zamjena postojećih uljnih transformatorskih jedinica novim suhim transformator skidnim jedinicama, a zbog manjena negativnih uticaja na okoliš.

Niskonaponsku 0,4 kV mrežu planirati kao kablovsku, gdje za to postoje uslovi, a gdje se ne može realizirati kablovska 0,4 kV mreža, koristiti nadzemnu izolovanu mrežu, pri čemu se moraju ispoštovati uslovi i preporuke J.P. EPBiH, Podružnica "Elektrodistribucija" Sarajevo.

Termoenergetika

Na predmetnom prostornom obuhvatu nema izgradenih toplifikacionih sistema.

Zagrijavanje građevina i saobraćaj su najzastupljeniji izvori emisije i značajno mogu uticati na povećanje ambijentalnih koncentracija produkata sagorijevanja, što može veoma negativno uticati na kvalitet životne sredine.

Opskrba energijom i energijama zahtijeva sveobuhvatan pristup, koji će sagledati potencijalne mogućnosti korištenja onih vidova energije, koji predstavljaju optimalno rješenje za ovo područje, kao objekat prirodnog nasljeđa.

Obzirom na položaj, kao i utvrđene mjeru zaštite dopušteno je koristiti električnu energiju i tečni naftni plin, za čije skladištenje je potrebno pažljivo odabrati veličinu i lokaciju tankova, vodeći računa o urbanističko-ambijentalnim

vrijednostima. Za male individualne objekte može se koristiti drvo.

2.11. ZAŠTITA STANOVNJIŠTVA I DOBARA

Odbrana i zaštita od ratnih djejstava

Korigovani obuhvat Zaštićenog pejsaža "Bijambare", proširen na sjever, obuhvata i površine koje se najvećim dijelom nalazi iza linija konfrontacije.

Lokalitet Bijambare je specifičan iz razloga proteklih ratnih dešavanja.

Kroz izvođenje generalnog izviđanja od strane izviđačkog tima Regionalnog ureda Sarajevo, a na osnovu informacija koje su prikupljene tokom izviđanja za područje Bijambara je bilo postavljanja mina kao i uklanjanja mina tokom ratnih dešavanja i to iza linija sukoba što umnogome usložnjava minsku situaciju, budući da je područje prostorno veliko.

Za navedeno područje je urade no 10 projekata tehničkog izviđanja (projekti iza linije sukoba) kojima se trebalo stručnim metodama potvrditi, odnosno ukloniti sumnja u miniranost na dijelu terena, a za koji je bilo indicija t.j. održene naznake miniranosti (informatori).

Projekti tehničkog izviđanja su provedeni tokom 2005, 2006. i 2008. godine čime je deminirana površina od 488.000 m².

Proširenjem obuhvata zaštićenog područja na sjever obuhvaćeno je rizično područje (područje ispred bivše linije VRS), površine 45,4795 ha od bivše linije konfrontacije, zakoje je potrebno izvršiti generalno izviđanje, te odrediti protuminsku akciju. Površine su registrovane i na području Druge zaštićene zone u rejonu šumskog zemljišta, iznad pećine.

Objekti za sklanjanje ljudi i materijalnih dobara se moraju obezbijediti u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Zaštita od elementarnih nepogoda

Unutar obuhvata nije ustanovljeno nijedno aktivno klizište, dok je po osnovu ugroženosti od požara ovo područje većeg rizika.

U granicama obuhvata nalazi se potok Bjelila koji često plavi okolno priobalno područje.

Svaka aktivnost koja može prouzrokovati štetu opasnu po život i zdravlje ljudi kao i štetu na materijalnim dobrima mora se regulisati u skladu sa planom unutrašnjeg reda zaštićenog područja utvrđenog od strane Upravitelja.

2.12. KOMUNALNA HIGIJENA

Prikupljanje, deponovanje i uklanjanje otpada

Postupanje sa otpadom i održavanje komunalne čistoće, kao aspekt zaštite životne sredine, u cijelosti se može učiniti posebnim propisom o održavanju čistoće u ljetnim i zimskim uvjetima i propisom o dislociranju komunalnog otpada.

Komunalni otpad treba skupljati u posebne posude koje treba prema potrebi organizovano odvoziti na gradsku sanitarnu deponiju.

Mjesto, način odlaganja i odvoza otpada osigurava Upravitelj.

Gradjevinski i drugi kabasti otpad se mora odmah odvoziti van obuhvata zaštićenog područja.

2.13. BILANS POVRŠINA I PROSTORNO URBANISTIČKI POKAZATELJI

2.14. Bilans površina

Površine po namjenama i njihova zastupljenost u ukupnom obuhvatu:

S L U Ž B E N E N O V I N E
KANTONA SARAJEVO

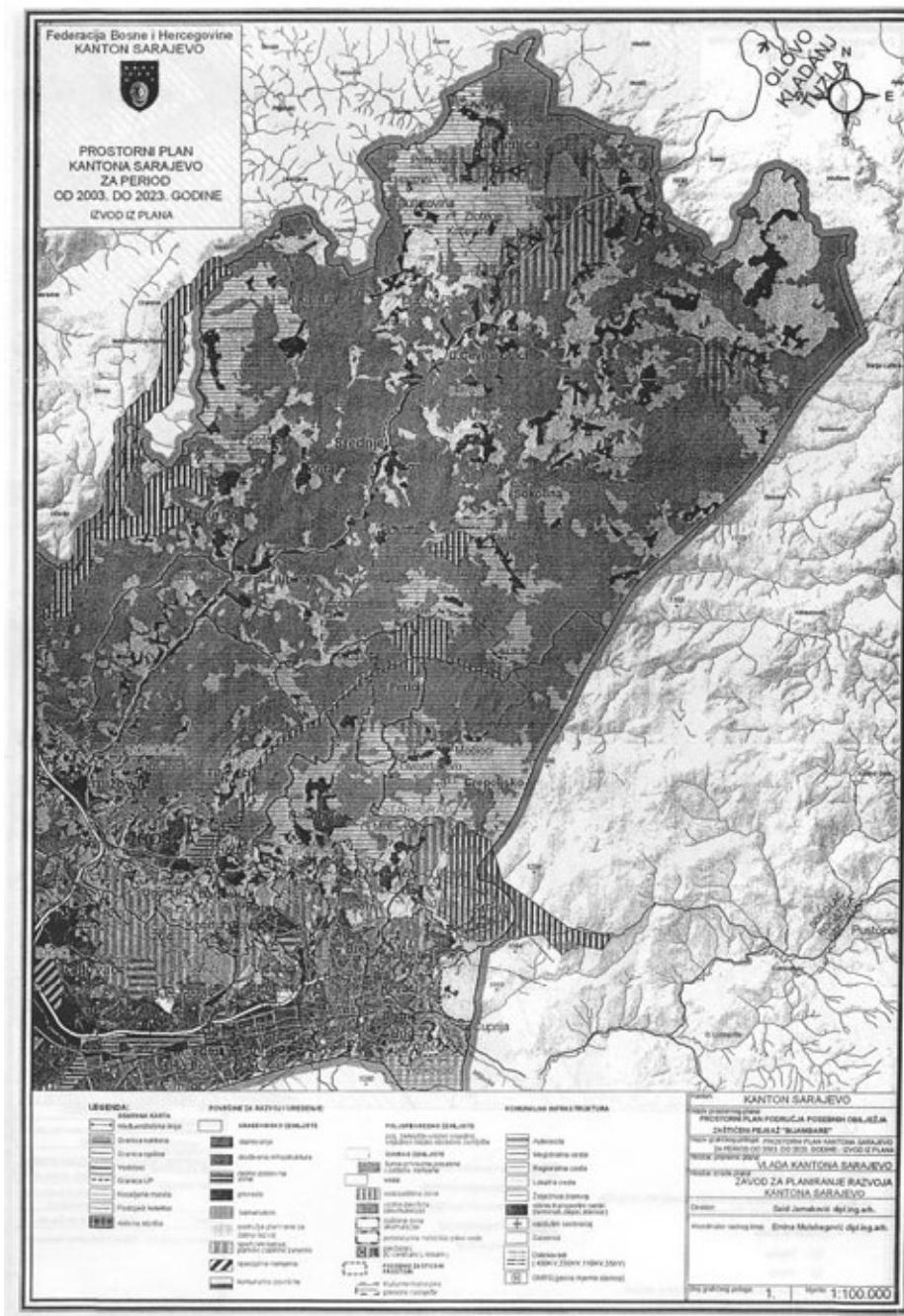
Srijeda, 29. jula 2009.

Broj 23 – Strana 243

NAMJENA POVRŠINA	površina	
	ha	%
Gradevinsko zemljište za:		
- stanovanje	19,20	
- sport i rekreacija	4,10	
- društvenu infrastrukturu	10,00	3,86
	5,10	
Šume i šumsko zemljište	319,20	64,23
Poljoprivredno zemljište	50,15	10,09
Zona sanitarnе заštite	103,35	20,79
Infrastrukturni koridor-M-18	5,10	1,03
UKUPAN OBUHVAT	497,00	100,00

Prostorni pokazatelji

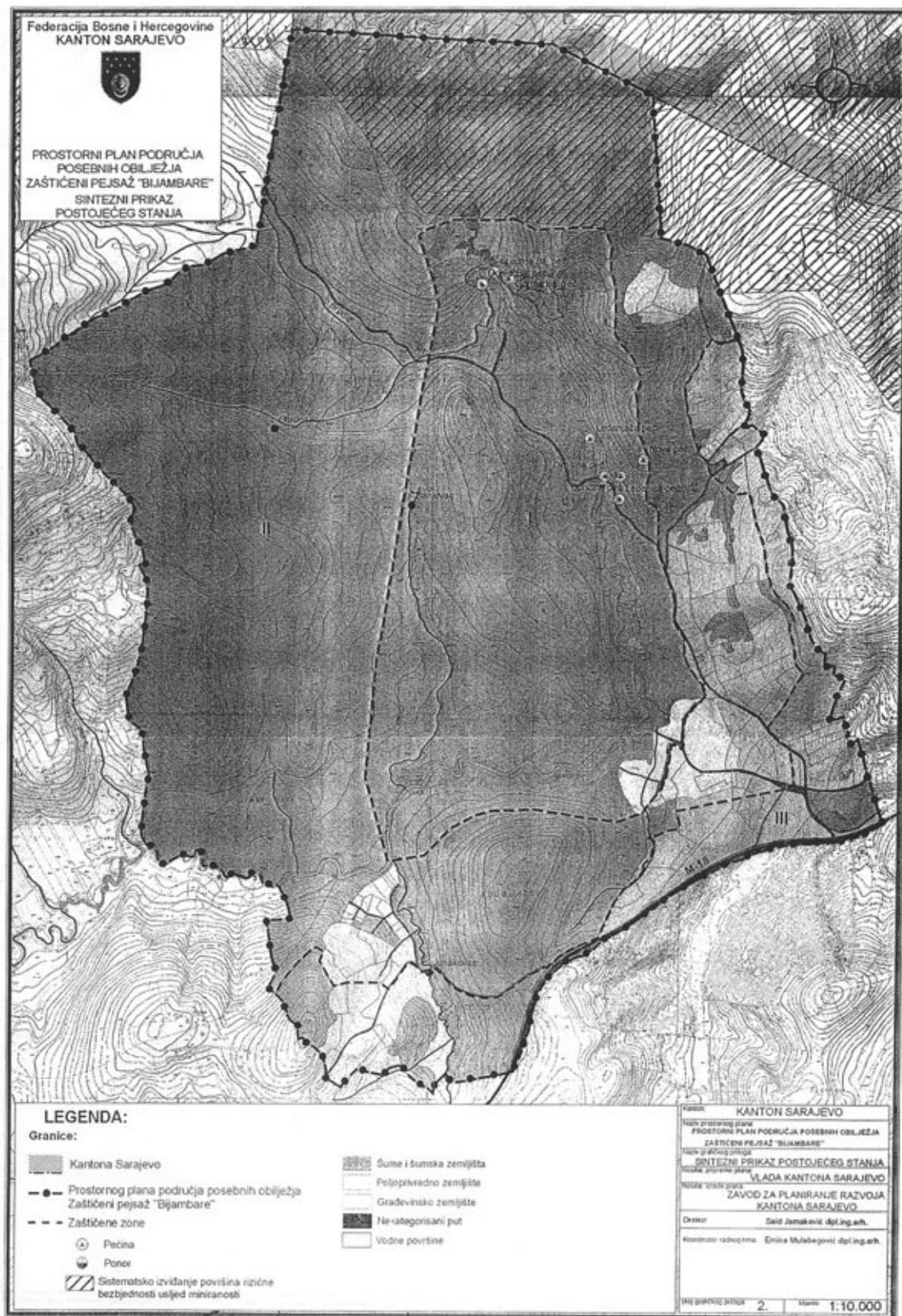
Rekreacione površine-ukupno:	39,05 ha
– rekreacija unutar šumskog zemljišta	13,22 ha
– rekreacija unutar poljoprivrednog zemljišta.	15,28 ha
– rekreacija unutar zona sanitarnе zaštite	10,55 ha
Šume i šumsko zemljište-ukupno	319,20 ha
– državni sektor	308,70 ha
– privatni sektor	10,50 ha
Poljoprivredno zemljište-privatni sektor	50,15 ha
Privatno zemljište-ukupno	82,75 ha
Državno zemljište-ukupno	414,25 ha
Uredene pješačke staze	12,30 km

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 244

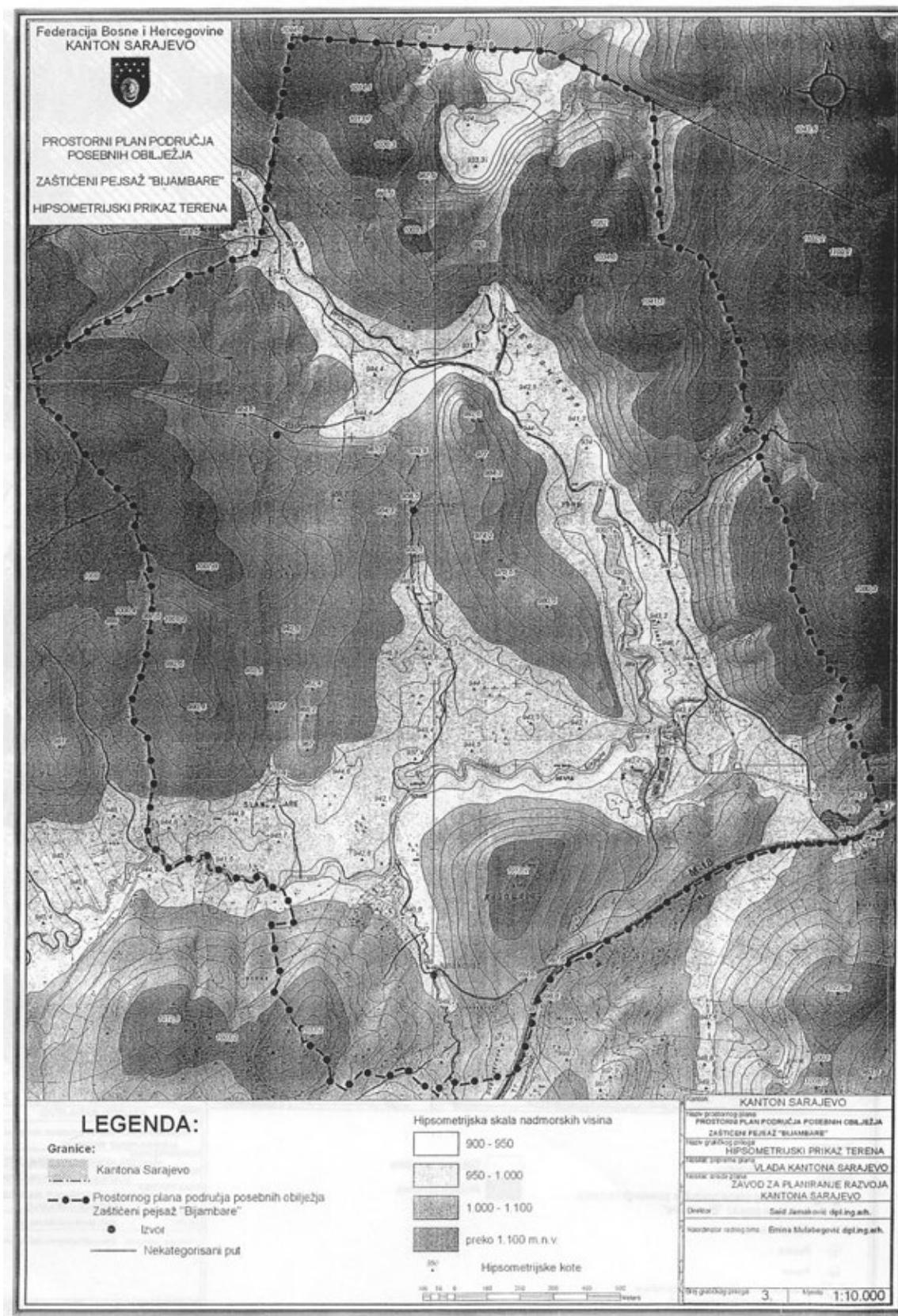
Srijeda, 29. jula 2009.

S L U Ž B E N E N O V I N E
KANTONA SARAJEVO

Srijeda, 29. jula 2009.

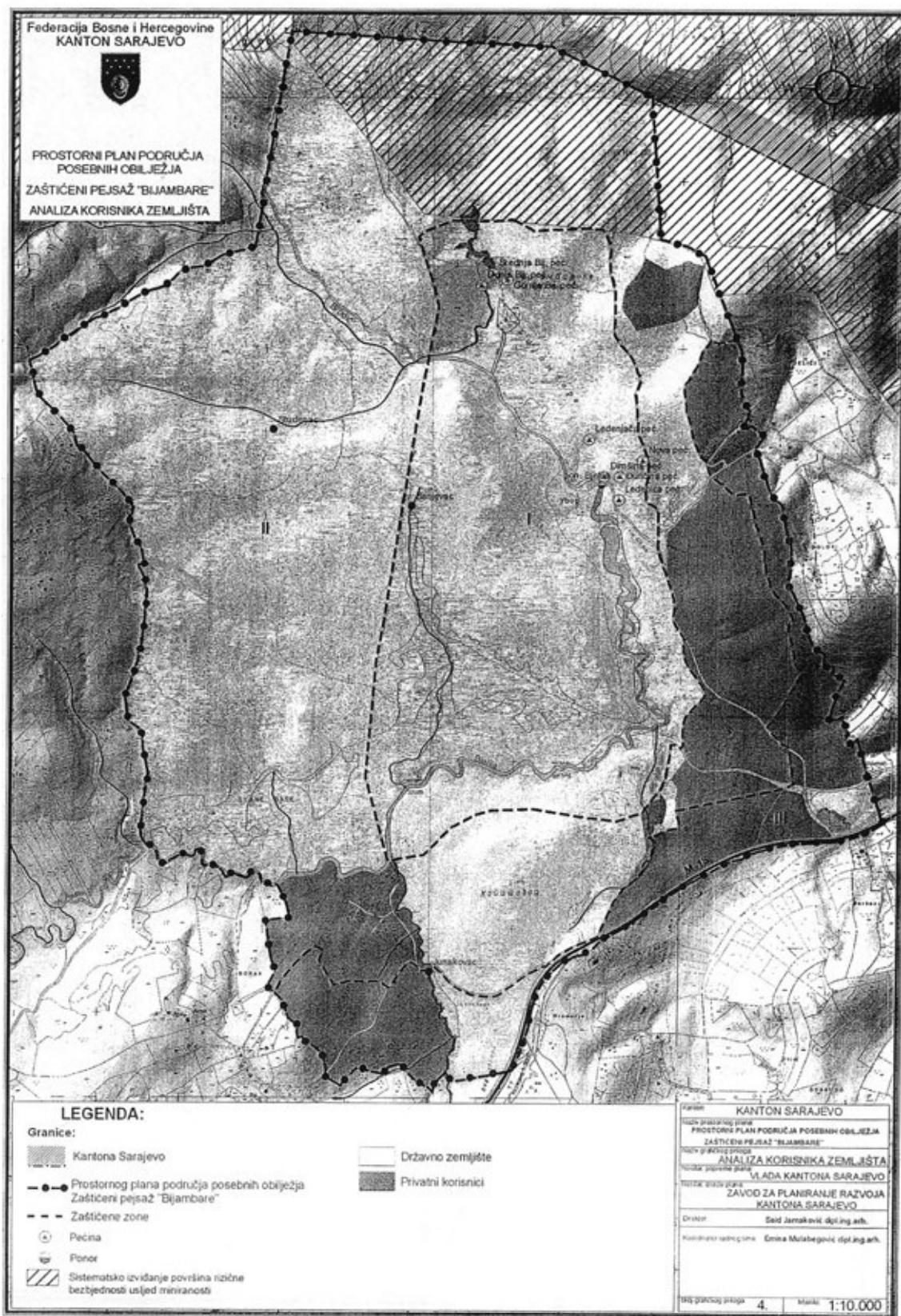
Broj 23 – Strana 245

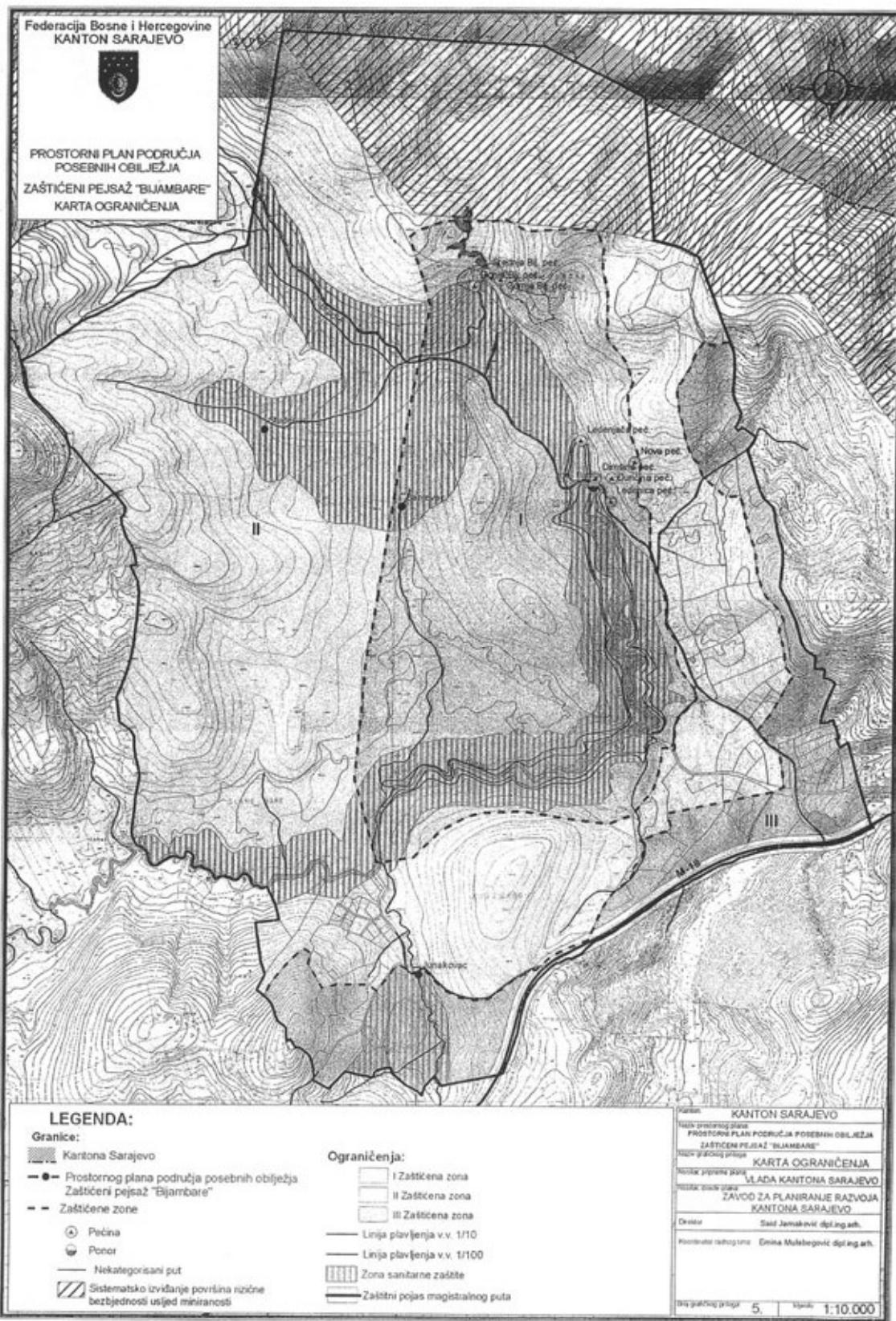

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 246

Srijeda, 29. jula 2009.

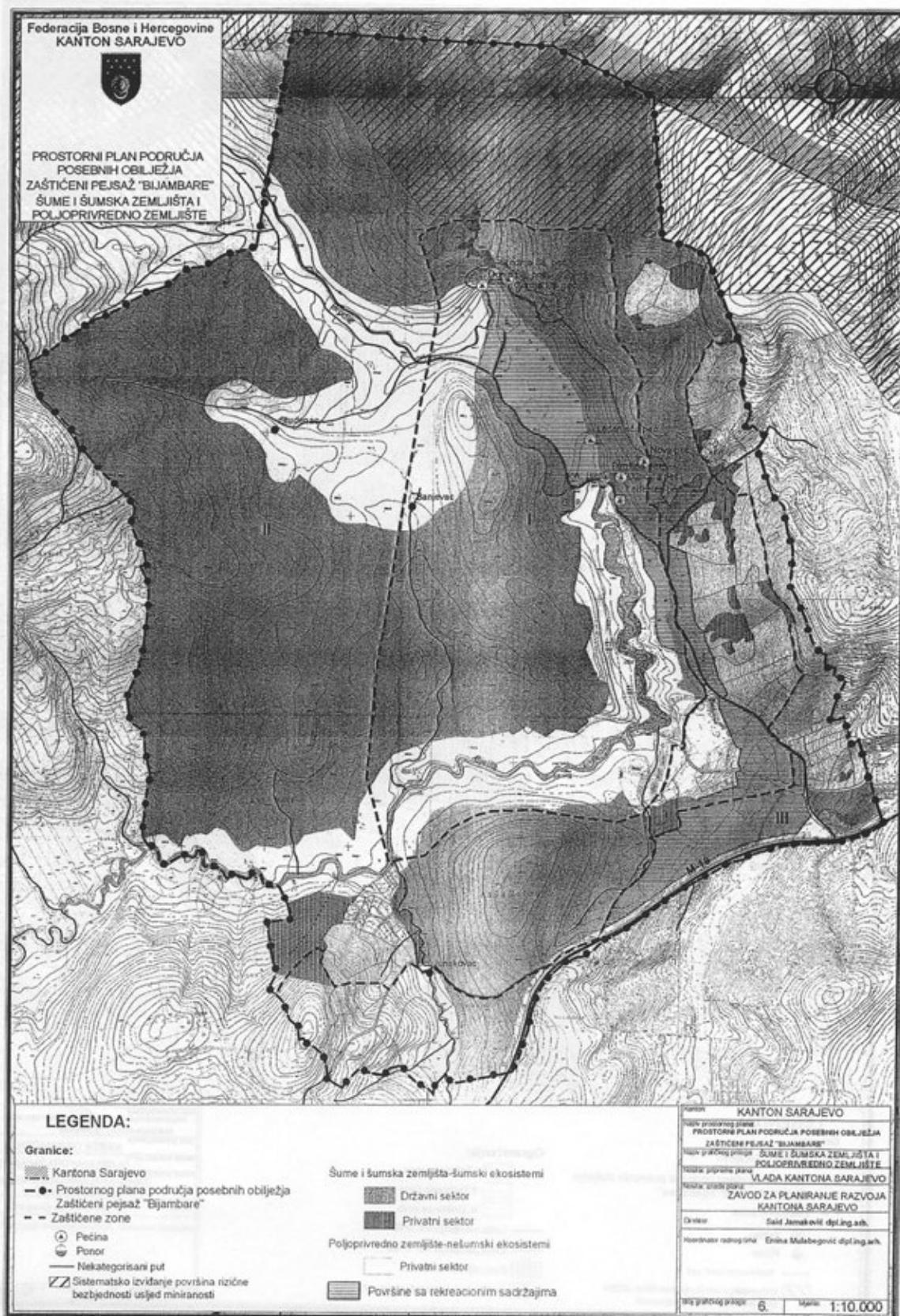

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 248

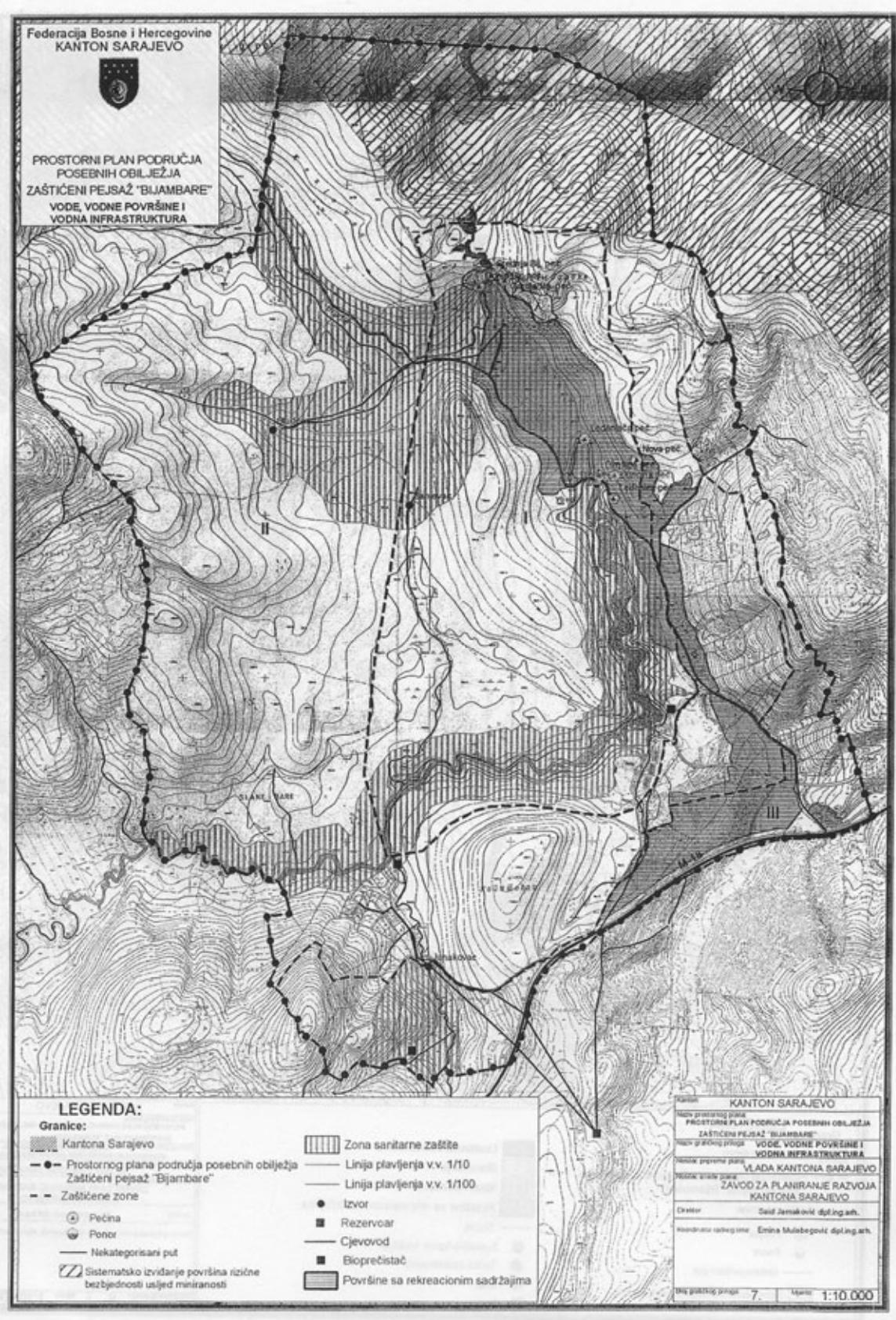
Srijeda, 29. jula 2009.

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Srijeda, 29. jula 2009.

Broj 23 – Strana 249

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 250

Srijeda, 29. jula 2009.

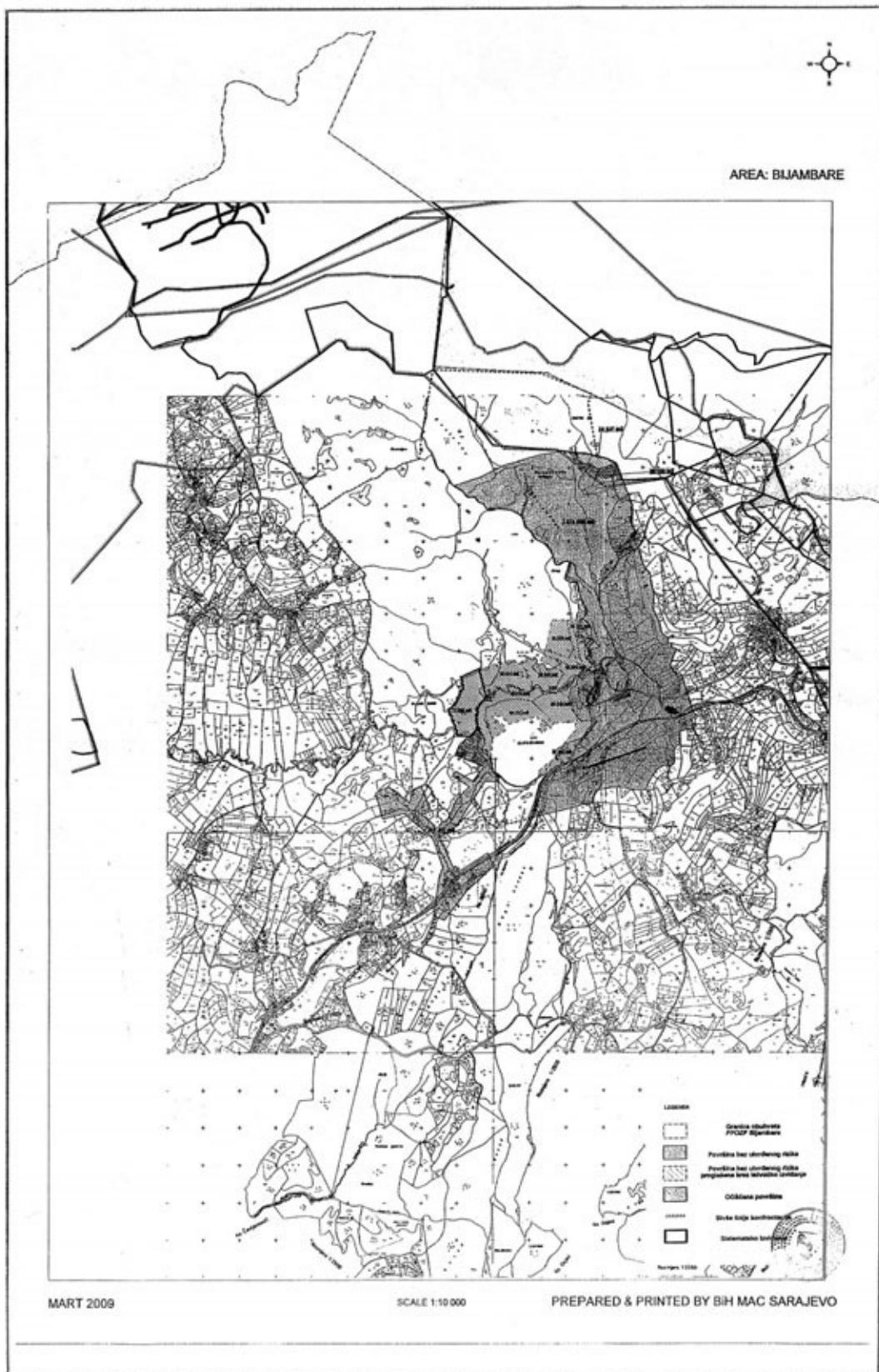

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 252

Srijeda, 29. jula 2009.

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Srijeda, 29. jula 2009.

Broj 23 – Strana 253

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Broj 23 – Strana 254

Srijeda, 29. jula 2009.

